

HISTORICKÝ ÚSTAV

Akademie věd České republiky, v. v. i.

Výroční zpráva
o činnosti
a hospodaření
za rok 2024

HISTORICKÝ ÚSTAV

Akademie věd České republiky, v. v. i.

Výroční zpráva
o činnosti a hospodaření
za rok 2024

Historický ústav AV ČR, v. v. i.

IČ: 67985963

Sídlo: Prosecká 809/76, 190 00 Praha 9

Dozorčí radou pracoviště schválena dne: 20. 5. 2025

Radou pracoviště projednána per rollam ve dnech: 5.–12. 6. 2025

Auditorem ověřena dne: 9. 4. 2025

Obsah

I. Věda a výzkum	5
Hlavní rámec činnosti Historického ústavu AV ČR	5
Informace o činnosti orgánů pracoviště	7
Hlavní pilíře výzkumné činnosti	12
Činnost výzkumných oddělení	16
Meziinstitucionální vědecko-organizační činnost a spolupráce v České republice	32
Činnost výzkumných center	33
Grantové projekty	54
Strategie AV21	63
Konference, semináře, kolokvia, workshopy	65
Oddělení biobibliografických studií a knihovna	71
Rozhovor s Františkem Zárubou	79
 II. Mezinárodní spolupráce	 85
Český historický ústav v Římě	85
Arbeitskreis Vormoderne Erziehungsgeschichte	89
Corpus der Quellen zur Geschichte der Juden im spätmittelalterlichen Reich	89
Digitální edice v mezinárodní spolupráci	89
Dokumentation lebensgechichtlicher Aufzeichnungen	90
Historický atlas měst České republiky	91
ICARUS	91
Knižní kultura ve střední Evropě v 15.–18. století	92
Mezinárodní ediční projekt Acta Unitatis Fratrum – Akta jednoty bratrské	92
Mezinárodní spolupráce při přípravě a vydávání Biografického slovníku českých zemí	93
Spolupráce s Diözesanarchiv St. Pölten k dějinám církevních řádů	93
Spolupráce s Japonskem	94
Spolupráce s Comenius Academic Club a vydávání časopisu Comenius: Journal of Euro-American Civilization	94
Mezinárodní spolupráce v rámci projektu EXPRO Expertíza v autoritářských společnostech. Vědy o člověku v socialistických zemích středovýchodní Evropy	94
Výzkumu dvorů a rezidencí s Institutem Historii Polské Akademie věd	95
 III. Publikace	 97
Cizojazyčné publikace pracovníků HÚ a odborné práce vydané v zahraničí	97
Monografie, sborníky, atlasy a edice vydané nakladatelstvím Historický ústav (výběr)	100
Časopisy vydané HÚ	104
Monografie pracovníků HÚ vydané v jiných nakladatelstvích v České republice (výběr)	105

IV. Výuka a popularizace	107
Pedagogická činnost a spolupráce s univerzitami a vysokými školami / školami nižších vzdělávacích stupňů	107
Popularizační činnost a transfer poznatků do středoškolské výuky	107
V. Hospodaření pracoviště	111
Zpráva auditora	111
Výkaz hospodaření	120
VI. Personální otázky a ocenění pracovníků HÚ v roce 2024	131
Genderová rovnost na pracovišti	131
Ocenění pracovníků	133
VII. Orgány pracoviště	137
Vedení pracoviště	137
Rada pracoviště	137
Dozorčí rada	138
VIII. Další informace	139
Seznam vysvětlivek uvedených v textu	141

I. Věda a výzkum

■ Hlavní rámec činnosti Historického ústavu AV ČR

Historický ústav AV ČR (dále jen HÚ) navazuje na tradici Československého státního historického ústavu vydavatelského založeného československým státem nedlouho po vzniku republiky, a to v roce 1921 s primárním cílem zpřístupňovat pramenné bohatství k české i evropské minulosti. V roce 1952 se stal HÚ součástí Akademie věd, respektive tehdy Československé akademie věd. V letech 1970–1990 fungoval jako Ústav československých a světových dějin, po roce 1990 pak znovu pod názvem Historický ústav.

V současné době je HÚ takzvanou veřejnou výzkumnou institucí (od 1. ledna 2007). Základní výzkum uskutečňuje v oboru českých, československých a obecných dějin. Patří k předním výzkumným pracovištím, která se systematicky zabývají minulostí českého, respektive československého státu v celém rozsahu jeho historické existence, a to od raného středověku po moderní a soudobé dějiny. Původní orientace na období do roku 1945, respektive 1948, se postupem doby stále více posouvá do oblasti dějin komunistického Československa.

HÚ nerealizuje výzkum pouze na pracovišti v Praze, ale také na pobočkách v Brně a v Českých Budějovicích. Jeho součástí je zároveň Český historický ústav v Římě (Istituto Storico Ceco di Roma, dále jen ČHÚŘ) patřící k síti mezinárodních výzkumných institucí, archeologických, historických i uměnovědných, přítomných v Římě namnoze již od 19. století. Tradičním předním úkolem ČHÚŘ je především výzkum pramenů ve vatikánských a italských knihovnách a archivech a jejich moderní ediční zpřístupňování (*Monumenta Vaticana res gestas bohemicas illustrantia, Epistulae et acta nuntiorum apostolicorum apud imperatorem*; zároveň vydáváno periodikum *Bollettino dell'Istituto Storico Ceco di Roma*, samostatné knižní řady ad.).

Na všech svých pracovištích soustřeďuje HÚ řadu vynikajících oborových specialistů, kteří nejen výrazně posouvají hranice poznání ve svých specializacích, ale zároveň pedagogickým působením na řadě veřejných vysokých škol i v HÚ (školení Ph.D. studentů, z nichž mnozí jsou v HÚ přímo zaměstnáni) přispívají k formování dalších generací historiků i odborníků z dalších oborů. Organizací různých akcí v mezinárodním výzkumném prostoru, stejně jako i působením v řadě grémií se podílejí také na internacionalizaci české vědy a přenášení jejích poznatků do zahraničí. HÚ se stal od roku 1990 nejvýznamnějším reprezentantem české vědy na prestižních mezinárodních kongresech historických věd (organizace specializovaných zasedání: Madrid 1990, Sydney 2005, Jinan 2015, Poznaň 2022, přípravy na Jeruzalém 2026), významným způsobem se podílí i na organizaci vědecké spolupráce v rámci řady mezinárodních komisí.

Klíčovou úlohu pak plní HÚ a jeho pracovníci v oblasti popularizace. Odborná reflexe minulosti a role historické vědy při uchování národní paměti a formování národní identity a kultury v nejširším, multikulturním smyslu, tvoří nepostradatelnou součást civilizované společnosti, přispívá k rozvíjení jejích pozitivních hodnotových norem a prostřednictvím analytických a kritických diskursů poskytuje odborné i širší veřejnosti potřebnou zpětnou vazbu. Podstatné jsou však rovněž další úlohy HÚ, vedle různých forem přenosu poznatků do praxe jde zejména o zajišťování infrastruktury oboru nezastupitelnou formou – vydáváním celé série pramenných edic a souvislých edič-

ních řad od středověku po moderní dějiny (*Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae, Acta Unitatis Fratrum, Documenta res gestas Bohemicas saeculorum XVI.–XVIII. illustrantia, Dokumenty československé zahraniční politiky, Programy politických stran, Dějiny všedního dne* ad.) využívaných širokým spektrem badatelů.

K činnosti ústavu dlouhodobě patří také vydávání specializovaných časopisů pro dějiny středověku, raného novověku, moderní dějiny, historickou geografii a areálová studia střední, jihovýchodní a východní Evropy, a především pak zpracovávání kontinuální bibliografie oboru v podobě unikátní komplexní databáze (HÚ tuto roli dlouhodobě plní jako jediné pracoviště v České republice). Zásadní je dále rovněž role HÚ v uchovávání, moderním zpracování i zpřístupnění cenných sbírek (sbírka Augusta Sedláčka, mapová sbírka, fotosbírka, sbírka plakátů ad.) odborné i laické veřejnosti či rozvojem knihoven na jednotlivých pracovištích, které jsou veřejně přístupné a hojně využívané (dohromady s knihovnami poboček takřka 300 000 svazků).

■ Informace o činnosti orgánů pracoviště

Ředitel

Martin Holý v roce 2024 plánoval, řídil, koordinoval a kontroloval činnost všech složek HÚ. Soustředil se nejen na část výzkumnou (plnění interních výzkumných programů a *Strategie AV21*, dohled nad grantovými projekty různých poskytovatelů, koncepční příprava a formulování podílu HÚ na nových programech *Strategie AV21*, kontrola výsledků výzkumu), ale také vědecko-organizační (konference různého druhu, kooperace s partnerskými institucemi z České republiky i ze zahraničí), administrativní, servisní (Oddělení biobibliografických studií a knihovna, cenné ústavní sbírky), ediční (nakladatelství Historický ústav) a technickou (koncepční a organizační zabezpečení provozu ústavu na všech jeho pracovištích, tj. v Praze, Brně, Českých Budějovicích a Římě; péče o řádné technické vybavení, průběžnou obnovu hardwarového i softwarového vybavení, kvalitní technickou a počítačovou podporu, provoz i další rozvoj databází HÚ).

K uvedeným úkolům patřila rovněž správa a modernizace školicího a rekreačního zařízení v Jáchymově. V souladu s pravidly BOZP byla zajištěna požární a úrazová bezpečnost pracovišť pravidelnými školeními a součinností s kontrolními mechanismy, stejně jako dodržování pravidel GDPR a dalších národních či evropských norem, které byly promítnuty do aktualizovaných vnitřních předpisů HÚ. Ředitel také dbal o plnění závazných dokumentů typu *Plán genderové rovnosti HÚ* a dohlížel na činnost celé řady svých poradních orgánů.

V průběhu roku 2024, který byl nadále poznamenán ekonomickou krizí a ruskou válkou na Ukrajině (jako velmi tíživá se ukázala především nadále vysoká míra inflace, byť postupně se snižují), věnoval Martin Holý pozornost rovněž dílčímu zpřesňování interních výzkumných programů v souladu s aktuálními mezinárodními vědeckými diskursy, společenskou poptávkou a se *Strategií AV21* s mottem *Špičkový výzkum ve veřejném zájmu*. Návrhy těchto výzkumných cílů vycházely z dlouhodobé koncepce rozvoje HÚ, která klade důraz na excelenci výzkumu mezi tradicí, kontinuitou a inovacemi, včetně jeho výstupů, založení a rozvoj některých nových přesahových modulů bádání, proaktivní grantovou politiku, zintenzivnění zahraniční spolupráce, výrazné uplatnění HÚ na poli organizace vědy v České republice, rozvoj kooperace s vysokými školami, popularizačních aktivit apod.

Hlavní prioritní osy výzkumu byly průběžně aktualizovány, včetně stanovení výstupů na další léta, a to i v návaznosti na změnu organizační struktury HÚ, k níž došlo v roce 2022 (transformace oddělení dějin 19. a 20. století do dvou nových týmů, sloučení knihovny, historické bibliografie a oddělení biografických studií do společného oddělení). Pokračovalo také zpřesňování témat začleňujících HÚ do *Strategie AV21* v programech *Anatomie evropské společnosti. Historie, tradice, kultura, identita; Identity ve světě válek a krizí; Město jako laboratoř změny. Stavby, kulturní dědictví a prostředí pro bezpečný a hodnotný život a Odolná společnost pro 21. století. Potenciály krize a efektivní transformace*. Ústav se rovněž ujal formulace nového programu *Strategie AV21: Epicentra civilizace – inteligentní domácnosti, technologie a společnost*. Společně s dalšími institucemi připravil také k podání dva velké projekty Operačního programu Jan Amos Komenský (dále OP JAK) *Společenské a humanitní vědy: člověk a lidstvo v globálních výzvách současnosti*.

Institucionální výzkum doplňovaly řešené granty různých poskytovatelů (viz dále) s navazující a rozšiřující tematikou. Výzkum byl realizován přesahově mezi jednotlivými odděleními HÚ, mezi akademickými ústavy nejen III. vědní oblasti (humanitní a společenské vědy), ale také mimo ni (Mikrobiologický ústav AV ČR, Ústav experimentální botaniky AV ČR, Ústav informatiky AV ČR, Ústav fotoniky a elektroniky AV ČR, Ústav biologie obratlovců AV ČR, Ústav chemických procesů AV ČR, Ústav teoretické a aplikované mechaniky AV ČR ad.) a rovněž mezi HÚ a dalšími institucemi, zejména vysokými školami v České republice i v zahraničí. Vybraná témata reflektovala rovněž potřebu aplikovaného výzkumu v humanitních vědách. Výrazná pozornost byla věnována digitalizačním záměrům pracoviště, stejně jako elektronickým databázím, mapovým i dalším portálům.¹

Ředitel se dále účastnil jednání se zástupci domácích i zahraničních institucí, s nimiž HÚ udržoval nebo navazoval vědecké a pracovní styky, dbal na plnění a obnovování mezinárodních vědeckých smluv, popřípadě byly určité úkoly delegovány na příslušné pracovníky. Rovněž se podílel na prezentačních aktivitách výzkumné činnosti HÚ. Pravidelně vedl porady s užším i širším vedením ústavu (ústavní rada), na nichž byla konzultována a přijímána nejrůznější opatření související s řízením ústavu a jeho vědeckou činností a úrovní. Ústavní rada je poradní orgán ředitele, složený z užšího vedení ústavu, z vedoucích pracovníků brněnské a českobudějovické pobočky a všech oddělení ústavu, výzkumných i nevýzkumných; účastní se jí rovněž předseda odborové organizace.

Ředitel HÚ dále průběžně sledoval čerpání rozpočtových položek a hospodaření ústavu a činil v tomto smyslu příslušná rozhodnutí, ve spolupráci s Radou HÚ a Dozorčí radou HÚ řídil rozpočtovou politiku ústavu. V koordinaci s Atestační komisí HÚ se zabýval personální politikou zaměřenou na zvýraznění výkonnostních kritérií, zajištění kontinuity výzkumných úkolů a na obměnu pracovníků s ohledem na genderovou, kvalifikační i věkovou strukturu, oborovou skladbu a plnění svěřených povinností. Podrobně sledoval výkonnost jednotlivých pracovníků včetně plnění edičního plánu nakladatelství Historický ústav a seznamoval s výsledky vedoucí příslušných útvarů, účastnil se jednání jednotlivých výzkumných týmů.

Z výsledků uvedené činnosti, stejně jako z řady pohovorů vedených s jednotlivci byla v průběhu roku 2024 vyvozena rovněž některá personální opatření. Martin Holý podporoval také zvyšování kvalifikace výzkumných pracovníků, ať již v rámci doktorského studia, či v habilitačních a jmenovacích řízeních, případně obhajob titulu DSc. Nevýzkumní pracovníci měli možnost absolvovat řadu školení, zejména jazykových, IT, knihovnických, ekonomických a dalších k nejnovější problematice z různých oblastí.

Ředitel dále dbal o vyváženou koordinaci aktivit všech pracovišť HÚ v Praze, Brně, Českých Budějovicích a v Římě. Konzultoval a řešil administrativní a finanční otázky vedení Českého historického ústavu v Římě s jeho ředitelem Jaroslavem Pánkem a účastnil se zasedání Římské komise. Pokračovala koncepční, prostorová a personální opatření vedoucí k optimalizaci činností nakladatelství Historický ústav. Významná rozhodnutí ohledně chodu ústavu, plnění výzkumných úkolů, grantové, personální a majetkové politiky a další zásadní návrhy a kroky byly konzultovány s Radou HÚ i Dozorčí radou HÚ, včetně detailních informací o hospodaření ústavu.

Součástí práce ředitele byla v roce 2024 rovněž opakovaná jednání s vedením Akademie věd ČR o různých otázkách činnosti pracoviště, mj. o financování a jeho spolupráci se zahraničními institucemi. Ředitel se též pravidelně účastnil jednání zasedání Mezinárodního poradního sboru HÚ, který poskytoval HÚ cennou zpětnou vazbu pro jeho další rozvoj.

Martin Holý se také zúčastňoval jednání s vedením odborové organizace HÚ a na vyzvání i jejích pravidelných schůzí, a to mj. k problematice pracovněprávních vztahů a dalších odborových záležitostí (půjčky, školení a rekreace pracujících, kolektivní smlouva, personální otázky). Ředitel rovněž reprezentoval ústav navenek, zejména na mezinárodních konferencích a jiných významných vědeckých akcích, a také v médiích. Zároveň dbal o zvýraznění prezentace vědeckých výsledků pracoviště a hledání jejích nových forem v souladu s celosvětovými trendy.

Rada pracoviště

Rada HÚ zasedala v roce 2024 ve dvou termínech, a to 9. dubna a 24. září. Jednání Rady HÚ řídil její předseda Jan Němeček.

Na zasedání Rady HÚ dne 9. dubna 2024 byly projednávány tyto body:

- informace o hlasování per rollam;
- návrhy projektů v rámci Programu podpory perspektivních lidských zdrojů – postdoktorandů;
- grantové projekty: GA ČR, OP JAK ad.;
- aktualizace mzdového předpisu;
- nový *Kariérní řád HÚ* a další související normy;
- obnova Atestační komise HÚ.

Na zasedání Rady HÚ dne 24. září 2024 byly projednávány tyto body:

- zpráva o hlasování per rollam za uplynulé období;
- informace o nominacích na předsedu Akademie věd ČR;
- informace o přípravách mezinárodní evaluace HÚ;
- informace o rozpočtu HÚ;
- projednání nominací na *Čestnou oborovou medaili Františka Palackého za zásluhy v historických vědách*;
- informace o navrhovaných úpravách interních předpisů HÚ;
- informace z činnosti HÚ.

Hlasování Rady HÚ formou per rollam proběhlo v roce 2024 celkem pětkrát:

- 13.–19. února 2024: hlasování per rollam Rady HÚ ve věci návrhu dvou projektů *Lumina quaeruntur* a nového *Volebního řádu HÚ*;
- 16.–24. března 2024: hlasování per rollam Rady HÚ ve věci udělení *Čestné oborové medaile Františka Palackého za zásluhy v historických vědách* a návrhu na udělení *Prémie Otto Wichterleho*;
- 7.–11. září 2024: hlasování per rollam Rady HÚ ve věci stanovení pořadí uchazečů v rámci *Programu podpory perspektivních lidských zdrojů – postdoktorandů*;
- 26.–28. listopadu 2024: hlasování per rollam Rady HÚ ve věci návrhu dvou zahraničních uchazečů o *Fellowship Josefa Dobrovského*;
- 17.–19. prosince 2024: hlasování per rollam Rady HÚ ve věci úpravy *Volebního řádu HÚ*.

Dozorčí rada

Dozorčí rada HÚ zasedala v roce 2024 ve dvou termínech, a to 23. května a 14. listopadu. Jednání Dozorčí rady HÚ řídil její předseda Pavel Baran.

Na zasedání dne 23. května 2024 Dozorčí rada HÚ:

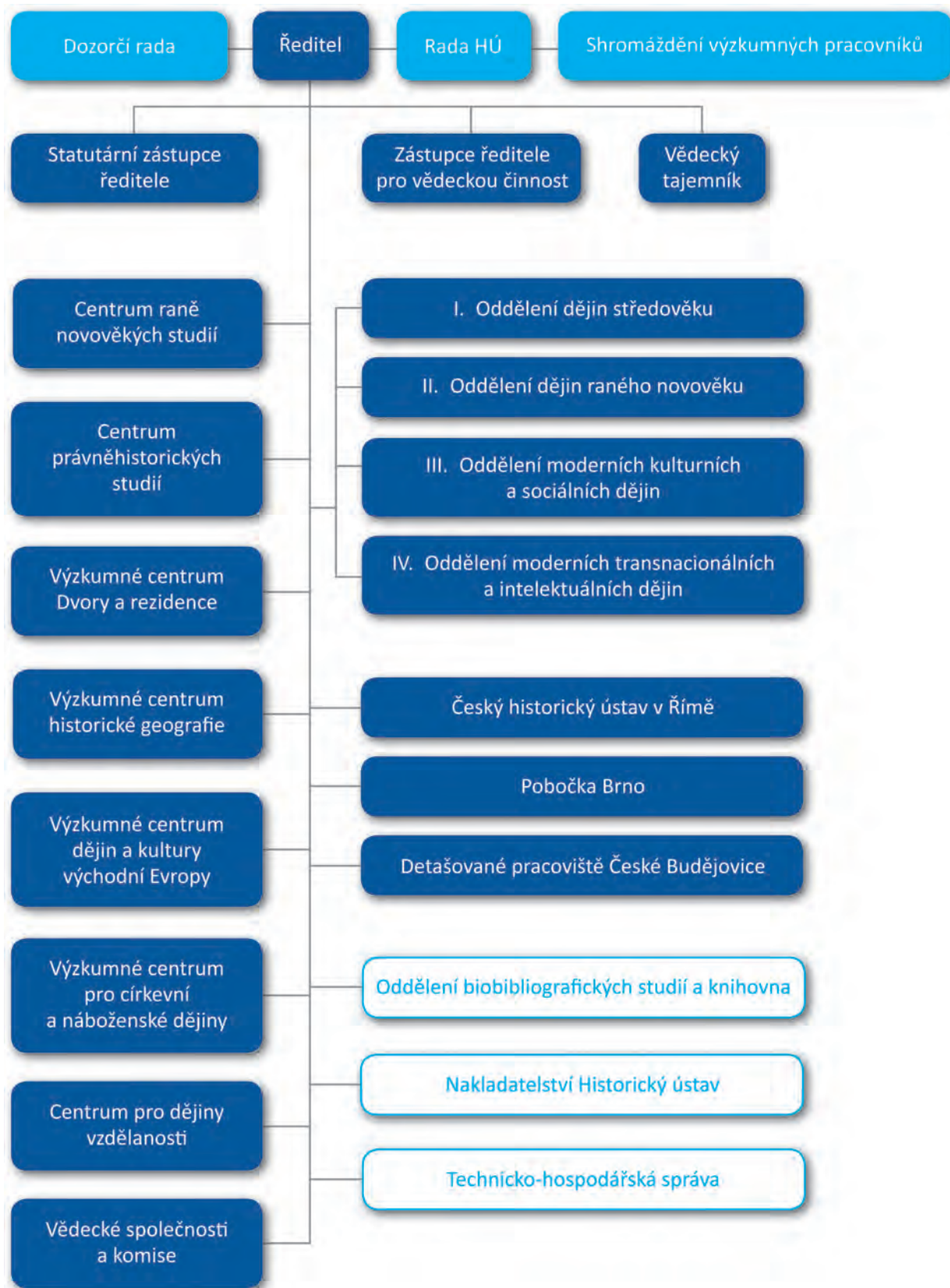
- projednala a schválila *Výroční zprávu o činnosti a hospodaření Historického ústavu AV ČR za rok 2023* spolu se zprávou auditora o ověření účetní uzávěrky za rok 2023;
- vzala na vědomí informace o rozpočtu ústavu na rok 2024;
- zhodnotila manažerskou činnost ředitele HÚ za rok 2023 podle stanovených kritérií; výsledky předala místopředsedovi Akademie věd ČR pro III. vědní oblast;
- projednala a schválila *Výroční zprávu o činnosti Dozorčí rady HÚ za rok 2023*;

- projednala návrh změn svého jednacího řádu a schválila jeho předložení Akademické radě AV ČR.

Na zasedání dne 14. listopadu 2024 Dozorčí rada HÚ:

- vzala na vědomí informace o hlavních položkách čerpání rozpočtu v roce 2024; o aktuální situaci a výhledech z hlediska grantové a vědní politiky a jejích potenciálních dopadech na HÚ; o změnách struktury vědeckých oddělení HÚ z hlediska výsledků i z hlediska finančních dopadů;
- vzala na vědomí informace o předpokládaných hlavních výdajových položkách rozpočtu na rok 2025;
- určila auditora HÚ na rok 2025 (tj. auditora účetní uzávěrky za rok 2024).

V roce 2024 neproběhlo žádné hlasování per rollam Dozorčí rady HÚ.

■ Hlavní pilíře výzkumné činnosti

Prioritní tematikou základního výzkumu HÚ v roce 2024 byly dlouhodobé interní výzkumné programy, na něž tematicky navazovalo mj. i začlenění ústavu do *Strategie AV21*.² Interní výzkumné programy HÚ reflektují současné teoreticko-metodologické postupy, mezinárodní historiografické diskursy s důrazem na roli historické vědy při uchování národní paměti, formování národní identity a kultury v nejširším smyslu, přínos vědeckého poznání a společenské relevance v souladu s platnou metodikou hodnocení výsledků vědecké práce.

Pracovníci HÚ připravili k vydání řadu publikací v domácích i zahraničních nakladatelstvích. Vedle vědeckých akcí plánovaných na rok 2024 se zároveň konala celá řada mezinárodních konferencí a workshopů, ale také několik odborných akcí (seminářů) orientovaných na laickou veřejnost a vysokoškolské i středoškolské studenty. Nadále pokračovalo natáčení odborných a popularizačních videí pro YouTube kanál HÚ. Dále byla rozšiřována spolupráce nejen se zahraničními vědeckými institucemi, ale také s domácími vysokými i středními školami. Opomíjena nebyla ani klasická média pro prezentaci výsledků vědecké práce, jako výstavy, tisk, rozhlas, televize či webové prezentace (viz níže).

Výzkumné programy realizované v obměněné podobě institucionální struktury HÚ³ tvoří zejména:

A. Český dějinný prostor v evropském kontextu, dlouhodobý, kontinuální výzkum

Do této kategorie patří díla sériové povahy, na nichž se podílí většina pracovníků HÚ. Jsou to zejména *Akademická encyklopedie českých dějin* (vydán byl desátý svazek, rozpracovaný je svazek jedenáctý, zároveň je kontinuálně pokračováno v digitalizaci předchozích svazků) a *Biografický slovník českých zemí* (vytištěn byl 27. svazek, zároveň dále probíhá modernizace digitální publikace již vydaných svazků).

Hlavními edičními projekty HÚ je vydávání středověkých, raně novověkých a novodobých historických pramenů. Plynule pokračují práce na vydávání posledních svazků ediční řady *Regesta Bohemiae et Moraviae: Diplomatica nec non epistolaria* (roky 1370–1378), a to nejen v tradiční tištěné podobě, ale je připravována také digitalizace kompletní ediční řady. Vydán byl též druhý svazek mezinárodní řady *Acta Unitatis Fratrum. Regesten der in den Handschriftenbänden Acta Unitatis Fratrum V–VI überlieferten Texte*. Pokračovaly rovněž práce na zpřístupnění dokumentů k česko-římským vztahům z doby nunciatury Carla Caraffy. Dále pokračovalo též vydávání *Historického atlasu měst České republiky* (tiskem vyšel sv. 35 – Mariánské Lázně, rozpracovaných je několik dalších lokalit). Publikován byl další svazek *Sbírky pramenů k náboženským dějinám* (Petr Chelčický, Postila II, ed. Jaroslav Boubín). Ediční práce pokračovaly také na dalších svazcích edic, jako jsou například *Epistulae et acta nuntiorum apostolicorum* či vydávání pramenů k moderním dějinám, kde se podařilo završit posledním svazkem projekt *Cirkulární telegramy československého ministerstva zahraničních věcí z let komunistického režimu (1956–1989), (I–IV)*.

Zvláštní ediční řadou popularizující historické výzkumy a orientovanou především na širší veřejnost jsou pak *Dějiny všedního dne*. V roce 2024 byl publikován už její čtvrtý svazek *Šťastné a veselé. České Vánoce ve vzpomínkách pamětníků* (eds. Libor Denk, Barbora Dietrichová, Vojtěch Kessler).

Klíčové jsou rovněž další aktivity HÚ spojené s rozvojem moderních informačních zdrojů sloužících široké badatelské obci i veřejnosti. V návaznosti na vznik *Databáze dějin všedního dne*, která v rámci dlouhodobého mezinárodního vědeckovýzkumného projektu shromažďuje sbírky starých

pamětí, rodinných kronik, deníků a jiných životopisných vzpomínek, byla dále rozšiřována databáze projektu.⁴ Kontinuálně pokračovaly též práce na dalších databázových projektech: zejména na *Bibliografii dějin českých zemí*⁵ a biografické databázi osobností českých zemí.⁶ Dále byla rozvíjena také *Bio-bibliografická databáze řeholníků v českých zemích v raném novověku* obsahující údaje o životě a díle mnoha tisíc členů církevních řádů 16.–18. století.⁷ Pokračovaly práce na strukturaci záznamů fondu pozůstalosti Augusta Sedláčka⁸ a digitalizaci jejích zbývajících částí. Nové možnosti nabídlo z hlediska databází také zapojení HÚ do mezinárodní sítě institucí pracujících se softwarem *Nodegoat* a rovněž evropský projekt COST Action *Print Culture and Public Spheres in Central Europe 1500–1800* a jeho pracovní skupina Data and Tools.

B. Vybrané problémy českých a středoevropských dějinných procesů, dílčí, analytický či syntetický zaměřený výzkum

Jedná se zejména o následující témata: krajina jako prostor středoevropských dějinných procesů; církevní a náboženské dějiny ve světle soudobých výkladových diskursů; vliv dvorských elit na hodnoty a kulturu středověké i raně novověké civilizace; komunikace, transfer poznání a vzdělávání v předmoderní době; proměny raně novověké společnosti: etatizace, sekularizace, byrokratizace, racionalizace; sociokulturní aspekty vývoje české společnosti v kontextu modernizačních procesů 19. a 20. století v evropské komparaci; moderní politické myšlení a ideologie ve střední Evropě; československá zahraniční politika v kontextu vývoje mezinárodního systému; kolektivní identita a interetnické vztahy ve středoevropském a balkánském prostoru v 19. a 20. století.

Řešena byla rovněž řada dalších časově průřezových a teritoriálně komparativních témat napříč jednotlivými útvary. Jmenovat je možné například: vznik a rozvoj státu, kulturní dědictví, formy a funkce násilí ve společnosti, slavnosti, symboly a rituály, komparativní dějiny měst, paměťová studia a dějiny každodennosti, intelektuální dějiny, respektive dějiny vzdělanosti, soužití Židů a křesťanů, stejně jako dějiny genderu. Pokračoval také klíčový výzkum dějin východní a jihovýchodní Evropy, stejně jako historie českých zemí ve světle pramenů vatikánských a římských archivů a knihoven.

Intenzivně se rozvíjejí rovněž mezioborové výzkumy zaměřené především na historický vývoj krajiny a působení člověka v ní od historických počátků do současnosti. Na těchto aktivitách participují všechna vědecká oddělení ve spolupráci s dalšími ústavy Akademie věd ČR i jinými akademickými a univerzitními pracovišti.

C. Praměny hmotné a duchovní kultury, jejich zpřístupňování, ochrana a výzkum

V rámci ochrany a zpřístupňování cenných pramenných sbírek HÚ byly dále zpracovávány některé části fondů pozůstalost Augusta Sedláčka a *Mapová sbírka HÚ*. Od srpna 2021, kdy byla sbírka pamětí všedního dne zpřístupněna k badatelským účelům a spuštěna databáze projektu, je tento fond dále rozšiřován. Jsou též připravovány tematické výstupy jak v podobě drobných textů pro sociální sítě, tak i vědeckých pojednání ve formě studií či monografií. Výsledky digitalizace jsou postupně zpřístupňovány široké odborné veřejnosti.⁹

V roce 2024 HÚ organizoval nebo se podílel na organizaci řady platforem (konferencí, kolokvií, publikací či výstav). Jejich cílem bylo nejen otevření některých nových badatelských otázek, jejich další rozvoj v rámci mezinárodní vědecké komunity a také reflexe významných výročí českých (československých) i světových dějin a jejich zprostředkování širší odborné i laické veřejnosti, ale zejména i transfer znalostí a technologií do praxe. To v prostředí výzkumu na historickém poli znamená především úzkou spolupráci s učiteli dějepisu a obecně podíl na výuce společenskovědních předmětů na školách všech typů. V roce 2024 se všechny tyto akce konaly v prezenční, event. hybridní podobě a setkaly se s pozitivním ohlasem jak mezi vědci, tak i studenty a pedagogy humanitních a společenských oborů. Jednalo se například o již tradiční diskusní fórum *Setkání uživatelů knihovnických systémů firmy KP-SYS*.

Výčtem lze zjednodušeně naznačit uvedené okruhy následovně:

A. Český dějinný prostor v evropském kontextu, dlouhodobý, kontinuální výzkum

1. Akademická encyklopedie českých dějin; garant: Jaroslav Pánek
2. Biografická studia; garant: Zdeněk Doskočil
 - 2.1 Biografický slovník českých zemí
 - 2.2 Vybrané analytické a syntetizující biografické studie
3. Bibliografie dějin českých zemí (analogové a digitální výstupy, specializovaná bibliografická data-báze); garantky: Václava Horčáková a Věra Hanelová

B. Vybrané problémy českých a středoevropských dějinných procesů, dílčí, analyticky či synteticky zaměřený výzkum

1. Dějiny středověku; garantka: Eva Doležalová
 - 1.1 Církevní a náboženské dějiny
 - 1.2 Český stát v době knížecí v mezinárodních souvislostech
 - 1.3 Dvory a rezidence
 - 1.4 Soužití židů a křesťanů
2. Dějiny raného novověku; garantka: Kateřina Bobková-Valentová
 - 2.1 Církevní a náboženské dějiny
 - 2.2 Vzdělávání, kultury vědění a komunikace
 - 2.3 Politická kultura, panovnická moc a šlechta
 - 2.4 Srovnávací dějiny měst
3. Moderní kulturní a sociální dějiny; garant: Stanislav Holubec
 - 3.1 Kolektivní identity, modernizace a homogenizace společnosti
 - 3.2 Sociální vztahy a sociální otázka, gender history, labor history
 - 3.3 Kulturní dědictví, náboženství a místa paměti
 - 3.4 Dějiny etnických a kulturních menšin v českých zemích a ve střední Evropě
4. Moderní transnacionální a intelektuální dějiny; garant: Jan Květina
 - 4.1 Československá zahraniční politika v kontextu vývoje mezinárodního systému
 - 4.2 Politické myšlení a ideologie střední Evropy
 - 4.3 Střední Evropa mezi demokracií a totalitou: modernita, gender, násilí a paměť
 - 4.4 Kolektivní identita a interetnické vztahy ve středoevropském a balkánském prostoru
5. Vybraná průřezová témata
 - 5.1 Dějepisectví, teorie a metodologie historických věd
 - 5.2 Digital humanities
 - 5.3 Migrace, jejich typy, příčiny i důsledky
 - 5.4 Příčiny, formy a funkce násilí ve společnosti
 - 5.5 Stát, jeho formování, vývoj a funkce
 - 5.6 Symboly, slavnosti a rituály
 - 5.7 Dějiny Židů ve střední Evropě
 - 5.8 Historická krajina a sídelní struktury
 - 5.9 Dějiny českých zemí ve světle pramenů vatikánských a římských archivů a knihoven

C. Prameny hmotné a duchovní kultury, jejich zpřístupňování, ochrana a výzkum

- C.1 Edice jako nástroj zpřístupňování historických pramenů, metodika ediční práce

1. Edice středověkých pramenů

1.1 Regesta Bohemiae et Moraviae diplomatica nec non epistolaria (období vlády Karla IV.)

1.2 Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV.

1.3 Prameny k dějinám Židů

2. Edice raně novověkých pramenů

2.1 Epistulae et acta nunciorum apostolicorum apud imperatorem (A. Caetani, 1607–1611, C. Caraffa, 1621–1628)

2.2 Acta Unitatis Fratrum (konec 15. století – 16. století)

2.3 Documenta res gestas Bohemicas saeculorum XVI.–XVIII. illustrantia

2.4 Theatrum neolatinum

2.5 Ostatní edice (zejména prameny k církevním a vzdělanostním dějinám)

3. Edice novověkých pramenů (19. a 20. století)

3.1 Programy politických stran

3.2 Dokumenty československé zahraniční politiky

3.3 Edice k dějinám všedního dne

3.4 Další edice

C.2 Cenné knihovní fondy HÚ

Téměř 300 000 svazků, revize a zpracování sbírky starých tisků, digitalizace, retrospektivní konverze lístkového katalogu specifického knižního fondu; garantka: Jaroslava Škudrnová

C.3 Další sbírky

1. Fond Augusta Sedláčka¹⁰ – mimořádně rozsáhlá sbírka významného českého historika ke středověkým i raně novověkým dějinám, zpracování digitalizace; kurátorka: Eva Doležalová

2. Sběrka map, plánů, atlasů¹¹ – katalogizace, digitalizace; kurátorka: Jitka Močíčková

3. Fotosběrka¹² – kurátoři: Lenka Blechová a Jan Zelenka

4. Sběrka ego dokumentů k dějinám všedního dne¹³ – kurátor: Vojtěch Kessler

5. Sběrka plakátů k moderním dějinám – kurátor: Jan Němeček

■ Činnost výzkumných oddělení

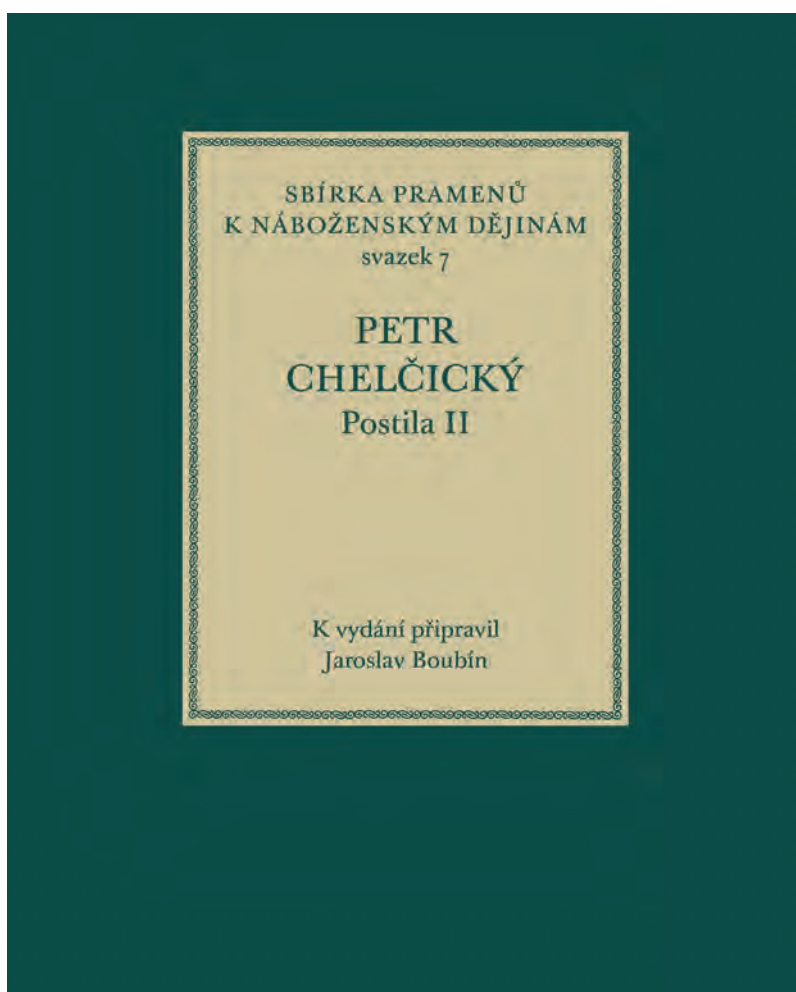

Oddělení dějin středověku (I.)

Odborné zaměření Oddělení dějin středověku se obecně dělí do dvou základních tematických skupin, a to na: dějiny středověku s akcentem na vývoj českých a střeoevropských dějin (cca 10.–16. stol.) a historickou geografii se zaměřením na vývoj krajiny od historických počátků a vznik a vývoj měst ve středověku. Mezi základní badatelské úkoly oddělení patří v dlouhodobé perspektivě vydávání pramenů ke středověkým českým dějinám. Jedná se přitom zejména o ucelené řady edic panovníckých listin a vydávání textů k církevním a náboženským dějinám.

Druhou prioritou oddělení je transdisciplinární výzkum témat v obecnějším evropském kontextu, jako jsou například dějiny elit, společenské interakce, dvory a rezidence či židovské osídlení, dále pak také proměna historické krajiny i urbánní sítě. Výzkum těchto dílčích témat je podpořen mj. i grantovými projekty. V roce 2024 byl vydán druhý svazek *Postily* Petra Chelčického, který edičně připravil Jaroslav Boubín a který vychází v rámci obecné tematické ediční řady *Sbírka pramenů k náboženským dějinám*. Cílem uvedené práce je postupně završit ediční vydávání díla tohoto významného českého církevního reformátora.

Kontinuální práce na ediční řadě *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae* (vydávání diplomatického materiálu doby vlády českého krále Karla IV.) je pro závěrečné dva svazky (IX. a X.) z let 1370–1378 soustředěna na detailní sběr dokumentů a jejich ověřování s výhledem kratší periodicity vydávání jednotlivých dílů obou svazků od roku 2025. Rozpracován je také návrh digitalizace celé ediční řady těchto regest.

V roce 2024 byl pod vedením Dany Dvořákové a ve spolupráci s Mikrobiologickým ústavem AV ČR připraven návrh nového programu *Strategie AV21* s názvem *Epicentra civilizace – inteligentní domácnosti, technologie, společnost*. Program byl vedením Akademie věd ČR podpořen a bude zastřešovat interdisciplinární výzkum prováděný ve spolupráci 13 ústavů Akademie věd ČR v letech 2025–2029.

Pracovníci Oddělení dějin středověku organizovali či spoluorganizovali několik mezinárodních vědeckých konferencí. Jednalo se již o tradiční, a tentokrát už dvacátý ročník historiografické konference s názvem *Historická geografie – vývoj, trendy a reflexe* (24. ledna 2024, spolupořádaný Výzkumným centrem historické geografie a Sekcí historické geografie a environmentálních dějin České geografické společnosti). Dalšími mezinárodními konferencemi byly *IV. česko-polské bilaterální zasedání – Panovnický dvůr a sociální mobilita ve středověku a raném novověku* (22. května 2024), pro jehož organizaci se spojilo Výzkumné centrum Dvory a rezidence (HÚ) a Zespół do Badań nad Dworami i Elitami Władzy, Zamek Królewski na Wawelu; a konference *Courtly Experiences in the Premodern World, c. 1200–1800: Cultural, Material and Sensory Experiences in the World of the Court* (22.–24. srpna 2024), jejímž hlavním organizátorem byla Univerzita Palackého v Olomouci ve spolupráci s Výzkumným centrem Dvory a rezidence (HÚ). Poslední z těchto akcí byla konference *Sázava, svatý Prokop a proměna kanonizačních procesů v průběhu věků* (6.–8. listopadu 2024), jejímiž dalšími pořadateli byly Státní oblastní archiv v Praze, Archeologický ústav AV ČR, Národní památkový ústav, Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa, Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci a Arcibiskupství pražské.

I v roce 2024 se rozvíjelo další zpracování sbírkových fondů spravovaných na oddělení – fondu pozůstalosti českého historika Augusta Sedláčka a fotosbírký, jejichž výsledky jsou systematicky zpřístupňovány.¹⁴ Byl modifikován upgrade uživatelského rozhraní navržený v roce 2022, a to s ohledem na potřeby dalších odborných projektů HÚ i badatelské veřejnosti. Nové nástroje budou funkční i pro sbírku kreseb Karla Brantla, která je součástí pozůstalosti Augusta Sedláčka. Byla pod ni přidána také digitalizovaná část *Sbírky plakátů k moderním dějinám*, pro jejíž zpracování a zpřístupnění byla využita metodika vyvinutá originálně pro fond pozůstalosti Augusta Sedláčka. Digitalizovány a zpřístupněny byly další svazky přímé Sedláčkovy pozůstalosti a pokračováno je také v rozpisu zbývajících lístků topografické kartotéky Čech a Moravy.

Pracovníci oddělení pokračovali v rozšiřování mapových listů (v digitální podobě) v portálu *Českého historického atlasu*,¹⁵ který vznikl v rámci dlouhodobé spolupráce s Fakultou stavební Čes-

Fotografie z konference *Courtly Experiences in the Premodern World, c. 1200–1800: Cultural, Material and Sensory Experiences in the World of the Court* v Olomouci.

Fotografie z workshopu *Poznej práci historika aneb Zpět k pramenům, k pečetím a písmenům* konaného v rámci *Dne otevřených dveří* v brněnské pobočce HÚ.

kého vysokého učení technického. I v roce 2024 byla veřejnosti zpřístupněna celá řada historických i dějepisných map s kritickým komentářem, které poslouží mj. i pro výuku společenských věd na všech stupních škol. Jednalo se zejména o mapy k politickým, národnostním a sociálním dějinám.

V roce 2024 byly na Oddělení dějin středověku řešeny tři grantové projekty Ministerstva kultury ČR NAKI III (Program na podporu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity, Ministerstvo kultury ČR, dále jen NAKI). V pozici hlavního řešitele to byl projekt *Hranice jako kulturněhistorický fenomén. Specifikace, analýza, komparace a interpretace* vedený za HÚ Evou Semotanovou. V pozici spoluřešitelů pak projekty *Historická lázeňská sídla jako kulturní, urbanistický a krajinotvorný fenomén* (vedený za HÚ Robertem Šimůnkem, hlavním příjemcem grantu je Muzeum východních Čech v Hradci Králové, druhým spolupříjemcem pak vedle HÚ Univerzita Hradec Králové) a *Mapa českých hradů. Hrad jako kulturní fenomén, předmět výzkumu a památky minulosti* (vedený za HÚ Evou Doležalovou, hlavním příjemcem je Západočeská univerzita v Plzni, vedle HÚ jsou dalšími spolupříjemci Národní památkový ústav a Archeologický ústav AV ČR, Praha).

Na dalším projektu *prémie Lumina quaeruntur – Migrace a mobilita v pražské židovské obci na přechodu od středověku k ranému novověku* (2019–2024, vedeném Marií Buňatovou z Oddělení dějin raného novověku) spolupracují po celou dobu jeho řešení dvě pracovnice oddělení. Tento projekt byl završen ke konci října 2024. V rámci programu Akademie věd ČR *Strategie AV21: Anatomie evropské společnosti. Historie, tradice, kultura, identita* byla na oddělení řešena další dvě témata: *Land use a udržitelná domácnost v době předmoderní* (Dana Dvořáčková) a *Středověké osídlení – jádro evropských velkoměst. Na příkladu interaktivního kartografického obrazu Prahy* (Eva Semotanová).

Pracovníci Oddělení dějin středověku se významně podíleli na popularizačních aktivitách pořádaných HÚ i Akademií věd ČR. Jednalo se především o *Veletřh vědy* (s ústředním tématem *Od*

kolovratu k volantu – Ženy v dějinách, 30. května – 1. června 2024), v jehož rámci byla návštěvníkům prezentována středověká dílna, a *Den otevřených dveří*, pro nějž pracovníci oddělení připravili tematické workshopy. První z nich s názvem *Historik, botanik, herbář a mikroskop* pořádaný v Praze byl věnován prolínání historického a přírodovědného výzkumu, druhý workshop konaný v Brně s názvem *Poznej práci historika aneb Zpět k pramenům, k pečetím a písmenům* byl zaměřen na vývoj písemné kultury. V rámci *Týdne Akademie věd ČR* byla představena také výstava prezentující vývoj historického oboru kastelologie.

Vedle toho se pracovníci oddělení významně podíleli na přípravě výstavy *Cesta do historie*, která byla připravena pro Galerii Věda a umění Akademie ČR společně s dalšími specialisty z HÚ a Archeologickým ústavem AV ČR, Praha (12. září – 10. října 2024). V rámci této výstavy byla také hlouběji prezentována aplikace plánu středověké Prahy historika Václava Vladivoje Tomka, která je připravována zejména pracovníky Oddělení dějin středověku v rámci programu *Strategie AV21*.

Oddělení dějin raného novověku (II.)

Oddělení se ve svých vědeckých aktivitách koncentruje na výzkum proměny fungování společnosti od počátku.¹⁶ století do poloviny 18. století, kterou nahlíží především z těchto čtyř perspektiv: fungování elit v mocenských strukturách a jejich (sebe)prezentace, hospodářské a finanční zázemí elit a měst, duchovní a náboženský život laiků i kléru, školství a intelektuální elity. Pracovníci oddělení se také podílejí na činnosti celého ústavu zapojením do průřezových projektů a fungováním tří výzkumných center. Neméně intenzivní je zapojení do aktivit programu *Strategie AV21*. Hlavní výzkumné aktivity byly v roce 2024 zaměřeny především na přípravy knižních výstupů z konferencí, které oddělení realizovalo v roce 2023, a také na řešení a přípravu nových výzkumných projektů.

Pohromy a katastrofy v dějinách: utrpení, poučení a resilience.

Možnosti výzkumu

workshop, 15. 5. 2024

Pořádá:
Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Kontakt:
Michal Vokurka, vokurka@hiu.cas.cz

Proběhlé pohromy a katastrofy fungují v jistém smyslu jako laboratoř pro přípravu na ty budoucí. Lze zkoumat příčiny, průběh i důsledky zničujících událostí a sledovat, jak se s nimi lidé v minulosti vyrovnávali. S tím, jak se v průběhu času zlepšuje technologické a materiální vybavení společností, dochází k větší náchylnosti na poškození této infrastruktury. Naopak ztráty na životech lidí a zvířat, lokální změny vegetačního pokryvu či narušení reliéfu lze považovat za určitou konstantu jdoucí napříč dějinami, byť i zde lze pozorovat proměny v závislosti na schopnosti předpovídat nebezpečí a adekvátně na něj reagovat. Různé typy pohrom a katastrof také generují odlišné škody. Povodně či písečné bouře mohou ochromit infrastrukturu, ale ne vždy mají oběti na životech. Epidemie zase výrazně ovlivnit demografii, ale způsobují méně přímých materiálních škod.

Náš workshop navazuje na aktivity řešené v rámci programu *Strategie AV21 Stavby, kulturní dědictví a prostředí pro bezpečný a hodnotný život*. Rádi bychom zde představili část výzkumů vzniklých v rámci projektu a zároveň nabídli prostor pro další zájemce a badatele zabývající se pohromami, katastrofami a dalšími nouzovými situacemi (emergencies). Vzhledem k transdisciplinárnímu potenciálu rádi uvítáme příspěvky založené jak na metodách historických věd, tak dalších oborů (přírodní a technické vědy, sociologie, antropologie atd.). Cílem je ukázat jednak náchylnost společnosti k různým druhům pohrom a katastrof, jednak poukázat na možnosti jejich zkoumání. Rovněž lze prezentovat jakékoliv výsledky vzniklé s podporou *Strategie AV21 Město jako laboratoř změny*.

Zájemci o přednesení příspěvku či představení posteru se mohou hlásit na kontaktní e-mail (viz výše), a to do 1. března 2024.

Dodané postery budou vystaveny v budově ÚTAM a HÚ AV ČR.

Prosíme zájemce o pasivní účast, aby se nahlásili nejpozději do 8. května 2024.

Kateřina Bobková Valentová – Jaroslava Škudrnová – Michal Vokurka

Fotografie z prezentace publikace *Migrationsprozesse und Mobilität der europäischen Juden am Übergang vom Mittelalter zur Neuzeit*, která je výstupem projektu *Lumina quaeruntur* Marie Buňatové.

Výzkumné téma mapující roli mocenských elit ve střední Evropě v raném novověku zahrnující také teoretické otázky politické moci a kultury bylo rozvíjeno zejména týmem nově získaného projektu Grantové agentury České republiky (dále jen GA ČR) *Konstrukce šlechtické identity v díle Bohuslava Balbína*. Značná pozornost byla věnována rovněž přípravě vydání anglickojazyčné publikace vzešlé z konference *Diplomati na dvoře císaře Rudolfa II. v Praze. Diplomatický/é prostor/y a topografie středoevropské metropole v raném novověku*.

Úzké souvislosti hospodářských otázek s fungováním centrální moci se dotýkal uzavíraný grantový projekt Univerzity Pardubice *Zadlužení panovníka a státní bankrot roku 1615 v Království českém (Hospodářské souvislosti zahájení „české války“ roku 1618)*, do něhož se jako spoluřešitelka zapojila Marie Buňatová. Připravený a získaný projekt stejného řešitelského týmu *Praha jako jedno z center italské obchodní a finanční sítě (1611–1627)* si klade za cíl rekonstrukci mezinárodních obchodních a finančních sítí Italů podnikajících v Praze jako jednom z významných center Evropy a propojení této sítě s mocenskými strukturami. Marie Buňatová dokončující zároveň projekt *Lumina quaeruntur* s názvem *Migrace a mobilita v pražské židovské obci na přechodu od středověku k ranému novověku* připravila v rámci oddělení rovněž návrh ERC projektu s názvem *Mobility of Merchants and Financiers in Early Modern Central Europe. Influence on market transformations – network quality – knowledge transfer – forms of integration*. K financování byl přijat návrh projektu *Mobility Plus* s názvem *HandEm – Handling emergencies. Italian and Bohemian urban and rural communities (16th–18th centuries)* – hlavním příjemcem je HÚ, v roli spolupříjemce vystupuje CNR-ISEM – Istituto di Storia dell'Europa Mediterranea, Consiglio Nazionale delle Ricerche – jehož řešení bude probíhat v letech 2025–2027.

Výzkum církevních a náboženských dějin prezentoval výsledky monasteriologického bádání přípravou tří konferenčních sborníků a grantového projektu mapujícího fungování vyšších řádových studií a jejich vztahu k veřejným univerzitám a akademiím. Výzkum praxe nekatolických církví

ví v předbělohorských českých zemích pokračoval pracemi na dalším svazku registrové edice *Acta Unitatis Fratrum* a vydáváním další části materiálů z archivu Matouše Konečného (v obou případech vyšly další svazky). Právě tento pramenný materiál ukazuje úzkou souvislost bádání o duchovních a církevních dějinách s výzkumem dějin kulturních a vzdělanostních. Příkladem může být dokončený grantový projekt *Konfesní pluralita a knižní kultura v prostřední jednoty bratrské na počátku 17. století* (Markéta Růčková, Jiří Just), připravovaná publikace z konference *University and School Libraries in East Central Europe in the Pre-Modern Period. Forms of Appearance – Development – Usage*, ale také aktivní účast členů oddělení v projektu COST Action (CA23137) *Print Culture and Public Spheres in Central Europe 1500–1800*, kde v čele jedné z pracovních skupin stojí Martin Holý.

Právě dlouhodobý zájem o písemnou kulturu se projevil při přípravě projektu zkoumajícího rukopisnou praxi a cirkulaci rukopisů při ustavování českých a moravských nekatolických komunit v exilových centrech v Polsku, Německu, Slezsku a Uhrách v letech 1621–1639. V rámci této problematiky získalo oddělení nový projekt GA ČR ve spolupráci s Oddělením pro komeniologii a intelektuální dějiny raného novověku Filosofického ústavu AV ČR.

Cenným příspěvkem k dějinám vzdělanosti jsou i výstupy z projektu *Basilejská univerzita a české země (1460–1630)*. K mezinárodní diskusi v oblasti dějin vzdělávání přispěla i další z konferencí pořádaných spolu s Národním pedagogickým muzeem a knihovnou J. A. Komenského ve spolupráci s dalšími institucemi nazvaná *Svět ve škole aneb Studijní cesty jako součást vzdělávání. Proměny pedagogického vědění, školního kurikula a profesního rozvoje učitelů a učitelek*.

V rámci výzkumu městských dějin se pracovníci oddělení podíleli na monografických publikacích o dějinách našich měst (Brno, Tábor) a na přípravě mezioborového projektu OP JAK, Společenské výzvy, *Město – od tradičních funkcionalit k udržitelné budoucnosti*. HÚ se organizací posterové sekce podílel také na pořádání mezinárodní konference „*Je občanskou povinností každého, aby ochránil památek byl nápomocen.*“ *Památková péče ve městech v 19. a 20. století a její tradice*, kterou organizoval Archiv hlavního města Prahy ve spolupráci s Katedrou historie Filozofické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Muzeem hlavního města Prahy a Národním památkovým ústavem.

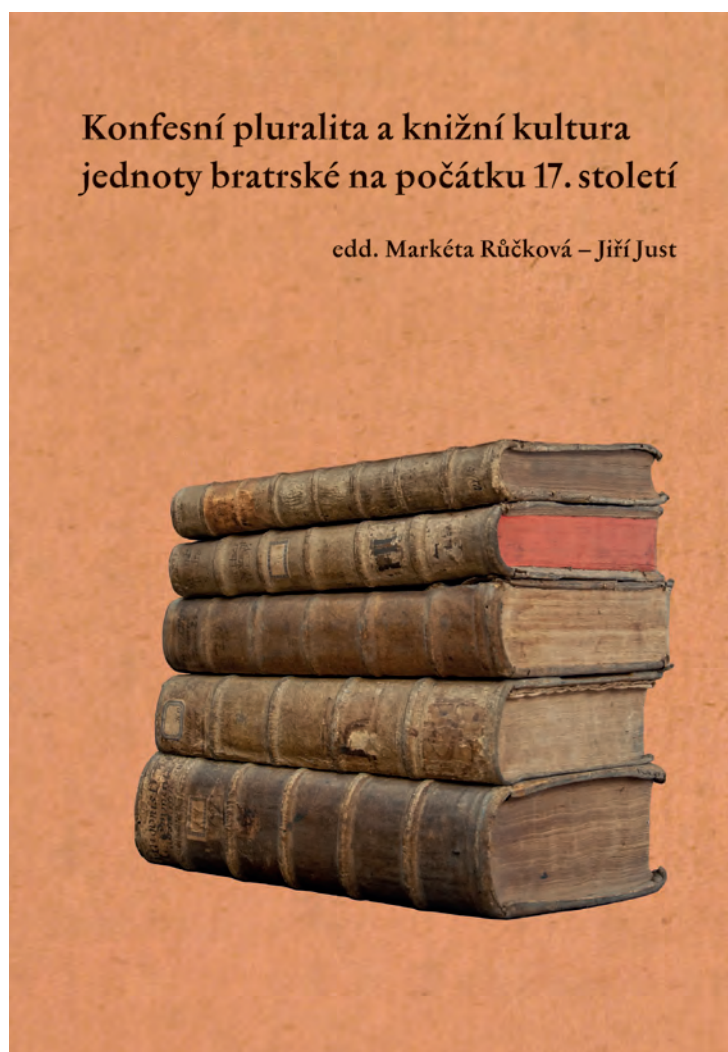
Oddělení je rovněž aktivně zapojeno do projektů programu *Strategie AV21: Město jako laboratoř změny. Stavby, kulturní dědictví a prostředí pro bezpečný a hodnotný život*, v rámci nichž se v součinnosti s kolegy z jiných ústavů Akamedie věd ČR zabývá otázkou vlivu živelních katastrof na městské aglomerace. K tomuto tématu byl připraven mezioborový workshop *Pohromy a katastrofy v dějinách: utrpení, poučení a resilience. Možnosti výzkumu*. Dějin měst se částečně dotýká také řešení projektu *Lumina quaeruntur* Marie Buňatové, jenž je zaměřený na migraci pražských Židů na přechodu od středověku k ranému novověku, který je cenným příspěvkem k dějinám Židů v Čechách a na Moravě. Publikace připravené v jeho rámci slibují výrazný mezinárodní impakt projektu.

Pracovníci oddělení se výrazně podílejí na aktivitách metodicky nebo tematicky přesahujících Oddělení raného novověku. Pokračovaly práce na dlouhodobých edičních projektech (*nunciatury, Historica Třeboň, Theatrum Neolatinum*), a zejména pak na registrové edici *Acta Unitatis Fratrum. Dokumente zur Geschichte der Böhmischen Brüder im 15. und 16. Jahrhundert*. Uplatnění digital humanities v historické vědě se oddělení věnuje jednak v oblasti elektronických edic, jednak v rámci práce s prosopografickými daty. Důležitým impulzem pro celý HÚ bylo zprovoznění výzkumného prostředí *Nodegoat*, v němž členové oddělení založili několik projektů. Výrazné je také zapojení členů oddělení ve výzkumu historické geografie.

Oddělení dějin raného novověku se v roce 2024 významně podílelo na plnění celoustavních úkolů, zejména přípravě *Akademické encyklopedie českých dějin* a vydávání časopisu *Folia Historica Bohemica*, který dosáhl registrace v databázi *Scopus* a úspěšně se realizuje jeho zpřístupnění v režimu open access. Členové oddělení se věnovali také popularizačním aktivitám, a to jak přispíváním do popularizačních periodik a příruček, vystupováním v rozhlase, televizi či přednáškami pro středoškolské a vysokoškolské studenty i širokou veřejnost, tak přípravou metodických příruček pro

učitele dějepisu na základních a středních školách (v rámci programu *Strategie AV21: Odolná společnost pro 21. století. Potenciály krize a efektivní transformace*).

Za velmi pozoruhodný lze považovat podíl na výstavě *Cesta do historie*, kde byly prezentovány 3D vizualizace a aplikace představující výzkum telčské jezuitské koleje a knihovny v Nové Říši. Pracovníci oddělení zároveň působí dlouhodobě na řadě vysokých škol, a to jak v rámci své pedagogické činnosti, tak jako členové vědeckých a odborných rad (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Masarykova univerzita, Univerzita Karlova, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem).

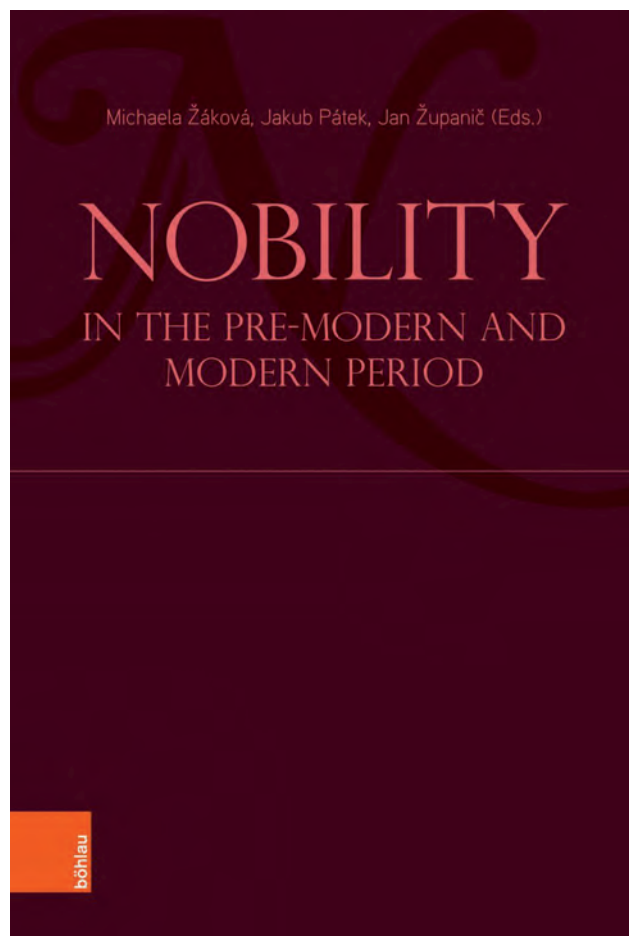

Oddělení moderních kulturních a sociálních dějin (III.)

V roce 2024 pokračovalo oddělení v plnění svých výzkumných cílů, jež jsou definovány následovně: 1. Paměťová studia a dějiny každodennosti; 2. Sociální dějiny a 3. Multikulturní dějiny. V rámci paměťových studií pokračuje sběr a digitalizace paměťových textů. V sociálních dějinách pokračuje výzkum dějin šlechty, podnikatelů, vězeňství, lokálních dějin a dějin životního prostředí. V dějinách interetnických a multikulturních se oddělení zabývá zkoumáním německé a židovské menšiny v českých zemích. Téma sociálních dějin je v oddělení pojímáno v nejširším smyslu slova jako klíčová disciplína zabývající se vývojem společnosti v moderní době a v dialogu se sociologií, historickou statistikou a historickou antropologií.

Řada pracovníků publikovala články v zahraničních kolektivních monografiích. Jan Županič a Michaela Žáková editovali knihu *Nobility in the Pre-Modern and Modern Period* (Wien 2024). Milan Hlavačka přispěl do německojazyčné monografie o lobkovickém paláci *Das Palais Lobkowitz. Das Prager Tor zur Freiheit* (eds. Andreas Künne, Harald Salfellner, Praha 2024). Michaela Žáková publikovala kapitolu o chudých šlechticích v kolektivní monografii „*Allerunterthänigst unterfertigte Bitte*“: *Bittschriften und Petitionen im langen 19. Jahrhundert* (eds. Marion Dotter, Ulrike Marlow, Berlin 2024).

Doktorand oddělení Filip Binder dokončil 7. února 2024 studium obhajobou disertační práce s názvem *Česká a rakouská šlechta a romantismus aneb Urození stavebníci a jejich sídla a krajinářská tvorba v evropském kontextu*. Disertace získala Cenu Jaroslava Golla.

Fotografie z workshopu *Punish and Rehabilitate through Work: Institutions, Discourses, and Agency in Central, Eastern, and Western Europe at the End of the 19th and in the First Half of the 20th Century*.

Dva pracovníci oddělení předložili nové autorské monografie: *Krkonoše tří národů. Zrod a proměny moderní turistiky v letech 1860–1960* (Stanislav Holubec, Praha 2024); *Jen žádný rámus, pánové! Česká společnost v padesátých letech 19. století* (Magdaléna Pokorná, Praha 2024). Další dva kolegové publikovali monografie ve spoluautorství: 3. 7. 1866: *Bitva u Hradce Králové. „Válka Němců s Němci“ v české paměti* (Vojtěch Kessler, Josef Šrámek, Praha 2024); *Politika v družstvech – družstva v politice: Analýza komplikovaného vztahu v českých zemích (1918–1938)* – Jan Slaviček, Eduard Kubů, Praha 2024.

Oddělení též pokračovalo v řešení projektů GA ČR *Politika a podoby kolektivní identity Němců v Čechách (1848–1914)* – Milan Řepa, Pavel Cibulka a *Trestat nebo napravovat? Gender, práce a disciplinace v donucovací pracovně v českých zemích (1918–1950)* – Pavel Baloun, Jiří Smlsal. Dále pokračovalo řešení projektu NAKI *Komplexní přístupy k identifikaci, ochraně a údržbě historických systémů retence a distribuce vody v horských oblastech České republiky s ohledem na památkovou péči* (Aleš Vyskočil). Významným byl i zahraniční postdoktorandský projekt podpořený Rothschild Foundation *Hanadiv Europe Jewish Society in the Bohemian Lands in the Period of Emancipation, 1848–1942* (Daniel Baránek) a grant podpořený Wikimedia Research Fund *Wikimedia versus Traditional Biographical Encyclopedias* (Daniel Baránek, Veronika Kršková).

Pracovníci oddělení řešili také některé projekty Strategie AV21: 1. *Uchovávání historické paměti v době digitální*, 2. *Město jako paměťová a narativní mapa*, 3. *Prožívání krizí v minulosti nebo krize v prožívání minulosti? Reflexe krizových událostí v pramenech dějin všedního dne v kontextu soudobých výzev* (Vojtěch Kessler), 4. *Sociální nerovnost a sociální identita v České republice 1990–2022* (Stanislav Holubec s Jiřím Večerníkem ze Sociologického ústavu AV ČR), 5. *Hranice a tekutá identita: Mapy jako zbraně i komunikační nástroje* (Stanislav Holubec s Jitkou Močíčkovou).

Pracovníci oddělení Jan Županič, Michaela Žáková a Filip Binder získali významná ocenění za svou vědeckou práci (viz oddíl *Ocenění pracovníků*). Oddělení organizovalo buď samostatně, nebo

ve spolupráci s dalšími institucemi několik seminářů, konferencí, workshopů a vystoupení zahraničních odborníků: *Punish and Rehabilitate through Work: Institutions, Discourses, and Agency in Central, Eastern, and Western Europe at the End of the 19th and in the First Half of the 20th Century* (13.–15. listopadu 2024), *Rural Cooperatives in „Semi-Peripheral” Europe /1850–1950/* (16.–18. října 2024), *Ethnolinguistic Cartography (18th–21st Centuries) in Comparative Perspective: Genre, Political Conflicts, Memory* (14.–15. října 2024), *Vltavský epos* (22.–24. října 2024).

Oddělení se zapojilo do projektu Akademie věd ČR *Otevřená věda*, jehož cílem je zpřístupnit cestu k vědě a výzkumu studentům, pedagogům i širší veřejnosti. V jeho rámci pracovali v týmu pod vedením Vojtěcha Kesslera tři studenti pražských gymnázií. Na oddělení působil v tomto roce zahraniční stážista Yoshiyuki Morishita s projektem o panelovém bydlení v socialistickém Československu.

Členové oddělení se pravidelně účastnili zahraničních konferencí a přednesli několik přednášek pro veřejnost. Neopominutelný byl pak i v roce 2024 podíl oddělení na badatelských aktivitách ústavu, zvláště pak na tvorbě *Akademické encyklopedie českých dějin*. V rámci týmu je vydáván ve spolupráci se IV. oddělením oborový časopis *Moderní dějiny*.

INTERNATIONAL WORKSHOP

Rural Cooperatives in “Semi-Peripheral” Europe (1850–1950)

Prague, 16th – 18th October 2024

Location
Družstevní asociace České republiky,
 Těšnov 5, 110 00 Praha 1
<https://www.dacr.cz/contact/>

According to contemporary estimates, approximately one-third of Eastern Europeans were members of cooperatives around the mid-1920s. The rise of cooperatives (cooperative associations) since the middle of the 19th century resulted from the fact that they helped the ‘common people’ during the economic transformation of the 19th and early 20th centuries to solve their everyday problems, e.g. by providing cheap loans and high-quality goods or by supporting them in the processing and marketing of agricultural goods. Their democratic nature and preserving the independence of individual economies (household or company) with the simultaneous creation of large-scale business structures increased their attractiveness. They formed the basis for their economic competitiveness. In agrarianist and Christian-social models of society which were conceptualized between the 1890s and the 1930s, the cooperatives became one of the most important institutions of rural modernization and in several cases the main approach in the search for a ‘third way’ between capitalism and socialism in the rural society.

The workshop is organized by The Institute of History of the Czech Academy of Sciences, the Leibniz Institute for the History and Culture of Eastern Europe (GWZO), and the Cooperative Association of the Czech Republic

INSTITUTE OF HISTORY **gwzo** **COOPERATIVE ASSOCIATION OF THE CZECH REPUBLIC**
 Czech Academy of Sciences Leibniz Institute for the History and Culture of Eastern Europe

The workshop is being financially supported by the Johann Gottfried Herder-Forschungsrat and by the Deutsch-Tschechischer Zukunftsfonds / Česko-německý fond budoucnosti

HFR Herder-Forschungsrat **Česko-německý fond budoucnosti** **Deutsch-Tschechischer Zukunftsfonds**

Oddělení moderních transnacionálních a intelektuálních dějin (IV.)

Oddělení se v uplynulém roce zaměřilo na výzkum badatelských priorit, k jejichž formulaci došlo při vzniku oddělení (2022), přičemž specifikace těchto výzkumných okruhů byla adaptována jednak díky působnosti týmu EXPRO Kateřiny Liškové, a jednak v důsledku přípravy dvou interdisciplinárních multikonsorciálních projektů výzvy OP JAK. Z těchto důvodů byla i nadále výzkumná činnost zacílena na badání v oblasti a) politického myšlení a ideologie střední Evropy se specifikací do dvou oblastí: 1. vývoj demokracie a pojetí hodnot v kontextu (ne)demokratických režimů v transnacionální perspektivě a 2. modernita, gender a násilí v politice střední Evropy, dále pak na rozvoj tématu b) kolektivní identita a interetnické vztahy ve středoevropském a balkánském prostoru. Specifickou součástí výzkumu opřenou zejména o ediční činnost na poli pramenných dokumentů nadále představovala orientace na československou zahraniční politiku po roce 1945, respektive její normalizační fázi.

V otázce iniciace konferenčních aktivit se oddělení podařilo zrealizovat několik úspěšných akcí s mezinárodním dosahem. V první řadě je třeba vyzdvihnout internacionální konferenci realizovanou EXPRO týmem Kateřiny Liškové (*Expertise in Medicine and the Human Sciences during the 20th Century in Europe and Beyond*) v květnu v Praze. Z dalších akcí podobného typu a rozsahu lze jmenovat konferenci *Korupce – klientelismus – krize v Evropě 1789–1989* realizovanou v září v Praze ve spolupráci s dalšími četnými institucemi či konferenci *Natural Law and Enlightenment. Universities in East-Central Europe* organizovanou ve spolupráci s Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích v září v Praze.

Kateřina Lišková zahajuje konferenci *Expertise in Medicine and the Human Sciences during the 20th Century in Europe and Beyond* konanou v květnu 2024 ve Vile Lanna.

Kromě uvedených akcí se tým zásadním způsobem podílel i na konferencích určených jak pro domácí odborné publikum, tak pro popularizaci výzkumné činnosti, respektive veřejnou osvětu spojenou například s komemorativními akcemi (slavistická konference *Výzvy a aktuální otázky českých slavistických bádání. Jazyk – literatura – historie – archeologie – etnologie – dějiny umění* v Praze; organizační podíl Jaroslava Šebka na konferenci *Dějiny ve veřejném prostoru IV. Paměť pod tlakem. Napětí, konflikty, katarze* v Ústí nad Labem; série komemorativních akcí k výročí spjatým s druhou světovou válkou garantovaných Emilem Voráčkem ve spolupráci s veřejnými institucemi a regionálními partnery).

Z hlediska vnitřní organizační činnosti byly v roce 2024 realizovány pravidelné prezentační semináře společné pro III. a IV. oddělení, na nichž dochází jednak k představování průběžných i finálních badatelských výsledků členů obou oddělení, a jednak k prezentacím zvaných externích hostů.

V roce 2024 pokračovalo řešení projektu EXPRO *Expertíza v autoritářských společnostech. Vědy o člověku v socialistických zemích středovýchodní Evropy – ExpertTurn*, přičemž dva další projekty GA ČR disponující odkladem v důsledku dopadů pandemie Covidu-19 byly úspěšně dovedeny k závěru realizaci (*Židé v Černé Hoře: od neviditelnosti k obci*; *Česká univerzitní polonistika do roku 1939*). V rámci nově podaných návrhů projektů GA ČR zaznamenal úspěch bilaterální projekt Anniny Gagyiové *Ženské expertky a feministická produkce znalostí v poválečné střední a východní Evropě v letech, 1945–1989 [FemEx]*, jenž byl přijat k financování v rámci výzvy NCN a GA ČR s počátkem realizace v roce 2025.

V první části roku 2024 byla činnost oddělení výrazně ovlivněna přípravou dvou konsorciálních projektů v rámci výzvy OP JAK s maximálním možným rozpočtem na jednu žádost ve výši 150 milionů Kč (konkrétně se jednalo o dva projekty s významnou účastí HŮ, respektive IV. oddělení, kdy Jitka Močičková působila jako junior garant pro projekt *Město. Od tradičních funkcionalit k udržitelné budoucnosti* a Jan Květina jako junior garant pro projekt *Instrumentalizace násilí: Zjevné a skryté formy násilí v dějinách a v digitální době*). Ani jeden z projektů nakonec nebyl v závěru roku 2024 přijat k financování. S ohledem na jejich jinak dobré hodnocení budou hledány možnosti využití návrhů pro alternativní projektové výzvy.

V roce 2024 rovněž došlo k dokončení edičního projektu *Cirkulární telegramy československého ministerstva zahraničních věcí z let komunistického režimu (1956–1989)*. Z dalších projektů pokrývajících badatelskou spolupráci s veřejností lze zmínit *Česko-německo-židovské soužití v Třešti 1939–1945. Nacistická diktatura ve vzpomínkovém prostoru maloměsta* realizovaný ve spolupráci s městem Třešť a Krajem Vysočina. Zásadním způsobem se IV. oddělení i nadále podílelo na přípravě dalšího svazku *Akademické encyklopedie českých dějin* (Roman Baron v roli koordinátora za celý ústav) a neopomenutelné bylo i zapojení členů oddělení do různých programů v rámci *Strategie AV21*.

V rámci internacionalizace pokračovaly aktivity a vazby související s uplatňováním transnacionální perspektivy při výzkumu témat střední Evropy. Výrazné byly v tomto ohledu zahraniční výjezdy týmu EXPRO (prezentace například na mezinárodních fórech v USA – *ASEEES Annual Convention* v Bostonu, *Biennial conference of the Society for the Social History of Medicine* v Glasgow aj.). Podobných zahraničních akcí v USA, Jižní Americe i v Evropě se mimo to účastnili i další členové oddělení.

Z hlediska zahraničních vazeb s humanitárním podtextem bylo v roce 2024 důležité zapojení do programu *Researchers at Risk Fellowship*, v jehož rámci začali v týmu působit dva zahraniční odborníci ze zemí ohrožených válkou, respektive útlakem (Dmytro Bondarenko z Ukrajiny a Mahram Ali Shebar z Afghánistánu). Kromě prezentací na mezinárodních fórech se někteří členové oddělení zapojili i do zahraničních výzkumných stáží, respektive výměnných akademických pobytů – Vojtěch Kyncl získal *Conny Kristell Fellowship* umožňující výzkum v Mnichově a Londýně, Jitka Močičková realizovala stipendijní pobyt na Herder-Institut für historische Ostmitteleuropaforschung a v American Geographical Society Library (University of Wisconsin-Milwaukee, USA), Jan Květina pobýval tři týdny na University of Namibia.

František Šístek při jednom ze svých veřejných vystoupení v černohorské Budvě.

V rovině publikačních výstupů je třeba vyzdvihnout úspěšné dokončení dvou výše uvedených grantových monografií či knihy *Hrdinou se člověk nerodí, ale stává. Kardinál František Tomášek, církev a stát (1965–1992)* Jaroslava Šebka. Vedle těchto monografických výstupů členové oddělení participovali na realizaci několika impaktových výstupů (zejména tým EXPRO Kateřiny Liškové), přičemž relevantní byla i tvorba kapitol v prestižních řadách zahraničních nakladatelství. Nelze opomenout ani dokončení posledního svazku v rámci edice *Cirkulární telegramy československého ministerstva zahraničních věcí z let komunistického režimu (1956–1989)* Jindřichem Dejmekem či specifickou zahraniční publikaci José Luise Aguilara Lópeze-Barajase, psanou v autorském kolektivu a vydanou v Argentině pod názvem *Nueva historia del comunismo en Europa del Este*.

V rámci tzv. třetí role akademických institucí pokračovalo zasíťování několika členů oddělení v rámci českých médií (tj. například pravidelné komentáře k historickým událostem a výročím souvisejícím s minulostí střední Evropy v pořadech České televize, Českého rozhlasu a celostátních periodikách). Podobným způsobem je možné ocenit i význam členů oddělení při realizaci jednoho z dílů pořadu *Historie.cs* věnovaného česko-polským vztahům, při němž dva ze tří hostů debaty reprezentovali právě IV. oddělení HÚ.

Specifickou popularizační roli zastala v médiích Jitka Močičková, která se svou specializací pronikla do zábavného pořadu *Inkognito* na TV Prima. Důležitým rozměrem třetí role IV. oddělení je i pronikání do médií mimo český národní rámec (František Šístek, Jan Němeček, Milan Sovilj). Významná byla i úloha členů oddělení ve vzdělávání žáků na základních a středních školách, ať už v podobě dílčích přednášek, vedení prací v rámci Středoškolské odborné činnosti či projektu Akademie věd ČR *Otevřená věda* nebo v rámci spoluorganizování unikátního zážitkového kurzu *Čtyři dny v reálném socialismu*.

Roman Baron, Jan Květina
a Miloš Řezník při natáčení
česko-polského dílu *Historie.cs*
pro Českou televizi na česko-
polské hranici v Českém Těšíně.

Historická úloha Jana Pavla II.

21:25

EKONOMIKA EUROZÓNY VE TŘETÍM ČTVRTLETÍ ZDVOJNÁSOBILA RŮST NA 0,4 %, UVEDL EUROSTAT.

Jaroslav Šebek ve studiu České televize v diskusi k tématu historické úlohy papeže Jana Pavla II.

■ Meziinstitucionální vědecko-organizační činnost a spolupráce v České republice

V rámci spolupráce s dalšími institucemi v HÚ působí několik společných pracovišť s vysokými školami bez časového omezení, a to Centrum raně novověkých studií (s Filozofickou fakultou Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), Centrum právněhistorických studií (s Právnickou fakultou Univerzity Karlovy), Centrum pro dějiny vzdělanosti (s Ústavem dějin Univerzity Karlovy a archivem Univerzity Karlovy) a konečně Výzkumné centrum historické geografie (s Přírodovědeckou fakultou Univerzity Karlovy). Jako interdisciplinární pracovní tým působí v HÚ několik dalších center, jejichž aktivity se soustředí jednak na vlastní tematický výzkum, jednak na podporu dalších vědeckých aktivit, jako například pořádání konferencí, workshopů či přednášek významných vědců. Těmito centry jsou: Výzkumné centrum Dvory a rezidence, Výzkumné centrum dějin a kultury východní Evropy a Výzkumné centrum pro církevní a náboženské dějiny. Spolupráce probíhá rovněž s řadou dalších ústavů nejen III. vědní oblasti (většina ústavů 7.–9. sekce), ale v rámci projektů NAKI či *Strategie AV21* pak také s I. a II. vědní oblastí (viz výše). V listopadu 2024 byla také vyhlášena mezinárodní výzva k odborné spolupráci v rámci mezioborové iniciativy *HES (Household and Environmental Studies)*, která od letošního roku působí pod Výzkumným centrem Dvory a rezidence (viz níže).

Na půdě HÚ působila v roce 2024 také tato odborná a profesní sdružení a mezinárodní komise: Česko-slovenská komise historiků, Komise pro historickou geografii a Komise pro vydávání středověkých historických pramenů diplomatické povahy. HÚ je rovněž zastoupen ve vrcholné profesní organizaci historiků, ve výboru Sdružení historiků České republiky, Českém národním komitétu historiků a v Učené společnosti České republiky.

Pracovníci HÚ jsou členy mnoha zahraničních společností a komisí. Byli a jsou činní ve vrcholných i poradních orgánech Akademie věd ČR (Akademický sněm, Rada pro akademická média a popularizaci AV ČR, Sdružení moravských pracovišť, Koordinační komise pro zařazování pracovníků do nejvyššího kvalifikačního stupně, Kolegium popularizátorů a pracovníků PR). Poskytovali expertní, informační, poradní a oponentní práce pro vysoké školy, různé státní instituce a grantové agentury.

■ Činnost výzkumných center

Výzkumné centrum Dvory a rezidence

DaR

Výzkumné centrum Dvory a rezidence v roce 2024 pokračovalo v naplňování druhého výzkumného plánu pro léta 2022–2029. Plné znění je dostupné na webové prezentaci HÚ.¹⁶ Výzkumný plán je vymezen v rovině interdisciplinárního bádání pod zastřešujícím názvem *Dvorská domácnost a dvorská společnost* a navazuje na dosažené výsledky první etapy sedmiletého badatelského plánu Výzkumného centra Dvory a rezidence z let 2013–2020/21.

Navazující badatelský plán naplňuje pět stěžejních témat s hlavním těžištěm v mezioborové spolupráci (*Domácnost a dvorská společnost; Žánry a interpretace versus písemné prameny; Právo a moc; Sídlní a prostorová komunikace; Dis/kontinuita chování dvorské společnosti*). Průběžné aktualizace mezioborové a mezinárodní spolupráce jsou zveřejňovány na webových stránkách HÚ v sekci Výzkumná centra; webová prezentace Výzkumného centra Dvory a rezidence.¹⁷

V roce 2024 byl ve Výzkumném centru Dvory a rezidence zorganizován (s podporou programu Strategie AV21: *Anatomie evropské společnosti. Historie, tradice, kultura, identita*) mezioborový workshop pod názvem *Land use – Kultivace – Devastace. Krajina versus domácnost v minulosti*, uskutečněný 9. října 2024 v Praze. Workshop, který byl bohatě zastoupen účastníky z různých oborů (Příro-

Historický ústav AV ČR,
Výzkumné centrum Dvory a rezidence HÚ AV ČR
ve spolupráci
s Katedrou filosofie a dějin přírodních věd PŘF UK

pořádají

v rámci programu
Strategie AV 21
Anatomie evropské společnosti

dne 9. října 2024

mezioborový workshop

LAND USE - KULTIVACE - DEVASTACE
Krajina versus domácnost v minulosti

Místo konání:
Historický ústav AV ČR
Prosecká 809/76, Praha 9

Organizátoři:
Doc. PhDr. Dana Dvořáčková-Malá, Ph.D., Historický ústav AV ČR
Ing. Mgr. Michal Vokurka, Ph.D., Historický ústav AV ČR
Mgr. Bc. Zuzana Vařáková, Historický ústav AV ČR a Přírodovědecká fakulta UK

Kontaktní adresa:
Mgr. Bc. Zuzana Vařáková, varakova@hiu.cas.cz

Akademie věd České republiky

STRATEGIE AV21
Společný výzkum ve veřejném zájmu

HISTORICKÝ ÚSTAV
Akademie věd České republiky

DaR
VÝZKUMNÉ CENTRUM
DVORY A REZIDENCE

UNIVERZITA KARLOVA
Přírodovědecká fakulta

Logo of the Faculty of Science, University of Karlova

dovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Výzkumný ústav pro krajinu, Botanický ústav AV ČR a další), byl připraven ve spolupráci s Katedrou filosofie a dějin přírodních věd Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Na workshopu byl rovněž vyhlášen mezinárodní interdisciplinární network *Household and Environmental Studies – HES*, založený ve spolupráci s Dustinem M. Neighborsem z University of Helsinki a Pavlem Drnovským z Univerzity Hradec Králové.

Výzkumné centrum se také podílelo v pozici spolupořadatele na mezinárodní konferenci *Courtly Experiences in the Premodern World, c. 1200–1800: Cultural, Material and Sensory Experiences in the World of the Court*, konané ve dnech 22. až 24. srpna 2024 v prostorách Univerzity Palackého v Olomouci. Mezi uspořádané konference se zařadilo v roce 2024 ještě IV. česko-polské bilaterální zasedání *Panovnický dvůr a sociální mobilita ve středověku a raném novověku*, připravené ve spolupráci se Zespół do Badań nad Dworami i Elitami Władzy, Zamek Królewski na Wawelu. Jednání proběhlo 22. května 2024 v Akademickém konferenčním centru v Praze.

CALL FOR PAPERS

COURTLY EXPERIENCES IN THE PREMODERN WORLD, c. 1200- 1800: CULTURAL, MATERIAL & SENSORY EXPERIENCES IN THE WORLD OF THE COURT

22 - 24 AUGUST 2024

PALACKÝ UNIVERSITY OLOMOUČ
OLOMOUČ, CZECHIA

The annual conference of the Society for Court Studies organised by the European branch and Palacký University Olomouc, with support from the Centre for Research on Courts and Residences of the Institute of History at the Czech Academy of Sciences, will take place over 2 days with an optional excursion to Chateau Kroměříž on day 3.

KEYNOTES:

PROFESSOR KARL KUEGLE
UNIVERSITY OF OXFORD/UTRECHT UNIVERSITY

DR LEAH CLARK
UNIVERSITY OF OXFORD

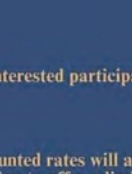
For interested participants, preliminary estimates indicate that early-bird conference fees will potentially be:

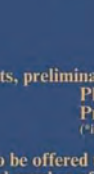
PhD/ECRs	€18.00
Professors*	€33.00

(*includes Assistant/Associate/Full)

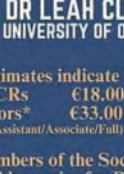
Discounted rates will also be offered to members of the Society for Court Studies. The conference organisers also plan to offer a limited number of travel bursaries for PhD/ECRs. Official registration details, confirmed fees and bursary information will be available in Spring 2024.

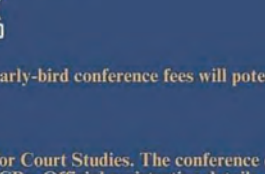
A publication of the conference proceedings is planned.

Palacký University
Olomouc

V rámci zvaných přednášek přijal pozvání Dustin M. Neighbors z University of Helsinki, který prezentoval téma *Notions of Privacy and the Private at Early Modern Courts: Reflecting on the Challenges and Benefits of Research Approaches in the Study of Historical Privacy*. Přednáška proběhla dne 8. října 2024 v knihovně HÚ a účastníci se mohli připojit rovněž online přes platformu Zoom.

In June 1560, Elector August of Saxony (1526-1586) sent a letter to (Hans) Ungnad von Weissenwolf, Baron von Sonneck (1493-1564), urging Ungnad to avoid meeting him while he was hunting at Annaberg. August cautioned that the route to his hunting camp was "impassable" due to the rough terrain, that he did not have space to accommodate Ungnad and his entourage, and that he did not have enough sustenance for them. Furthermore, August indicated that he would be unavailable since he would be hunting on foot "in the forest from tomorrow morning until dusk." Through the lens of privacy, this epistolary exchange highlights the various ways in which notions of privacy were historically expressed and how private dynamics were distinguished within court cultures. Given this, August's letter highlights an interesting message: by telling Ungnad not to come was a way the Elector denied Ungnad political or personal access. Second, the indication of not having resources and supplies to accommodate a seemingly important figure signalled that August was hunting in seclusion and withdrawn from tending to the business of state. Finally, the letter reveals how hunting was not a ceremonial event involving many people but was at times a personal recreational pursuit that included a few trustworthy individuals, or perhaps, people with whom the Elector had a personal or informal relationship. In this letter, historical privacy correlates with access, seclusion, withdrawal and secret meetings.

Hauptstaatsarchiv Dresden (HSA Dresden), Bestand 10024, Loc. 08311/08. The letter is also referenced in Karl von Weber, *Anna Churfürstin zu Sachsen* (Leipzig, 1865), p. 237.

With the recent publication of an edited collection on *Notions of Privacy at Early Modern Courts: Reassessing the Public/Private Divide, 1400-1800* (AUP, 2024), there is a scholarly discourse ranging from enthusiastic interest and preconceived scepticism related to research that brings together privacy and court studies. To spotlight this scholarly discourse on historical privacy, the lecture will consist of two parts – reflection and application. First, the lecture will share reflections on the discussions, both the difficulties and opportunities, especially during the course of producing the book, surrounding the study of historical privacy, the challenges of privacy studies, and methods of analysing privacy at court. The second part of the lecture aims to valorise the benefits of these research approaches and interdisciplinary perspectives by illustrating how they can be applied to examine historical privacy within court studies. For this, the lecture will incorporate a few case studies involving specific early modern European courts, including the Electoral court in sixteenth-century Saxony, and examples from the book. The impetus of reflecting on and discussing the application of privacy studies will be: a) to outline the scope and framework for analysing historical privacy that stem from the edited collection; and b) to demonstrate how these different approaches can deepen our understanding of both the theoretical underpinnings of courtly functions and court cultures, and the complex meanings, nuances and interrelations between early modern courts and wider societies. Consequently, this understanding is essential for comparative studies of early modern European courts and to tackle previously inaccessible aspects of these courts.

DaR
Courts and Residences Research Centre
Institute of History of the Czech Academy of Sciences

would like to invite you
to the lecture of

Dustin M. Neighbors, PhD

**NOTIONS OF PRIVACY AND THE PRIVATE
AT EARLY MODERN COURTS: REFLECTING
ON THE CHALLENGES AND BENEFITS
OF RESEARCH APPROACHES IN THE STUDY
OF HISTORICAL PRIVACY**

which will take place
on October 08, 2024 at 2p.m.

at the **Institute of History
of the Czech Academy of Sciences,**
Prosecká 809/76, Praha 9
and via Zoom

DaR
COURTS AND RESIDENCES
RESEARCH CENTRE

INSTITUTE OF HISTORY
Czech Academy of Sciences

DUSTIN M. NEIGHBORS, PhD, is a postdoctoral researcher and a project coordinator at the University of Helsinki, Finland, and the chair of the European Branch of the Society for Court Studies. His main areas of research are monarchy and court culture, with an emphasis on the performativity of gender, political and material culture, cultural practices and history (i.e. hunting) within sixteenth- and seventeenth-century Northern Europe, and the employment of digital research methods.

Organisation
doc. PhDr. Dana Dvořáčková-Malá, Ph.D., Institute of History of the Czech Academy of Sciences
Mgr. Bc. Zuzana Vařáková, Institute of History of the Czech Academy of Sciences
Ing. Mgr. Michal Vokurka, Ph.D., Institute of History of the Czech Academy of Sciences

The contact to join via Zoom: varakovaz@hiu.cas.cz

Image:
"Las Meninas/The Maids of Honour", Diego Velázquez, c. 1656–1657, oil on canvas, P001741, Museum del Prado, Madrid, Spain. (Wikimedia Commons)

Výzkumné centrum Dvory a rezidence, HÚ AV ČR
ve spolupráci
se Zespół do Badań nad Dworami i Elitami Władzy, Zamek Królewski na Wawelu

pořádají dne
22. 5. 2024

IV. česko-polské bilaterální zasedání

**Panovnický dvůr a sociální mobilita
ve středověku a raném novověku**

Dvorské prostředí vždy bylo těsně propojeno se sociální mobilitou – vzestupy i pády. Kariéry však tvoří jen centrální část našeho zorného úhlu, zaměřeného na postižení širšího společenského rámce. Sociální vzestup (event. pád) v dvorském prostředí vnímáme jako stěžejní východisko řady otázek, dotýkajících se sociální skladby dvora a možnosti uplatnění, vztahů mezi dvorem a rezidenčním městem, stejně jako role kléru v tomto kontextu anebo neformálních vazeb ke dvoru. Dvůr není ohraničen areálem rezidenčního sídla – akcent na propojení dvora a rezidenčního města, v odvozených případech i jeho zázemí přispívá nejen k plasticitě uchopení tématu, ale především odráží dobový rámec: dvorskými kariérami osob původem z městského prostředí či zakupováním šlechticů (dvořanů) ve městech počínaje a kulturním a uměleckým transferem mezi dvorem a městem konče.

Předmět našeho zájmu je současné sociální kontext dvorských kariér v širším časovém záběru – jejich předpoklady, aspekty a charakteristiky průběhu, i jejich vyústění, dopady a další vývoj. A to z pohledu jednotlivce, ale i jeho příbuzenstva a „příatel“ (v dobovém významu slova) – ve smyslu formování zájmových okruhů, případně jejich kolektivních identit a vnitřního propojení politickými i majetkovými zájmy, konfesi, stejně jako příbuzenskými pouty.

Tematické okruhy:

- Dvorská kariéra – její předpoklady a východiska, majetkové a sociální zázemí, konfese, strategie, dopady
- Vzestupy a pády v dvorském prostředí, (dis)kontinuita sociálního vzestupu
- Ženy a spektrum jejich rolí u dvora
- Dvořané jako prostředníci mezi dvorem a (rezidenčním) městem
- Klérus a dvůr – zpovědníci, kaplani, faráři, mniši
- „Moc bezmocných“: neformální vliv na dvorech (lékaři, služebníci, obchodníci ad.)

Organizátoři:
Robert Šimůnek (simunek@hiu.cas.cz)
Dana Dvořáčková-Malá (dvorackova@hiu.cas.cz)

Místo konání:
Akademické konferenční centrum, Husova 4, Praha 1

HISTORICKÝ ÚSTAV
Kolegium výt. umění, Prahy 1

DaR
Dvory a rezidence
research centre

**ZAMEK KRÓLEWSKI
NA WAWELU**

Podkladové vyobrazení: snátek knižete Oldřicha a „selekt“ ženy Boženy, rodičů knižete Břetislava I., v Pařížském zlomku latinského překladu Dalimilovy kroniky
Národní knihovna, Praha, sign. XII E 17, fol. 10r.

V roce 2024 proběhl také křest publikace *Dvory a rezidence v proměnách času* vydané Nakladatelstvím Academia a nakladatelstvím Historický ústav v roce 2023. Kniha vyšla jako bilance hlavních výzkumných směrů dosavadního dvorského bádání v českých zemích středověku a raného novověku. Křest se konal 17. ledna 2024 v Literární kavárně Academia na Václavském náměstí.

Nakladatelství Academia
a
Historický ústav Akademie věd ČR
srdečně zvou na křest knihy
**Dany Dvořákové-Malé,
Jana Zelenky, Františka Záruby
a kolektivu**

**Dvory a rezidence
v proměnách času**

Středa 17. ledna 2024 v 17.30 hodin

Literární kavárna Academia
Václavské náměstí 34, Praha 1

H I S T O R I E
10. stol. 18. stol.

**DVORY A REZIDENCE
V PROMĚNÁCH
ČASU** Dana Dvořáková-Malá,
Jan Zelenka, František Záruba
a kolektiv

academia
historický ústav

Výzkumné centrum historické geografie

**Výzkumné
centrum
historické
geografie**

V roce 2024 pokračovali pracovníci výzkumného centra v řešení výzkumného programu, který je zaměřen na následující dlouhodobá témata: I. Kontinuita historickogeografického výzkumu v HÚ od 30. let 20. století; II. Historickogeografický výzkum v duchu moderních, mezinárodně uznávaných teoretických pos-

tulátů, metod a aktuálních témat a mezinárodní spolupráce; II. 1 Řešení aktuálních mezinárodních i domácích teoreticko-metodologických přístupů; II. 2 Rozvíjení historické atlasové kartografie v návaznosti na tradici oboru v HÚ; II. 3 Etapizace krajinných změn v českých zemích v návaznosti na evropské krajiny; II. 4 Dějiny kartografie: vývoj znázornění českých zemí v kartografických dokumentech (tematické mapy 19. a 20. století; národnostní mapy a jejich role v národnostních konfliktech; historické atlasy jako spoluvůrci kolektivní paměti i nástroj politické propagandy; uplatnění digital humanities při analýze a interpretaci tematických map), hranice a jejich kartografické znázornění; II. 5 Tvorba rekonstrukčních map a aplikací k uvedeným tématům s ohledem na využití GIS, jejich konstrukt a stanovení kartografických a tematických priorit a kritérií; II. 6 Urbanizace českých zemí v evropském prostoru; II. 7 Organizace a spoluorganizace historickogeografických konferencí; II. 8 Vyžádané přednášky a rozhovory, popularizační přednášky a články, vystoupení v médiích; II. 9 Správa, zpřístupňování a využívání *Mapové sbírky HÚ*; II. 10 Vydávání periodika *Historická geografie*. V rámci personálního složení centra se počet jeho členů rozšířil na devět odborníků.¹⁸

V roce 2024 pokračovalo řešení nových projektů, jejichž řešiteli a spoluřešiteli jsou členové výzkumného centra. V rámci programu *Strategie AV21* se jedná o projekty *Středověké osídlení – jádro evropských velkoměst. Na příkladu interaktivního kartografického obrazu Prahy*¹⁹ (program *Anatomie evropské společnosti. Historie, tradice, kultura, identita*) a *Tekutá identita a geografie: Etnolingvistické mapy jako prostory prožitku a horizonty očekávání*²⁰ (program *Identity ve světě válek a krizí*), připravován byl též nový program *Epicentra civilizace – inteligentní domácnosti, technologie, společnost*.²¹

Dále pokračovalo řešení tří projektů programu NAKI III, a to *Hranice jako kulturněhistorický fenomén. Specifikace, analýza, komparace a interpretace*,²² *Historická lázeňská sídla jako kulturní, urbanistický a krajinný fenomén*²³ a *Komplexní přístupy k identifikaci, ochraně a údržbě historických systémů retence a distribuce vody v horských oblastech České republiky s ohledem na památkovou péči*.²⁴

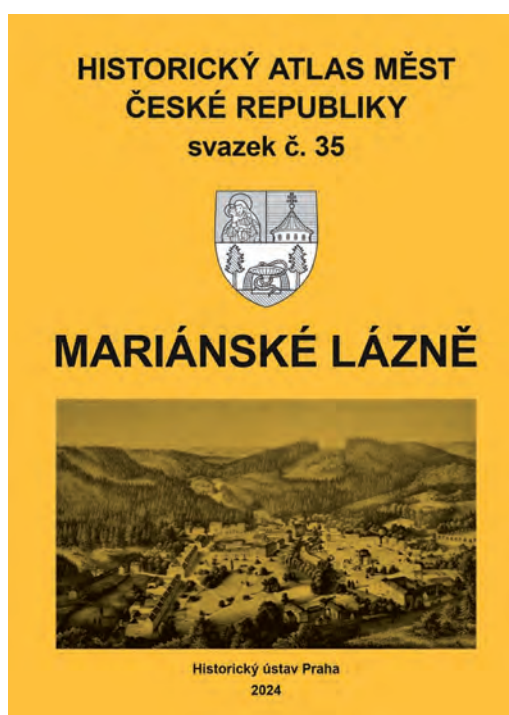
Členové týmu se podílejí také na řešení dalších projektů, a to jak v rámci programu *Strategie AV21* (projekty *Evropská krajina jako interakce mezi přírodou a společností – Kritické aspekty vývoje osídlení a Katastrofy a jak o nich bádát. Rybníky jako potenciální nebezpečí*²⁵), tak programů NAKI III (projekty *Mapa českých hradů. Hrady jako kulturní fenomén, předmět výzkumu a památky minulosti*²⁶ a *Most – město, které nezaniklo*), GA ČR (projekt *Požár jako katalyzátor změny urbanistického a sociálního vývoje města. Praha-Hradčany před a po roce 1541*), TA ČR SIGMA, podpora komercializace VaVaI+ (projekt *MapTiler World History Atlas Temporal Data*), Deutsche Forschungsgemeinschaft (projekt *The World Map 1:2,500,000 (Karta Mira) as a Vehicle of Socialist Globalization: Potentials and Limits of Scientific Standardization and International Cooperation, 1958–1989*).²⁷

Členové výzkumného centra se podílejí rovněž na projektu *Dobové plány Brna* (mapový portál pro Magistrát města Brna ve spolupráci s GIS oddělením Magistrátu města Brna, Archivem města Brna a HÚ, pobočkou Brno; aplikace s dobovými plány města Brna od konce 18. po současnost).²⁸

Z hlediska konferenčních aktivit a zahraniční spolupráce se uskutečnila výroční 20. historickogeografická konference *Historická geografie – vývoj, trendy a reflexe* (Praha, 24. ledna 2024). Počátky těchto již tradičních odborných zasedání spadají do roku 2005 a sdružují zájemce o historickou geo-

Budoucí Frýdek-Místek a okolí na Schenkelově mapě Těšínského kraje z počátku 40. let 19. století; mapový zdroj k problematice měst na hranici v rámci řešení projektu NAKI III *Hranice jako kulturněhistorický fenomén. Specifikace, analýza, komparace a interpretace.*

grafii napříč obory a institucemi; odborníci zde představují aktuální historickogeografická témata a projekty.²⁹ Z dalších pořadatelských a spolupořadatelských konferenčních aktivit je třeba uvést organizaci mezinárodního workshopu *Ethnolinguistic Cartography (18th–21st Centuries) in Comparative Perspective: Genre, Political Conflicts, Memory* (Praha, 14.–15. října 2024).

Členové výzkumného centra se individuálně účastnili s historickogeografickými tématy dalších domácích i zahraničních konferencí: *Krajina Sídla Památky* (Brno, 17. dubna 2024); *1st International Conference on Geohistorical Sources: Territory and Society over Time* (Madrid, 23.–25. května 2024); *30th International Conference on the History of Cartography* (Lyon, 1.–5. července 2024); *Bienále české lingvistiky 2024* (Praha, 18.–20. září 2024); *Spatial Humanities 2024* (Bamberg, 25.–27. září 2024); *Land use – Kultivace – Devastace. Krajina versus domácnost v minulosti* (Praha, 9. října 2024); *Slovak-Czech Historical-Geographical Conference. Historical Geography: Research, Education, Application* (Trnava, 7. listopadu 2024); XLIV. symposium *Z dějin geodézie a kartografie* (Praha, 27. listopadu 2024).

Pokračovala příprava mezinárodní konference *XXXI International Conference on the History of Cartography*, která se bude konat v Praze roku 2026 (pořadatelé Imago Mundi Ltd., HÚ, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy a Moravská zemská knihovna v Brně), a organizační zabezpečení 21. historickogeografické konference *Ohrožené krajiny* (29. ledna 2025, společně s Přírodovědeckou fakultou Univerzity Karlovy).

Členům týmu se také podařilo získat prestižní zahraniční stipendia a díky nim realizovat několik zahraničních stáží: stipendium v rámci projektu BMBF *UrbanMetaMapping/ KarTransform*, Herder-Institut für historische Ostmitteleuropaforschung – Institut der Leibniz-Gemeinschaft (Marburg, Německo, červen 2024); The American Geographical Society Library Research Fellowship (University of Wisconsin, Milwaukee, USA, srpen 2024); studijní pobyt na Technische Universität Dresden díky stipendijní podpoře Deutscher Akademischer Austauschdienst pro postdoktorandy

Supinová fotografie účastníků mezinárodního workshopu o etnolingvistických mapách (říjen 2025).

Hands-on-Maps – tematická exkurze v *Mapové sbírce HÚ* pro účastníky mezinárodního workshopu o etnolingvistických mapách.

(výzkumný záměr *Circulation of Knowledge and Beauty: Baroque Gardens as Nodes of Interaction between Culture and Nature, Central Europe 1650–1750*; Drážďany, Německo, prosinec 2024–leden 2025).

V průběhu roku byly v rámci mezinárodních konferencí, zvaných přednášek a badatelských návštěv navázány další zahraniční kontakty: 6. března 2024 se uskutečnila přednáška Benjamin Landaise (Avignon Université) *The Role of State and Manorial Cartography in Rural Society: Comparing the Banat and the Kingdom of Hungary (1750–1850)*; 15. května 2024 byla v David Rumsey Map Collection, Stanford University, USA realizována online přednáška o tvorbě historických dat OMO *Historical Data* v rámci prezentace projektu *MapTiler World History Atlas Temporal Data*.³⁰

Výsledky činnosti centra byly prezentovány mimo jiné formou přednášek členů týmu a na výstavě *Cesta do historie*, která se konala v Galerii Věda a umění v budově Akademie věd ČR (12. září 2024 – 11. listopadu 2024). Prezentované téma *Václav Vladivoj Tomek – mapová aplikace* se váže k projektu *Strategie AV21: Středověké osídlení – jádro evropských velkoměst. Na příkladu interaktivního kartografického obrazu Prahy*. Výstavu zorganizovaly HÚ, Archeologický ústav AV ČR, Praha a Středisko společných činností AV ČR.

Členové týmu zpracovali řadu rešerší pro tazatele z řad odborné i laické veřejnosti. Z hlediska správy a využívání *Mapové sbírky HÚ* pokračovalo skenování a zpřístupňování vybraných titulů (prostřednictvím *Virtuální mapové sbírky Chartae-Antiquae*)³¹ a vyřizování početných badatelských dotazů včetně poskytování digitalizátů a reprodukčních práv k nim dle příslušných parametrů. Skeny map ze sbírky byly použity do odborných studií a monografií, kvalifikačních prací, pro výstavní i popularizační účely (včetně mediálních výstupů). HÚ díky poskytování skenů starých map získává pro ústavní knihovnu zdarma výtisky publikací, ve kterých se reprodukce objeví.

Přípravný tým *International Conference on the History of Cartography 2026* při prezentaci pozvánky na *31st International Conference on the History of Cartography* v rámci slavnostního závěrečného ceremoniálu na *International Conference on the History of Cartography 2024* v Lyonu.

V roce 2024 vyšel 50. ročník časopisu *Historická geografie* (50, 2024, č. 1; připravuje se vydání 50, 2024, č. 2). Řada členů centra se účastní pedagogické činnosti v rámci bakalářských, magisterských a doktorských programů na několika univerzitách, kde vedou rovněž závěrečné práce zaměřené na historickou geografii. Pracovník centra Filip Binder získal ocenění za svou disertační práci (viz oddíl *Ocenění pracovníků*).

Výzkumné centrum dějin a kultury východní Evropy

Rok 2024 se v nesl v pokračování aktivit souvisejících jak s činností České společnosti pro slavistická, balkanistická a byzantologická studia, z. s., tak s rozvíjením badatelských kontaktů s tuzemskými i zahraničními odborníky zaměřenými na dějiny východní Evropy v různých společenských dimenzích (tj. politické, ekonomické, intelektuální aj. dějiny). Důležitým počinem v kontextu mezinárodní spolupráce na poli badatelů, kteří jsou v aktuálním kontextu východní Evropy ohroženi válečným konfliktem, bylo navázání kooperace s ukrajinským historikem Dmytrem Bondarenkem, který se v uplynulém roce stal výzkumníkem HÚ v rámci programu *Researchers at Risk Fellowship*.

Slovanský ústav AV ČR, v. v. i.
Historický ústav AV ČR, v. v. i.
Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna
Česká společnost pro slavistická, balkanistická a byzantologická studia, z. s.

STRATEGIE AV21

si vás dovolují pozvat na mezinárodní vědeckou konferenci připravovanou
v souvislosti s blížícím se XVII. Mezinárodním sjezdem slavistů v Paříži

VÝZVY A AKTUÁLNÍ OTÁZKY ČESKÝCH SLAVISTICKÝCH BĚDÁNÍ

JAZYK – LITERATURA
HISTORIE – ARCHEOLOGIE
ETNOLOGIE – DĚJINY UMĚNÍ

25. – 26. ZÁŘÍ 2024
AKADEMICKÉ KONFERENCE NÍ CENTRUM
PRAHA 1, HUSOVA 4A

KONFERENCE SE KONÁ
V RÁMCI PROJEKTU
STRATEGIE AV 21 –
IDENTITY VE SVĚTĚ
VÁLEK A KRIZÍ

SLOVANSKÝ
ÚSTAV
Archeologický ústav
AV ČR, Brno

ARJ3

ČESKÁ
KNIHOVNA

NK

Na základě dlouhodobé spolupráce klíčových akademických institucí věnujících se dějinám a kultuře východní Evropy (HÚ, Slovanský ústav AV ČR, Česká společnost pro slavistická, balkanistická a byzantologická studia, z. s., Archeologický ústav AV ČR, Brno, Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna) byla z iniciativy výzkumného centra zorganizována mezinárodní konference *Výzvy a aktuální otázky českých slavistických bádání. Jazyk – literatura – historie – archeologie – etnologie – dějiny umění*, jež proběhla ve dnech 25.–26. září v Akademickém konferenčním centru v Praze a byla zaštitěna v rámci programu *Strategie AV 21*. Tato konference, kterou lze považovat za klíčový výstup výzkumného centra v uplynulém roce, umožnila aktivní prezenční účast jednadvaceti badatelů včetně zahraničních výzkumníků, přičemž program přilákal k fyzické účasti desítky dalších badatelů i zástupců širší veřejnosti. Součástí programu byla i organizace dvou tzv. kulatých stolů zaměřených na aktuální problémy mezinárodní slavistiky.³² Z dalších aktivit výzkumného centra lze zdůraznit činnost na poli popularizace a vzdělávací, respektive pedagogické práce. Badatelská orientace pracovníků centra přispěla jak k realizaci studentských stáží v rámci programu *Otevřená věda*, jež byly v tomto roce zacíleny na problematiku Ruska v dimenzích imperialismu, expanzionismu a kolonialismu, tak k možnostem vedení středoškolských odborných prací.

Centrum raně novověkých studií

Činnost Centra raně novověkých studií, společného pracoviště HÚ a Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, v roce 2024 negativně poznamenala dlouhodobá, bezmála celoroční pracovní neschopnost Tomáše Sternecka, vynucená vážnými zdravotními problémy a náročnou léčbou. Teprve po ukončení pracovní neschopnosti v samém závěru roku 2024 mohl Tomáš Sterneck navázat jak na své systematické výzkumy v oblasti dějin 16.–18. století (s důrazem na dějiny měst, šlechty, hospodářské a sociální dějiny, dějiny vojenství a pomocné vědy historické), tak na intenzivní pedagogickou spolupráci s Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích. Publikování nových – v roce 2024 buď již do tisku odevzdaných, či teprve připravovaných – prací, které se po stránce heuristiky opírají především o výzkumy v jihočeských a moravských archivech, lze očekávat až v průběhu roku 2025.

Centrum právněhistorických studií

CENTRUM
PRÁVNĚHISTORICKÝCH
STUDIÍ

V roce 2024 byly péčí Centra právněhistorických studií (dále jen CPHS) vydány výsledky konference *Existovala alternativa? Československo-sovětská smlouva 1943 v kontextu domácí i světové politiky*. Cílem této akce bylo odhalit, k jakým posunům v bádání v rámci daného tématu došlo za uplynulé desetileté období (tj. od minulé konference konané roku 2013), jak byla tato problematika nově tematizována (také v souvislosti s novou agresí Ruska proti Ukrajině), případně v čem jsou stále rezervy. Výsledky vyšly v podobě monotematického čísla časopisu *Moderní dějiny* (32, 2024, č. 2).

DEUTSCH-TSCHECHISCHE
JURISTENVEREINIGUNG

A

KATEDRA PRÁVNÍCH DĚJIN PFUK,
CENTRUM PRÁVNĚHISTORICKÝCH
STUDIÍ HŮ AV ČR A PFUK

VÁS TÍMTO SRDEČNĚ ZVOU NA

**75 JAHRE DES
GRUNDGESETZES**

17.05.2024

14:00

Právnická fakulta Univerzity Karlovy
v Praze

nám. Curieových 901/7
116 40 Praha 1
Místnost č. 38

Spolek Deutsch-Tschechische Juristenvereinigung společně s Katedrou právních dějin PF UK, Centrem právněhistorických studií HŮ AV ČR a PF UK, vás srdečně zvou na akci k „**75 Jahre des Grundgesetzes**.“ Čekají Vás zajímavé příspěvky ke vzniku a vývoji německé ústavy a jejím vlivu na české právní prostředí.

Akce se koná v německém jazyce a nebude tlumočena!

Řečníci:

Prof. Dr. Peter M. Huber
Bývalý soudce Spolkového ústavního soudu a ministr vnitra Durynska

prof. JUDr. PhDr. Jan Wintř, Ph.D.
Soudce Ústavního soudu ČR

doc. JUDr. Jiří Šouša, Ph.D.
Český právní historik

Dne 7. května 2024 CPHS na Právnické fakultě Univerzity Karlovy spolupořádalo s Katedrou právních dějin a Deutsch-Tschechische Juristenvereinigung veřejnou odbornou akci *75. Jahre des Grundgesetzes* k výročí přijetí Základního zákona (pozdější německé ústavy) a také vzniku Spolkové republiky Německo. Zde obr. 32

Pokračovaly také práce na přípravě velkého edičního projektu *Dokumenty československé zahraniční politiky 1938–1945*. Pod vedením Jana Němečka probíhaly přípravné rešeršní práce k posledním dvěma válečným svazkům týkajícím se roku 1944 (B/5/1 a B/5/2), které by měly vyjít v následujících letech a jimiž bude uzavřena jedenáctisvazková řada B *Dokumentů československé zahraniční politiky* věnovaná letům druhé světové války. Pracovníci centra také spolupracují při přípravě časopisu *Právněhistorické studie*. Do činnosti centra se začali více zapojovat i noví kolegové v HÚ, zejména Jakub Razi

Centrum pro dějiny vzdělanosti

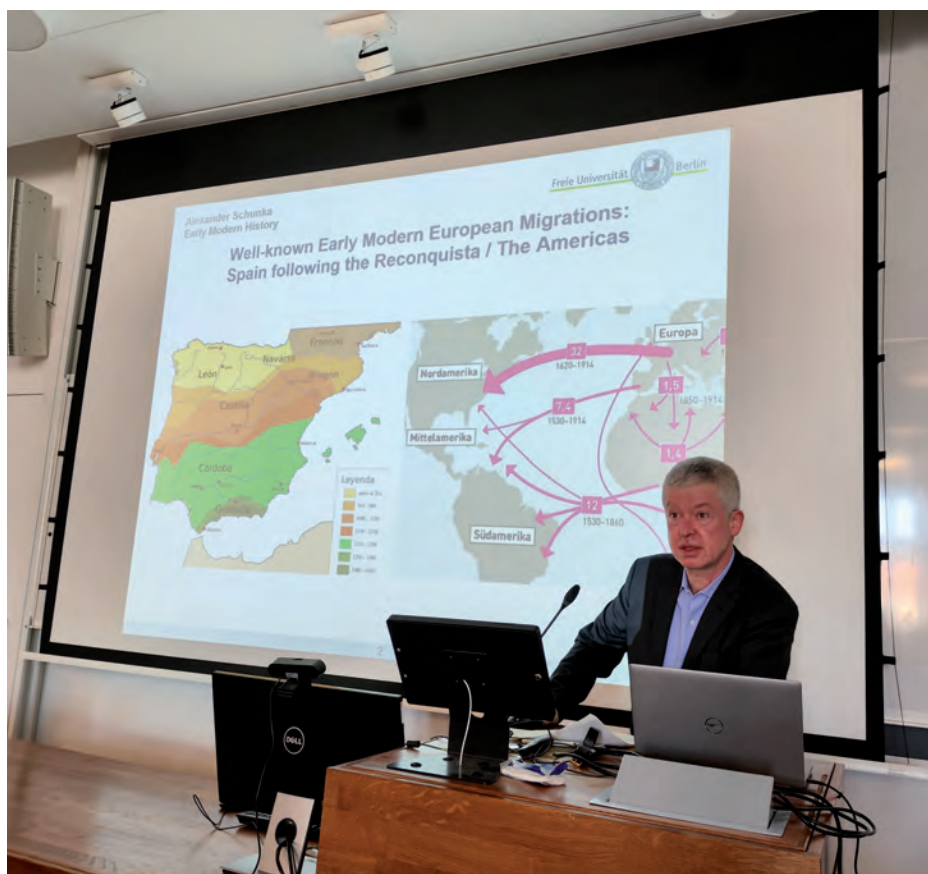

Centrum pro dějiny vzdělanosti (dále jen CDV) je interdisciplinárním pracovištěm, které vzniklo při HÚ k 1. září 2018 s cílem koordinace dosud velmi fragmentarizovaného výzkumu v České republice v oblasti dějin vzdělanosti od středověku po nejnovější dobu a zároveň jeho intenzivnějšího propojení s podobně zaměřeným bádáním v zahraničí. Vedle toho má vlastní badatelské ambice, jež jsou realizovány prostřednictvím vědeckých setkání různého druhu, podáváním či řešením kolektivních grantových projektů, stejně jako vydáváním odborných publikací v České republice i v zahraničí.

Kromě vědecké komunity cílí CDV rovněž na širokou laickou veřejnost. Dosažené poznatky zpřístupňuje formou přednášek i dalších aktivit (výstavy apod.). Činnost centra je založena na široké mezioborové spolupráci s dalšími institucemi, a to jak s ústavy Akademie věd ČR (zejména Filozofický ústav AV ČR), tak také s vysokými školami (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, Ústav dějin Univerzity Karlovy a archiv Univerzity Karlovy, Filozofická fakulta Ostravské univerzity, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická Technické univerzity v Liberci ad.) i s některými muzejními institucemi (Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, Muzeum J. A. Komenského v Uherském Brodě ad.).

Tematické číslo časopisu
Historia scholastica s příspěvky z mezinárodní konference
A Child in Times of Need and in Hope. Overcoming the Distress of War, Epidemics, and Social, Psychological, and Physical Handicaps in Children and Youths spolupořádané CDV.

Hostující Alexander Schunka v Praze při přednášce na téma *New Approches to Religijs Migraation in Early Modern Europe* (Praha, 11. března 2024).

Konference Svět ve škole aneb Studijní cesty jako součást vzdělávání. Proměny pedagogického vědění, školního kurikula a profesního rozvoje učitelů a učitelek (Praha, 19.–20. června 2024).

Jeroen J.H. Dekker

**CHILDREN'S
EMOTIONS
IN EUROPE,
1500 - 1900**

A Visual History

**Vormoderne Bildungsgeschichte online –
die neue digitale Vortragsreihe des AVE**

**FROM RAGE TO HAPPINESS, FROM SADNESS TO JOY:
THE VISUALIZATION OF EMBODIED EMOTIONS OF CHILDREN
AND PARENTS IN EARLY MODERN EUROPE**

In this lecture we will discuss a variety of emotions of children and parents in early modern Europe by using drawings and paintings as sources (cf. my *Children's Emotions in Europe, 1500–1900: A Visual History* (2024)). So we look through the eye and the gaze of artists to bodily manifested emotions in the past. This approach raises some conceptual questions, such as the impact of the artist's gaze on the distance between source and reality, the risk of anachronism in using 'emotion' as an overarching historical category for a period in which not 'emotion' but 'passion' and 'affect' dominate the discourse (cf. Descartes' *Les passions de l'âme*), and the discussion about the genesis of parental commitment to children's happiness started by Peter Stearns.

We will discuss a variety of emotions, from rage to happiness and from sadness to joy. In that context we will also look at images about the death of a child. Those images, about children on their deathbed in individual portraits and as seemingly still living member of the family in family portraits, can give us more insight into the parental emotional responses on the death of their child, and so contribute to the debate on the parent-child relationship in early modern Europe that arose following the publication of *L'Enfant et la Vie Familiale sous l'Ancien Régime* by Philippe Ariès.

REFERENT: Dr Jeroen J.H. Dekker is an historian (BA, MA and PhD obtained at the University of Utrecht) and Emeritus Professor of History and Philosophy of Education at the University of Groningen. His research deals with the *longue durée* (16th–20th centuries) social and cultural history of education, parenting, and childhood. He was a visiting fellow at the Max Planck Institute for Human Development (Berlin), Columbia University (New York), and the European University Institute (Florence), and Secretary (1994–1997) and President (1997–2000) of the International Association for the History of Education (ISCHE) of which he is a Honorary Member. He is honorary editor of *Paedagogica Historica* and the (co-) author of numerous articles, books including *Children's Emotions in Europe, 1500–1900: A Visual History* (Bloomsbury, 2024), *Educational Ambitions in History* (Peter Lang, 2010), *Enfance et justice au XIXe siècle* (PUF, 2001; together with M.-S. Dupont-Bouchat et al.), *The Will to Change the Child* (Peter Lang, 2001), and the editor of numerous volumes, such as *A Cultural History of Education in the Renaissance* (Bloomsbury, 2020) and *Shaping the History of Education? The First 50 Years of Paedagogica Historica* (Routledge, 2017; together with Frank Simon).
www.rug.nl/staff/j.j.h.dekker/ & www.jeroenjhd.dekker.com

TERMIN: Donnerstag, 7. November 2024, 18.00 Uhr via ZOOM

Bitte melden Sie sich für den Online-Vortrag bis zum 5. November 2024 per E-Mail bei Frau Daniela Praust an. Sie erhalten dann rechtzeitig vor der Veranstaltung einen Zoom-Link.
Kontakt: praust@uni-wuppertal.de

Bitte beachten: Der Vortrag wird aufgezeichnet und öffentlich zugänglich gemacht. Mit der Anmeldung erklären Sie sich damit einverstanden!

V roce 2024 bylo možné rozvinout řadu jeho aktivit, ať již se to týkalo knih, mezinárodních konferencí či dalších akcí (zvané přednášky zahraničních hostů). Do první oblasti patří jednak vydání publikace *A Child in Times of Need and in Hope. Overcoming the Distress of War, Epidemics, and Social, Psychological, and Physical Handicaps in Children and Youths* ze stejnojmenné konference uspořádané v červnu 2023 v rámci časopisu *Historia scholastica* (10, 2024, č. 2), tak příprava monografie Martin Holý et al., *Die Universität Basel und die Böhmisches Länder (1460–1630)*, která byla v prosinci odevzdána do nakladatelství Thorbecke.

Dále pokračovaly práce na vydání studií z konference *Catholic Experiences and Educational Realities. Jesuit Student Cultures and Academic Routines in Central and East-Central Europe from the 16th to the 18th Century*, mezinárodního kolokvia *University and School Libraries in East Central Europe in the Pre-Modern Period. Forms of Appearance – Development – Usage* a také knihy *Emotionen – Emotionalität – Emotionalisierung*. Připravena k vydání či vydána byla řada cizojazyčných studií pro další kolektivní publikace i významná periodika (například *History of Universities* vydávaného Oxford University Press).

Ke konferenčním aktivitám CDV se na jaře 2024 zařadila konference *Svět ve škole aneb Studijní cesty jako součást vzdělávání. Proměny pedagogického vědění, školního kurikula a profesního rozvoje učitelů a učitelek* (Praha, 19.–20. června 2024) pořádaná Humboldt Universität Berlin, Pädagogische Hochschule Karlsruhe, Alanus Hochschule Mannheim, Univerzitou Augsburg, Technickou univerzitou v Liberci, Univerzitou v Olomouci, Národním pedagogickým muzeem a knihovnou J. A. Komenského, Univerzitou Karlovou a HÚ. Další konferencí, organizovanou ve dnech 4. a 5. prosince 2024 CDV, Českou společností pro výzkum 18. století a Národním pedagogickým muzeem a knihovnou J. A. Komenského, bylo setkání nazvané *Škola, základ života* uspořádané u příležitosti 250. výročí vydání Všeobecného školního řádu.

Pracovníci centra byli v roce 2024 pozváni na několik zahraničních přednášek, mj. do Amsterdamu, Krakova, Lucemburku, Varšavy či Vitemberku. Zároveň se zúčastnili vystoupení v rámci digitální řady přednášek Arbeitskreisu für vormoderne Erziehungsgeschichte der Deutschen Gesellschaft für Erziehungsgeschichte (Martin Holý, Robert Tomczak). V rámci činnosti CDV byly také některé významné osobnosti pozvány do České republiky. Ve spolupráci s Filosofickým ústavem AV

Kick-off meeting evropského projektu *Print Culture and Public Spheres in Central Europe 1500–1800* (Brusel, 6.–7. října 2024).

ČR a Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy tak 11. března 2024 proběhla například přednáška Alexandra Schunky z Friedrich Meinecke Institut (Universität Berlin) na téma *New Approches to Religius Migraation in Early Modern Europe*.

V roce 2024, v němž členové CDV podali rovněž jeden projekt GA ČR a začali řešit evropský grant *Print Culture and Public Spheres in Central Europe 1500–1800*, na němž se vedle Martina Holého (lídr největší pracovní skupiny Text and Ideas) podílejí také Robert Tomczak a Lucy Císař Brown, se dále práce soustředily na přípravu dalších mezinárodních vědeckých konferencí, mj. *Deviance, criminality and discipline in the academic sphere of the Middle Ages and the Early Modern Period* (Praha, 12.–13. června 2025), *Nature as a Teacher. International conference on the historical and contemporary use of the natural environment and school gardens for education* a *From Scholasticism to Digitalization: Universities as Knowledge Spaces in the Context of Tradition, Innovation, and Globalization from the Middle Ages to the Present* (Praha, 19.–20. června 2025).

Výzkumné centrum pro církevní a náboženské dějiny

Výzkumné centrum
pro církevní a náboženské dějiny

Výzkumné centrum vzniklo při HÚ v roce 2018 a od roku 2022 je členem mezinárodní organizace CIHEC (Commission internationale d'histoire et d'études du

christianisme) sdružující národní instituce zabývající se problematikou křesťanských církevních a náboženských dějin.

Zaměření výzkumného centra je záměrně široké, časově pokrývá veškerá historická období a má výrazný mezioborový charakter, sleduje dějiny křesťanství především v západokřesťanském náboženském a společenském prostoru. Jedním z jeho cílů je předávat odborníkům věnujícím se církevním a náboženským dějinám informace o různých odborných akcích, konferencích, workshopech i výstavách, stejně jako o badatelských programech v uvedeném oboru. Tomuto informačnímu servisu se výzkumné centrum věnovalo i v roce 2024, rozesílalo takové informace širokému okruhu zájemců, jejichž e-mailové adresy eviduje.

CÍRKEVNĚHISTORICKÁ KOLOKVIA

Co jsou církevní dějiny?

Problematika teoreticko-konceptuálního uchopení církevních dějin

- Církevní dějiny jako historická nebo teologická disciplína?
- Církevní dějiny jako racionální reflexe víry (příp. konfese) prizmatem dějinného vývoje společnosti – teologický pohled.
- Církevní dějiny jako historicko-analytický popis (či interpretace) viditelných / organizačně-správních církevních struktur a jejich fungování v průběhu dějin – historický pohled.
- Církevní dějiny jako výklad o dějinách církve (historicko-deskriptivní interpretační východisko) nebo jako církevní pohled na dějiny (identitárně-ideologické interpretační východisko)?
- Co dělá církevní dějiny církevními? Objekt jejich studia (Boží lid / dějiny spásy / historicky a kulturně podmíněné společenství / klérus a instituce / jiné...) nebo způsob nahlížení?
- Konfessionalita vrs. ekumenicita jako definiční rámec církevních dějin a jejich metodologický předpoklad.

úvodní referáty přednesou:	Drahomír Suchánek a Martin Dekarli
diskusi moderuje:	Vojtěch Večeře
datum konání:	středa 14. 2. 2024
čas konání:	10:00

Setkání proběhne online formou přes aplikaci Zoom.
Odkaz si vyžádejte na e-mailové adrese centrum.cnd@email.cz

Výzkumné centrum
pro církevní a náboženské dějiny

Centrum také od roku 2022 pořádá zasedání nad různými problémy církevních a náboženských dějin, která se konají buď online, nebo hybridní formou (tzv. *Církevněhistorická kolokvia*). Loňské kolokvium se uskutečnilo 14. února 2024 a bylo věnováno teoreticko-konceptuálnímu uchopení církevních dějin. Hlavní referáty přednesli Drahomír Suchánek a Martin Dekarli, obsáhlou a zajímavou diskusi dvou desítek připojených účastníků moderoval Vojtěch Večeře. Další činností výzkumného centra se zabýval výbor této instituce, který se v roce 2024 sešel třikrát nad tématy budoucích kolokvií a nad možnostmi konferenčních aktivit.

Na výročním zasedání CIHEC, které se roku 2024 uskutečnilo 3.–5. června v Rize (Lotyšsko), zastupoval výzkumné centrum člen předsednictva, Peter Morée (Evangelická teologická fakulta Univerzity Karlovy).

■ Grantové projekty

Řešená témata výzkumného záměru HÚ doplňovaly také grantové projekty. Celkem pracovníci HÚ v roce 2024 řešili osmnáct grantových projektů různého typu, v nichž byl HÚ příjemcem nebo spolupříjemcem. Jednalo se o: jeden projekt EXPRO (GA ČR), jeden projekt polské grantové agentury (Narodowe Centrum Nauki), jeden evropský projekt (COST Action), jeden projekt z Rothschild Foundation Hanadiv Europe (postdoktorandské stipendium), jeden projekt Wikimedia Research Fund, čtyři standardní projekty GA ČR, čtyři projekty NAKI III, jeden projekt Výzkumné infrastruktury Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR (LINDAT/CLARIAH-CZ), jeden projekt Akademie věd ČR *Lumina quaeruntur*, jeden projekt regionální spolupráce a dva projekty programu Veřejné informační služby knihoven, Ministerstvo kultury ČR (dále jen VISK).

HÚ byl také hostitelem několika zahraničních stážistů z Chorvatska, Rakouska a Itálie podpořených programem *Fellowship Josefa Dobrovského* a dvou stáží podpořených grantovou agenturou Slovenské republiky. V rámci programu Akademie věd ČR *Researchers at Risk Fellowship* získal HÚ podporu pro dva vědce, jednoho z Ukrajiny a jednoho z Afghánistánu. V HÚ dále působil jeden stipendista z Japonska.

V roce 2024 se pracovníci HÚ opět účastnili vypsaných veřejných soutěží, a to zejména soutěží GA ČR, TA ČR a OP JAK. Podle dosud známých výsledků veřejných soutěží byly získány tři standardní projekty GA ČR a jeden mezinárodní česko-polský projekt v rámci evropské iniciativy *Weave*. Úspěšně byl podán návrh nového programu *Strategie AV21: Epicentra civilizace – inteligentní domácnosti, technologie a společnost*. V rámci mezinárodní spolupráce Akademie věd ČR byly podány dva projekty: jeden ve spolupráci s Consiglio Nazionale delle Ricerche (Itálie) a jeden s Japan Society for the Promotion of Science (Japonsko).

GA ČR

EXPRO projekty

Expertíza v autoritářských společnostech. Vědy o člověku v socialistických zemích středovýchodní Evropy (ExpertTurn)

Příjemce: Historický ústav AV ČR

Řešitel: Kateřina Lišková

Identifikační kód projektu: GX21-28766X

Doba trvání: 2021–2026

Expertíza formuje podoby moderního vládnutí. Zatímco známe podrobnosti o tom, jak fungovala expertíza v západních poválečných společnostech, víme jen málo o vývoji za železnou oponou. Náš výzkum staví expertízu za socialismu do centra pozornosti. Zaměřujeme se na zdraví a normalitu, jak ji diskutovaly vědy o člověku, a analyzujeme, jak své poznatky vyjednávali experti s dalšími experty, státem a s lidmi ve čtyřech sousedících zemích: Československu, Polsku, Maďarsku a Východním Německu. Tyto země sdílely cestu k socialismu, ale lišily se mírou institucionalizace expertízy.

Náš výzkum vychází z post-totalitárního paradigmatu, které odmítá vnímat socialistickou minulost jako monolit. Na rozdíl od převládajícího pohledu, podle kterého komunistická ideologie uzurpovala vědy o člověku a pokroutila jejich výsledky, naší hypotézou je, že to byla naopak expertíza, která formovala představy o zdraví a normalitě, jež socialistické státy následně uváděly do praxe. Navrhujeme „obrat k expertíze“, který přinese nové pojetí vládnutí v moderních, leč autoritářských společnostech. Cílem projektu je vysvětlit charakter vládnutí skrze expertízu věd o člověku v období státního socialismu ve středovýchodní Evropě, analyzovat roli expertízy a způsoby, jakými se střetávala se zájmy strany a státu, a komparativně analyzovat středovýchodní Evropu se zaměřením na transnacionální expertní výměny.

Standardní projekty

Konstrukce šlechtické identity v díle Bohuslava Balbína

Příjemce: Historický ústav AV ČR

Řešitel: Jiří Hrbek

Spolupříjemce: Národní archiv

Spoluřešitel: Martina Hrdinová

Identifikační kód projektu: GA24-10417S

Doba trvání: 2024–2025

Bohuslav Balbín patřil k nejvýznamnějším českým učencům 17. století. Jedním z určujících faktorů pro Balbínovu práci byl jeho vztah k české šlechtě. Čelní představitelé šlechtických stavů ho podporovali a zpřístupňovali mu své archivy, on jim na oplátku dedikoval svá díla a sestavoval příběh jejich rodových dějin. Přímo dějinám české šlechty věnoval Bohuslav Balbín první dvě knihy druhé řady svého monumentálního, mnohasvazkového díla *Miscellanea historica regni Bohemiae (Rozmanitosti z dějin Království českého)*. Komentované kritické vydání obou svazků v českém překladu představuje první ze dvou hlavních cílů projektu. Nedílnou součástí této edice bude i historická a genealogicko-heraldická analýza Balbínova textu, který tím bude zpřístupněn odborné i laické veřejnosti.

Druhým cílem, jenž vyrostle ze široké kontextualizace Balbínova díla, bude poznání, jak česká a moravská nobilita konstruovala v raném novověku svou identitu skrze vlastní dějiny. Editovaná část *Miscellaneí* stejně jako další spisy, v nichž Bohuslav Balbín a jeho současníci pojednali o historii významných šlechtických rodů, proto bude představovat jakýsi nástroj, pomocí něž je možné uchopit složitý a mnohovýrovný problém budování identity určitého sociálně výlučného společenství. Sledovat toto historické téma lze nejen v českém či středoevropském, ale přímo v celoevropském kontextu, který zpětně vytváří síť souvislostí, v níž lze Balbínovo dílo chápat. Rozšířit badatelský horizont umožní setkání odborníků na plánované mezinárodní konferenci v roce 2025, jejíž publikované výsledky stanoví rámec pro další bádání o daném tématu.

Nezbytným rozměrem projektu je aplikovatelnost jeho výsledků a jejich maximální zpřístupnění. Tištěnou edici bude proto doprovázet edice elektronická, která umožní mj. orientovat se v často komplikovaných genealogických tabulkách, jež jsou hlavním obsahem druhé knihy druhé dekády *Miscellaneí*. Projekt proto spojuje historiky a překladatele z latiny s odborníky v oblasti informačních technologií, kteří zpřístupní závěry základního výzkumu, a umožní tím jejich uživatelsky příjemnou aplikaci.

Politika a podoby kolektivní identity Němců v Čechách (1848–1914)

Příjemce: Historický ústav AV ČR

Řešitel: Milan Řepa

Identifikační kód projektu: GA23-07227S

Doba trvání: 2023–2025

Projekt analyzuje a klasifikuje projevy kolektivního vědomí německého obyvatelstva v Čechách v letech 1848–1914. Sleduje proměny hierarchie jejich svazků s různými společenskými celky, vymezenými nacionálně (popřípadě etnicky, kulturně či jazykově), územně (stát, země, region, město), politicky (nacionalismus, liberalismus, socialismus), sociálně (buržoazie, rolnictvo, dělnická třída) či konfesně (katolíci, protestanti, židé). Těžiště spočívá v politických a intelektuálních dějinách. Hlavním výsledkem projektu bude monografie podávající komplexní obraz o podobách a proměnách kolektivního vědomí Němců v Čechách.

Trestat nebo napravovat? Gender, práce a disciplinace v donucovací pracovně v českých zemích (1918–1950)

Příjemce: Historický ústav AV ČR

Řešitel: Pavel Baloun

Identifikační kód projektu: GA23-05641S

Doba trvání: 2023–2025

Projekt se zaměřuje na instituci donucovací pracovny, která měla sloužit k dodatečnému trestání odsouzcenců za takové trestné činy, jež byly považovány za projevy „štítění se práce“, i k jejich nápravě skrze práci. Ve třech odborných studiích a monografii se budeme zabývat významem práce a jejími podobami, formami dohledu a trestání, každodenností káranců a káranek v donucovacích pracovnách, utvářením genderových a sociálních norem „řádného života“ a „poctivé práce“ a rolím donucovací pracovny při vytváření nových institucí nucené práce v českých zemích. Kombinace pohledu dovnitř této instituce jak pro muže, tak pro ženy a jejího zasazení do širších dobových sociálních, politických, ekonomických a kulturních kontextů umožní zachytit dynamiku politických, sociálních i kulturních dějin českých zemí první poloviny 20. století.

Zadlužení panovníka a státní bankrot roku 1615 v Království českém (Hospodářské souvislosti zahájení „české války“ roku 1618)

Příjemce: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická

Řešitel: Petr Vorel

Spolupříjemce: Historický ústav AV ČR

Spoluřešitel: Marie Buňatová

Identifikační kód projektu: GA22-11931S

Doba trvání: 2022–2024

Hlavní navrhovatel formuloval hypotézu, která významným způsobem mění interpretaci příčin vzniku vojenského konfliktu v Čechách roku 1618. Za rozhodující podnět považuje nezvladatelné zadlužení panovnického dvora, které se projevilo vládním bankrotem (1615). Český zemský sněm odmítl garantovat vládní dluhopisy, které ztratily svou hodnotu. Mezi lety 1615–1618 probíhal vedle zápasu o zachování náboženské svobody také úporný boj o prosazení daňové reformy (1615) a o ovládnutí ekonomických zdrojů. Věřitelé z řad evropských politiků, bankéřů a generálů měli zájem na tom, aby panovník ovládl české země vojensky a byl schopen finanční závazky uhradit.

Podstatou projektu je exaktní analýza dat o krizi panovnického úvěru v Čechách a o průběhu jejího řešení v letech 1615–1618. Tato data dosud vědeckými postupy zkoumána nebyla. Hlavním výstupem je obsáhlá knižní monografie, obsahující analytickou a ediční část. Vedlejšími výstupy jsou odborné studie a referáty na mezinárodních konferencích.

Program Regionální spolupráce, poskytovatel Akademie věd ČR

Česko-německo-židovské soužití v Třešti 1939–1945. Nacistická diktatura ve vzpomínkovém prostoru maloměsta

Příjemce: Historický ústav AV ČR

Řešitel: Vojtěch Kyncl

Spolupříjemce: město Třešť

Identifikační kód projektu: R300152401

Doba trvání: 2024–2025

V letech 1939–1946 bylo město Třešť podobně jako celé území protektorátu Čechy a Morava zasaženo nacionálně-socialistickou diktaturou. Turisticky atraktivní střed města může kromě mimořádných kulturních památek od renesance po 19. století přinést také připomínku temných okamžiků moderních evropských dějin. Česko-německo-židovské prostředí bylo zásadně ovlivněno druhou světovou válkou. Město Třešť ztratilo v uvedeném období desetinu obyvatel, kteří se buď stali obětí holocaustu, nebo byli zavražděni jako členové odboje nebo povstalci. Několik desítek obyvatel muselo město opustit po skončené válce, neboť byli německé národnosti. V letech 1945–1948 proběhly mimořádné lidové soudy, které se svým průběhem nesmazatelně zapsaly do dějin československé justice. Třešťský zámek, dnes Kongresové centrum AV ČR, se stal místem rozhodujícího střetu česko-německého soužití 7. a 8. května 1945 v Třešti a přilehlý park dějištěm veřejných exekucí nacistických pachatelů a odsouzené spolupachatelky v roce 1946. Ještě na počátku 70. let proběhlo rozsáhlé vyšetřování třešťských událostí, které dodnes zůstávají nezhojenou ranou na duši maloměsta.

Program aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI), poskytovatel Ministerstvo kultury ČR

Historická lázeňská sídla jako kulturní, urbanistický a krajinotvorný fenomén

Příjemce: Muzeum východních Čech v Hradci Králové, příspěvková organizace Královéhradeckého kraje

Řešitel: Petr Grulich

Spolupříjemce: Univerzita Hradec Králové

Spoluřešitel: Jana Vojtíšková

Spolupříjemce: Historický ústav AV ČR

Spoluřešitel: Robert Šimůnek

Identifikační kód projektu: DH23P03OVV075

Doba trvání: 2023–2027

Cílem projektu je uskutečnit kulturněhistoricky koncipovaný výzkum lázeňství v 18. až první polovině 20. století. Nástup moderních forem hygieny vedl k rozvoji lázeňských sídel a areálů v lokalitách léčebných zříd, pramenů či studánek, ale i mimo ně. Vznikl historický fenomén, jenž zahrnuje vlivy urbanistického, krajinného, architektonického, kulturního, hospodářského a dopravního roz-

voje těchto sídel. Tento unikátní segment rodící se moderní doby má dnes podobu pozoruhodné kulturněhistorické paměti území.

Na celém území České republiky budou zmapována historická lázeňská místa se zvláštním akcentem na lázně, jež vlivem různých historických procesů zanikly, a nejednou se povědomí o jejich dobové existenci a významu vytratilo. Výstupem bude databáze (S) ve dvou jazykových mutacích (češtině a angličtině) s mapou (Nimap) v podobě webového portálu. Proběhne srovnávací historickogeografický výzkum dvou vzorků: trojúhelníku lázeňských sídel UNESCO (Mariánské Lázně, Františkovy Lázně, Karlovy Vary) a trojúhelníku lokálních severovýchodočeských lázní (Lázně Bělohrad, Velichovky a Běloves). Výzkum staví na premise společných východisek a aspektů rozvoje lázeňství jako fenoménu doby. Řešitelé synergicky zachytí kontinuitu a diskontinuitu ve vývoji těchto sídel a areálů, včetně rozvoje jejich struktury a infrastruktury. Výsledky výzkumu posílí kulturní paměť i identitu těchto míst. Vzniknou tři *Historické atlasy měst České republiky* (B) – (trojúhelník UNESCO) a 2 Nimap (trojúhelník UNESCO a severovýchodočeský trojúhelník). Fenomén lázeňství 18.–20. století bude ztvárněn rozsáhlou výstavou s kritickým katalogem v Muzeu východních Čech v Hradci Králové. Výstava je koncipována ve dvou rovinách, a to: urbanistický a stavebněhistorický vývoj modelových lázeňských měst/areálů a obecné aspekty dobové léčby, fungování lázní a života v nich (výstupy Ekrit + B). Všechny výstupy projektu budou obsahovat prvky digital humanities a kulturních a kreativních odvětví (2D a 3D grafika, animace atd.).

Hranice jako kulturněhistorický fenomén. Specifikace, analýza, komparace a interpretace

Příjemce: Historický ústav AV ČR

Řešitel: Eva Semotanová

Spolupříjemce: Fakulta stavební, České vysoké učení technické v Praze

Spoluřešitel: Jiří Cajthaml

Identifikační kód projektu: DH23P03OVV030

Doba trvání: 2023–2027

Hranice jsou pojmem, který vyjadřuje činnost společnosti od jejích počátků, spjatou s různými formami hraničení a mezníků. Jedná se o prostorový fenomén ovlivněný řadou aspektů, především územně správních, mocenských a ideologických, etnických, náboženských, kulturních či mentálních. Nové hranice nepřetržitě vznikají, mění se, zanikají a ve vrstvách se prolínají. Jsou skutečné a myšlené, zaznamenané, mnohdy nepřesně v terénu, v dokumentech i v lidské mysli. Rozmanitost a pestrost hranic tvoří spletitý soubor faktů, problémů a otázek. Porozumění tematice hranic ve smyslu jejich identifikace, tj. jejich časových, horizontálních i vertikálních vrstev spolu s přehlednou orientací v prostoru, je pro veřejnost i mnohé odborníky, domácí i zahraniční, značně obtížné.

Hlavním cílem projektu je vytvořit koncepci základních skupin hranic a hraničních změn v českých zemích s vazbou na středoevropský prostor od středověku do konce 20. století; zpracovat základní soubory jednotlivých typů hranic; analyzovat, komparovat a interpretovat získaná data; zpřístupnit výsledky výzkumu laické i odborné veřejnosti včetně vzdělávací sféry a podat tak pokud možno všestranný obraz hranic a jejich změn. Tento cíl je v souladu se specifickým cílem 1.1. Národní a kulturní identita v historii a archeologii. Projekt bude řešen v rámci pěti tematických modulů: I. Hranice, jejich typologie, symbolika a způsoby vyjádření v dochovaných zdrojích; II. Hranice jako odraz územní správy, mocenských ambicí a konfliktů; III. Hranice jako odraz etnických, jazykových a kulturně antropologických specifik; IV. Hranice jako odraz dějinných specifik a anomálií; V. Hranice jako odraz názorové diversity současné společnosti.

Hlavními aplikačními výstupy projektu budou soubory interaktivních specializovaných map s odborným obsahem, výstava s kritickým katalogem a specializovaná veřejná databáze, doplněné publikačními výstupy (monografie, odborné články a konference).

Komplexní přístupy k identifikaci, ochraně a údržbě historických systémů retence a distribuce vody v horských oblastech České republiky s ohledem na památkovou péči

Příjemce: Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka

Řešitel: David Honek

Spolupříjemce: Historický ústav AV ČR

Spoluřešitel: Aleš Vyskočil

Identifikační kód projektu: DH23P03OVV007

Doba trvání: 2023–2027

Hlavním cílem tohoto interdisciplinárního projektu je návrh metodických postupů pro efektivní ochranu a údržbu historických systémů retence a distribuce vody, které se využívaly především k plavení dřeva nebo přívodu vody pro pohon důlních zařízení. Důraz bude kladen na identifikaci a dokumentaci ucelených souborů, tedy linií plavebních kanálů s možnou měnící se nebo sdruženou funkcí v čase a s nimi souvisejících retenčních nádrží („klauz“ a „tajch“), jejich sběrných a distribučních prvků. Teritoriálně bude projekt zaměřen na vytipované horské a podhorské oblasti České republiky, včetně jejich případného přeshraničního rozměru. Typologická specifika vnitrozemských systémů budou porovnávána s relevantními zahraničními příklady (Rakousko, Slovensko). Součástí komplexních charakteristik jednotlivých systémů bude dokumentace jejich stavu a použité technologie, stanovení typologické standardnosti, resp. unikátnosti, popis potenciálních památkových hodnot (se zaměřením na technologickou stránku, technické řešení, popis systémových vazeb, autenticitu a krajinnotvornou hodnotu), resp. doporučení k památkové ochraně. Obecné metodické postupy pro ochranu a údržbu těchto funkčních celků budou doplněny případovými studiemi možných kolizí mezi památkovou ochranou, ochranou přírody, zajištěním funkčnosti a bezpečnosti a návrhy jejich řešení.

Výsledky výzkumu budou promítnuty do metodického postupu pro odbornou práci Národního památkového ústavu (dále jen NPÚ) i další správce tohoto typu staveb. Interaktivní mapová aplikace a specializovaná veřejná databáze dokumentovaných objektů a funkčních celků budou implementovány do IS NPÚ. Užitečný vzor vzorové úpravy sběrných a distribučních prvků bude k dispozici projekčním firmám při řešení jejich údržby nebo obnovy. Pro posílení historického povědomí veřejnosti, propagaci tohoto typu kulturně-technického dědictví a podporu lokálního cestovního ruchu bude na konci projektu uskutečněna výstava, koncipovaná jako putovní a opatřená kritickým katalogem.

Mapa českých hradů. Hrad jako kulturní fenomén, předmět výzkumu a památky minulosti

Příjemce: Západočeská univerzita v Plzni

Řešitel: Josef Hložek

Spolupříjemce: Národní památkový ústav

Spoluřešitel: Petr Sokol

Spolupříjemce: Archeologický ústav AV ČR, Praha

Spoluřešitel: Marcela Starcová

Spolupříjemce: Historický ústav AV ČR

Spoluřešitel: Eva Doležalová

Identifikační kód projektu: DH23P03OVV040

Doba trvání: 2023–2027

Cílem projektu je vytvoření ucelené palety prostředků, které výrazně posunou a zefektivní výzkumné aktivity v prostředí českých hradů (digitální mapa s odborným obsahem) a definují rizika spojená se současným využitím hradních lokalit, nastíní možnosti jejich ochrany, rozvoje a péče o ně (meto-

dika ochrany archeologických terénů). Tyto cíle budou doplněny výstupem cíleným na oblast prezentace kulturního dědictví (výstava zaměřená na prostředí středověkých hradů) a kolekcí publikací zaměřených na potřeby odborné i laické veřejnosti.

Projekt naplňuje a vzájemně provazuje 3 priority programu NAKI III; prioritu č. 1: *Národní a kulturní identita v archeologické, historické a sociálně kulturní kontinuitě či diskontinuitě a jejich reflexi na historickém území českého státu*, prioritu č. 16: *Metody identifikace, dokumentace, evidence, a interpretace národního nemovitého a movitého kulturního dědictví* a prioritu č. 17: *Ochrana nejohroženějších typologických skupin národního nemovitého a movitého kulturního dědictví s využitím nástrojů pro jejich identifikaci, dokumentaci a evidenci a pro jejich systematickou záchranu a využití*. Hlavními výstupy projektu budou *Digitální mapa českých hradů* a *Metodika ochrany archeologických terénů v prostředí hradních lokalit* zaměřená na problematiku identifikace a klasifikace archeologického potenciálu hradních lokalit v návaznosti na stav dochování a poznání hradních lokalit a možnosti následné ochrany archeologických terénů ve vazbě na současné využití hradních areálů. S těmito výstupy je provázána výstava *Hrady jako kulturní fenomén, předmět výzkumu a památky minulosti. 20. století jako století výzkumu hradů mapující vývoj výzkumu hradních areálů v Čechách*. Součástí výstavy bude obsáhlý kritický katalog.

Program Veřejné informační služby knihoven (VISK), poskytovatel Ministerstvo kultury ČR

Veřejné informační služby knihoven (VISK)

Podprogram: č. 9 Rozvoj Souborného katalogu CASLIN a souboru národních autorit

Příjemce: Historický ústav AV ČR

Řešitel: Jaroslava Škudrnová

Identifikační kód projektu: 30559/2024 OUKKO-OLK

Doba trvání: březen – listopad 2024

Knihovna HÚ se v roce 2024 aktivně podílela na rozvoji souborné analytické bibliografické databáze (ANL) excerpcí vybraných odborných seriálů, a to nejen rozpisem nových čísel těch periodik, která byla dříve zpracovávána, ale též obohacením databáze o nové, dosud nikdy nezpracovávané časopisy. Katalogizátoři vytvářeli nové originální analytické bibliografické záznamy z předem dohodnutých periodik, a to jak aktuálních, tak dříve vydaných čísel tak, aby byly řady periodik excerponých do báze ANL kontinuální. Pravidelným měsíčním exportem bylo do báze ANL odesláno více jak 3 000 záznamů, což je po Knihovně AV ČR vůbec nejvíce z celé republiky. Důraz byl kladen především na excelentní věcný popis.

Veřejné informační služby knihoven (VISK)

Podprogram: č. 5 Retrokatalogizace fondu bývalého Ústavu dějin střední a východní Evropy

Příjemce: Historický ústav AV ČR

Řešitel: Jaroslava Škudrnová

Identifikační kód projektu: 30493/2024 OUKKO-OLK

Doba trvání: březen – listopad 2024

Fond bývalého Ústavu dějin střední a východní Evropy, získaný po zrušení ústavu v roce 1993, tvoří unikátní celek často v republice jedinečných publikací k dějinám zemí střední a východní Evropy. I přes výjimečnost fondu se mu však nejen kvůli jeho uložení mimo Prahu v externím depozitáři v Jenštejně, ale také kvůli náročnosti věcného a jmenného zpracování (většina fondu je psána bal-

kánskými jazyky, rusky, ukrajinsky nebo bělorusky) zatím nedostalo náležitého zpracování. Díky dotaci programu VISK 5 se v roce 2024 podařilo z celkového počtu přibližně 72 000 svazků zkatalogizovat 1 800 knihovních jednotek a odeslat tyto unikátní záznamy do Souborného katalogu ČR.

Velké výzkumné infrastruktury, poskytovatel Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR

Digitální výzkumná infrastruktura pro jazykové technologie, umění a humanitní vědy

Akronym: LINDAT/CLARIAH-CZ

Identifikační kód projektu: LM2023062

Doba trvání: 2023–2026

Program: Projekty velkých infrastruktur pro VaVaI

Příjemce: Matematicko-fyzikální fakulta Univerzity Karlovy

Řešitel: Jan Hajič

Spolupříjemci: Filosofický ústav AV ČR; Historický ústav AV ČR (spoluřešitelka za HÚ: Václava Horčáková); Institut Tereziánské iniciativy, o. p. s.; Knihovna AV ČR; Filozofická fakulta Masarykovy univerzity; Fakulta informatiky Masarykovy univerzity; Masarykův ústav a Archiv AV ČR; Moravská zemská knihovna v Brně; Národní archiv; Národní filmový archiv; Národní galerie v Praze; Národní knihovna ČR; Památník Terezín; Filozofická fakulta Univerzity Karlovy; Ústav pro jazyk český AV ČR; Západočeská univerzita v Plzni

Tato výzkumná infrastruktura si klade za cíl zpřístupnit digitalizované zdroje z předních národních kulturních, paměťových či vzdělávacích institucí, zahrnující obory jazykovědy, historie, archeologie, historické bibliografie, filozofie, vědy o kultuře, historie umění, filmové kultury, vizuálních umění, muzikologie, historie hudby, etnologie a folklóru.

Lumina quaeruntur, poskytovatel Akademie věd ČR

Migrace a mobilita v pražské židovské obci na přechodu od středověku k ranému novověku

Příjemce: Historický ústav AV ČR

Řešitel: Marie Buňatová

Projekt: Lumina quaeruntur

Identifikační kód projektu: LQ300151901

Doba trvání: 2019–2024

Projekt se soustředí na zmapování migračních procesů, které židovskou komunitu v Praze zasáhly na přechodu od středověku k ranému novověku. Hlavním cílem je popsat tyto procesy a současně osvětlit jakým způsobem a do jaké míry se podílely na vytváření a proměnách pražské židovské obce v období od nástupu vlády Vladislava Jagellonského do přelomu 16. a 17. století. Výzkum bude zaměřen na migraci vnitřní (tj. z českých zemí), na přistěhovalectví Židů do Prahy ze zahraničí (z německých zemí, Itálie aj.), ale i na odchody pražských Židů do ciziny v souvislosti s několika vlnami vyhnání během 16. století. Sledovány budou širší společensko-politické souvislosti těchto migrací (identifikace příčin, míra stability právního prostředí atp.), stejně jako jejich vliv na pražskou židovskou obec a její politicko-správní, demografický, sociokulturní, náboženský i ekonomický vývoj. Cílem projektu je komplexní uchopení daného tématu, které bude prezentováno na řadě konferencí, a výstupy v podobě odborných studií, sborníku z konference a závěrečné kolektivní monografie.

Mezinárodní grantový projekt, poskytovatel Narodowe Centrum Nauki

The geopolitical character of the post-Tridentine apostolic nunciatures (1562–1605) – a prosopographical and comparative study

Příjemce: Uniwersytet Śląski w Katowicach

Řešitel: Dorota Magdalena Gregorowicz, Uniwersytet Śląski w Katowicach

Spolupracující organizace: Historický ústav AV ČR; Università degli Studi di Trento

Členové týmu: Tomáš Černušák, Historický ústav AV ČR; Paolo Carta, Università degli Studi di Trento

Cíl: Srovnávací prosopografie papežských nunciů činných v letech 1562–1605

Doba trvání: 2021–2024

Projekt se skládá ze dvou hlavních částí: prosopografické studie papežských nunciů následované geopolitickou analýzou činnosti papežských diplomatických misí v letech 1562–1605 v komparativní perspektivě. Obě části spolu souvisí, hlavním cílem projektu je prozkoumat, zda (a pokud ano, tak jak) ovlivňovala personální politika diplomatické, politické a náboženské aktivity Papežského stolce v sledovaném období.

Mezinárodní grantový projekt, poskytovatel COST Action

Print Culture and Public Spheres in Central Europe 1500–1800 (PCPSce)

Příjemce: Universität Innsbruck

Řešitel: Mona Garloff

Spolupracující organizace: univerzitní i neuniverzitní instituce z celkem více než 20 zemí

Člen vedení projektu, národní koordinátor a vedoucí pracovní skupiny 5 (Texty a ideje): Martin Holý

Identifikační kód projektu: CA23137

Doba trvání: 2024–2028

Mediální revoluce posledního desetiletí zásadně změnila vztah mezi veřejným projevem a politickou autoritou. Neomezené virtuální publikum je postupně uznáváno jako dědic veřejné sféry, která tvořila základ moderního státu na jeho cestě k demokracii v raném novověku. Chceme-li se jako společnost zabývat její probíhající proměnou, je třeba tuto veřejnou sféru chápat v její historické dimenzi. V rámci projektu COST Action se budou na analýze interakcí mezi tiskovou (publikační) a veřejnou sférou ve střední Evropě v letech 1500 až 1800 podílet následující pracovní skupiny: (a) veřejná a právní sféra; (b) materiální aspekty knihtisku; (c) texty a ideje. Zaměření na střední Evropu má tři důvody: (1) střední Evropa je často prezentována jako diskurzivní doplněk západní Evropy, což současně posiluje nevyváženost pramenů, dat a výzkumu; (2) středoevropská nonkonformita vůči standardním národním paradigmatům, její souhra různých „center“ a „okrajů“ nabízí cenné poznatky o stále aktuální decentralitě veřejného diskurzu; (3) protože mezi zapojenými státy figuruje mnoho středoevropských zemí (kromě těch z jiných částí Evropy a mimo ni), projekt přispěje k prosazení historického vědomí vícenásobných veřejných sfér. Vedle dvou dlouhodobých zájmů – volně přístupného kompendia a databáze dat a nástrojů – PCPSce vybuduje středoevropskou a celosvětovou síť různorodých zainteresovaných subjektů z oblasti vzdělávání, výzkumu a institucí kulturního dědictví. Projekt bude usilovat o vytvoření integrativnější metodiky, která by spojovala odborníky z různých národních a oborových prostředí. Tato iniciativa podpoří nové vědecké a veřejné historické povědomí o rozmanité, nenárodní minulosti střední Evropy.

■ Strategie AV21

HÚ se významným způsobem podílí na řešení projektů v rámci Strategie AV21: *Špičkový výzkum ve veřejném zájmu*.³³ V loňském roce participovali pracovníci HÚ na odborných tématech v rámci programů *Anatomie evropské společnosti. Historie, tradice, kultura, identita; Identity ve světě válek a krizí; Město jako laboratoř změny. Stavby, kulturní dědictví a prostředí pro bezpečný a hodnotný život a Odolná společnost pro 21. století. Potenciály krize a efektivní transformace*. Výstupy tvořily zejména workshopy a publikace, výstavy nebo vývoj nových metod a aplikací pro záchranu historických pramenů a jejich další zpracování a zpřístupnění odborné i laické veřejnosti. Základní souhrn realizovaných projektů uvádíme v následujícím přehledu.

Program Anatomie evropské společnosti. Historie, tradice, kultura, identita

1) *Práce jako trest i prostředek nápravy v západní, střední a východní Evropě v 1. polovině 20. století – mezinárodní pracovní skupina*
garant: Pavel Baloun

2) *Land use a udržitelná domácnost v době předmoderní*
garant: Dana Dvořáčková

3) *Uchovávání historické paměti v době digitální*
garant: Vojtěch Kessler

4) *Natural Law in East-Central European Discourse during the Enlightenment*
garant: Jan Květina

5) *Středověké osídlení – jádro evropských velkoměst*
garant: Eva Semotanová

6) *Centralistické ambice a periferní realita: Srovnání a analýza vztahů národních, regionálních a lokálních identit v Jugoslávii*
garant: Milan Sovilj

7) *Středoevropští rytíři Řádu zlatého rouna: mezi Madridem a Vídní*
garant: Ondřej Lee Stolička

Program Identity ve světě válek a krizí

1) *Proměna sexuality v české společnosti moderní doby*
garant: Lenka Křížová

2) *Hranice a tekutá identita: Mapy jako zbraně i komunikační nástroje*
garanti: Stanislav Holubec; Jitka Močíčková

Program Město jako laboratoř změny. Stavby, kulturní dědictví a prostředí pro bezpečný a hodnotný život

1) *Město jako paměťová a narativní mapa*
garant: Vojtěch Kessler

2) *Rybníky jako potenciální nebezpečí*
garant: Michal Vokurka

Program Odolná společnost pro 21. století. Potenciály krize a efektivní transformace

1) *Korupce – klientelismus – krize v Evropě 1789–1989*
garant: Emil Voráček

2) *Raný novověk online: digitální podpora historického vzdělávání.*
garanti: Jiří Hrbek; Jan Květina

V roce 2024 byl Danou Dvořáčkovou a Michalem Vokurkou ve spolupráci s řadou dalších ústavů Akademie věd ČR připraven nový výzkumný program *Epicentra civilizace – inteligentní domácnosti, technologie a společnost*, který byl přijat k financování od roku 2025.

■ Konference, semináře, kolokvia, workshopy

Pracovníci HÚ v roce 2024 aktivně prezentovali výsledky výzkumu na významných mezinárodních kongresech a konferencích nejen v České republice, ale také v zahraničí. HÚ uspořádal nebo spolupřádal patnáct mezinárodních konferencí, konferenčních panelů, workshopů a setkání v součinnosti se zahraničními i domácími institucemi a podílel se na několika dalších rozpracovaných mezinárodních projektech. Některá zasedání se uskutečnila také v hybridní či výhradně v online podobě.

Přehled organizovaných konferencí / akcí s mezinárodní účastí v roce 2024

Název: *Expertise in Medicine and the Human Sciences during the 20th Century in Europe and Beyond*

Datum a místo konání: 16.–18. 5. 2024; Praha

Pořadatel: Historický ústav AV ČR

Název: *IV. česko-polské bilaterální zasedání – Panovnický dvůr a sociální mobilita ve středověku a raném novověku*

Datum a místo konání: 22. 5. 2024; Praha

Pořadatelé: Výzkumné centrum Dvory a rezidence (Historický ústav AV ČR); Zespół do Badań nad Dworami i Elitami Władzy; Zamek Królewski na Wawelu

Název: *Svět ve škole aneb Studijní cesty jako součást vzdělávání. Proměny pedagogického vědění, školního kurikula a profesního rozvoje učitelů a učitelek*

Datum a místo konání: 20.–21. 6. 2024; Praha

Pořadatelé: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského; Centrum pro dějiny vzdělanosti (Historický ústav AV ČR); Technická univerzita v Liberci; Univerzita Karlova; Pädagogische Hochschule Karlsruhe; Alanus Hochschule Mannheim; Univerzita Augsburg; Humboldt Universität Berlin; Univerzita Palackého v Olomouci

Název: *Courtly Experiences in the Premodern World, c. 1200–1800: Cultural, Material and Sensory Experiences in the World of the Court*

Datum a místo konání: 22.–24. 8. 2024; Olomouc

Pořadatelé: Univerzita Palackého v Olomouci; Výzkumné centrum Dvory a rezidence (Historický ústav AV ČR); The Society for Court Studies

Název: *Čeština jako literární jazyk v době národních hnutí*

Datum a místo konání: 19.–20. 9. 2024; Praha

Pořadatelé: Ústav pro českou literaturu AV ČR; Ústav pro jazyk český AV ČR; Bohemicum, Universität Regensburg; Historický ústav AV ČR; Slovanský ústav AV ČR; Szilárd és Balti Filológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem; Ústav slovenskej literatúry Slovenskej akadémie vied

Název: *Natural Law and Enlightenment. Universities in East-Central Europe*

Datum a místo konání: 19.–20. 9. 2024; Praha

Pořadatelé: Historický ústav AV ČR; Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Konference *Courtly Experiences in the Premodern World, c. 1200–1800: Cultural, Material and Sensory Experiences in the World of the Court.*

Natural Law and Enlightenment Universities in East-Central Europe

International Conference, Prague, 19–20 September 2024

Organizers: University of South Bohemia (Ivo Cerman)
Institute of History, Czech Academy of Sciences (Jan Květina)

Venue: Czech Academy of Sciences, Národní 1009/3, Prague, 110 00

Following up the workshop on Eastern Europe that the Network *Natural Law 1625–1850* organized in 2019 in Erfurt, the present conference will focus on the era of Enlightenment reforms in the 18th century. It was during this era that the reforming monarchies and the Rzeczpospolita institutionalized natural law at universities and then utilized this discipline in a wide range of legislative measures. Even in East-Central Europe, we can observe the same progress from an academic discipline to practical legislation. As Knud Haakonssen recently put it: 'In sum, early modern natural law was first of all an academic discipline institutionalized for political reasons to discharge social, juridical and political functions.' (Knud Haakonssen, *Cambridge Companion to Natural Law Jurisprudence*, p. 79). The workshop will focus on the institutionalization of natural law and related disciplines at institutes of higher education, it will explore the role of natural law in the drafting of first systematic legal codes and finally on the way natural law arguments were used in the discourse justifying the Enlightenment reforms. Our focus will cover the Habsburg monarchy, the Rzeczpospolita and the present-day Ukraine.

Přírodovědná
fakulta
Univerzita
Palackého
v Olomouci

Historická univerzita
v Českých Budějovicích
Historický ústav České Akademie
ve spolupráci s Ústavem dějin
České Akademie věd

HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR, s. r. o.

INSTITUTE OF HISTORY AS CR, s. r. o.

Název: *Korupce – klientelismus – krize v Evropě 1789–1989*

Datum a místo konání: 19.–20. 9. 2024; Praha

Pořadatelé: Historický ústav AV ČR; Národní archiv; Ústav státu a práva AV ČR; Sociologický ústav AV ČR; Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích; Filozofická fakulta Univerzity Karlovy; Instytut Historii Uniwersytetu Łódzkiego; Pécsi Tudományegyetem; Deutsch-Tschechische und Deutsch-Slowakische Historische Kommission

Název: *Výzvy a aktuální otázky českých slavistických bádání. Jazyk – literatura – historie – archeologie – etnologie – dějiny umění*

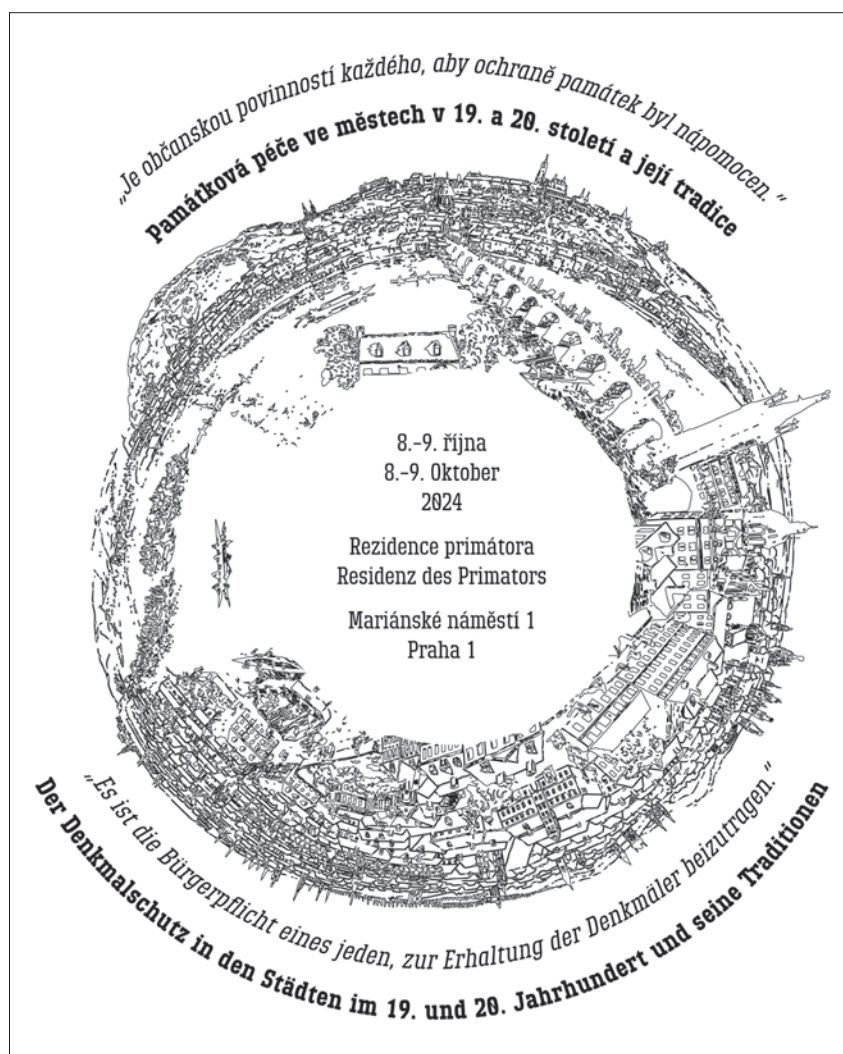
Datum a místo konání: 25.–26. 9. 2024; Praha

Pořadatelé: Slovanský ústav AV ČR; Historický ústav AV ČR; Česká společnost pro slavistická, balkanistická a byzantologická studia, z. s.; Archeologický ústav AV ČR, Brno; Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna

Název: *„Je občanskou povinností každého, aby ochraně památek byl nápomocen.“ Památková péče ve městech v 19. a 20. století a její tradice*

Datum a místo konání: 8.–9. 10. 2024; Praha

Pořadatelé: Archiv hlavního města Prahy; Katedra historie Filozofické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem; Historický ústav AV ČR; Muzeum hlavního města Prahy; Národní památkový ústav

Název: *Ethnolinguistic Cartography (18th–21st Centuries) in Comparative Perspective: Genre, Political Conflicts, Memory*

Datum a místo konání: 14.–15. 10. 2024; Praha

Pořadatel: Historický ústav AV ČR

Název: *Rural Cooperatives in „Semi-Peripheral“ Europe (1850–1950)*

Datum a místo konání: 16.–18. 10. 2024; Praha

Pořadatelé: Historický ústav AV ČR; Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa; Družstevní asociace České republiky

Název: *Dějiny ve veřejném prostoru IV. Paměť pod tlakem. Napětí, konflikty, katarze*

Datum a místo konání: 17.–18. 10. 2024; Ústí nad Labem

Pořadatelé: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy; Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem; Historický ústav AV ČR; Ústav pro soudobé dějiny AV ČR; Národní muzeum; spolek Antikomplex; Muzeum města Ústí nad Labem

Název: *VI Jornada Internacional Austriaco Orbe – Red Sucesión. Agencia transnacional y cultura política en torno a la Augustísima Casa. España y Bohemia, 1598–1713*

Datum a místo konání: 30. 10. 2024; Madrid

Pořadatelé: Historický ústav AV ČR; Departamento de Historia Moderna, Facultad de Filosofía y Letras, Universidad Autónoma de Madrid

Název: *Sázava, svatý Prokop a proměna kanonizačních procesů v průběhu věků*

Datum a místo konání: 6.–8. 11. 2024; Sázava, Kutná Hora

Pořadatelé: Státní oblastní archiv v Praze; Historický ústav AV ČR; Archeologický ústav AV ČR, Praha; Národní památkový ústav; Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa; Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci; Arcibiskupství pražské

Název: *Punish and Rehabilitate through Work: Institutions, Discourses, and Agency in Central, Eastern, and Western Europe at the End of the 19th and in the First Half of the 20th Century*

Datum a místo konání: 13.–15. 11. 2024; Praha

Pořadatelé: Historický ústav AV ČR; Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa; Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie; Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy

Další konference / akce organizované HÚ v roce 2024

Název: *20. historickogeografická konference. Historická geografie – vývoj, trendy a reflexe*

Datum a místo konání: 24. 1. 2024; Praha

Pořadatelé: Výzkumné centrum historické geografie (Historický ústav AV ČR); Sekce historické geografie a environmentálních dějin České geografické společnosti

Název: *Církevněhistorická kolokvia III: Co jsou církevní dějiny? Problematika teoreticko-konceptuálního uchopení církevních dějin*

Datum a místo konání: 14. 2. 2024; online (Zoom)

Pořadatel: Výzkumné centrum pro církevní a náboženské dějiny (Historický ústav AV ČR)

Název: *Korupce – klientelismus – krize v Evropě 1789–1989*

Datum a místo konání: 15. 3. 2024; Praha

Pořadatel: Historický ústav AV ČR

Název: *Pohromy a katastrofy v dějinách: utrpení, poučení a resilience. Možnosti výzkumu*

Datum a místo konání: 15. 5. 2024; Praha

Pořadatel: Historický ústav AV ČR

Název: *Land use – Kultivace – Devastace. Krajina versus domácnost v minulosti*

Datum a místo konání: 9. 10. 2024; Praha

Pořadatelé: Výzkumné centrum Dvory a rezidence (Historický ústav AV ČR); Katedra filosofie a dějin přírodních věd Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy

Název: *Ex superne providencia maiestatis: Pracovní zasedání u příležitosti 680. výročí povýšení pražského biskupství na arcibiskupství a souběžného založení biskupství v Litomyšli*

Datum a místo konání: 17.–18. 10. 2024; Litomyšl

Pořadatelé: Historický ústav AV ČR; Římskokatolická farnost – proboštství Litomyšl; Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli; Regionální muzeum v Litomyšli

Název: *Vltavský epos*

Datum a místo konání: 22.–24. 10. 2024; Praha

Pořadatelé: Historický ústav AV ČR; NEBE, s. r. o.

Název: *Vzpomínková vyprávění jako zdroj společenské odolnosti*

Datum a místo konání: 23.–24. 10. 2024; Brno

Pořadatelé: Ústav pro jazyk český AV ČR; Historický ústav AV ČR

Název: *Setkání uživatelů knihovnických systémů firmy KP-SYS*

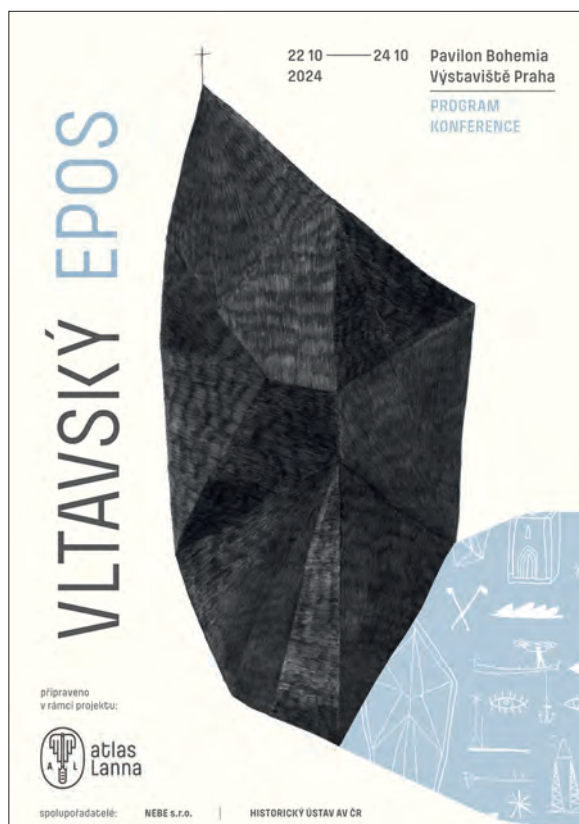
Datum a místo konání: 13. 11. 2024; Praha

Pořadatelé: Historický ústav AV ČR; KP-SYS

Název: Škola, základ života. Konference u příležitosti 250. výročí vydání Všeobecného školního řádu

Datum a místo konání: 4.–5. 12. 2024; Praha

Pořadatelé: Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského; Česká společnost pro výzkum 18. století; Centrum pro dějiny vzdělanosti (Historický ústav AV ČR)

Oddělení biobibliografických studií a knihovna

■ Knihovna

Rok 2024 se nesl ve znamení dynamického rozvoje knihovny, intenzivního zapojení do odborných projektů a rozšiřování spolupráce s partnerskými institucemi. Byl zároveň obdobím, v němž se podařilo významně rozšířit náš knihovní fond, zintenzivnit činnost v oblasti analytické bibliografie a zároveň upevnit naši pozici v oblasti datové správy a otevřené vědy. Rok plný aktivit, výzev i důležitých personálních změn byl provázen úspěšnou realizací klíčových projektů, které přispěly k dalšímu rozvoji knihovny.

V uplynulém roce bylo dosaženo rekordního ročního přírůstku knihovního fondu, a to ve výši 5 055 knihovních jednotek. Tento nebývalý nárůst byl z velké části umožněn díky systematické katalogizaci fondu bývalého Ústavu dějin střední a východní Evropy (UDSVE) v rámci dotačního programu VISK 5. Celkový počet evidovaných knihovních jednotek tak vzrostl na úctyhodných 271 975. Přesto však část našeho fondu stále zůstává mimo evidenci a čeká na pečlivé zpracování a zpřístupnění uživatelům.

Čtenářům bylo v roce 2024 poskytnuto více než 3 000 výpůjček, souběžně pracovníci knihovny vyřizovali také žádosti jiných knihoven o meziknihovní výpůjčky. Časopisecký fond pokrývající jak domácí, tak zahraniční odbornou produkci, reflektoval nejnovější čísla více jak 300 titulů.

Na pozvání kolegů z Parlamentní knihovny jsme se zúčastnili vernisáže *Nazdar! Sokolové v poslaneckých lavicích*.

Kolegyně ze Souborného katalogu Akademie věd ČR nás navštívily kvůli prohloubení spolupráce při aktualizaci našeho časopiseckého fondu v SKC.

Studenti z Katedry pomocných věd historických a archivnictví Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové při návštěvě knihovny HÚ dne 12. dubna 2024.

Stánek HÚ na veletrhu Svět knihy byl úspěšný.

Spolupráce s významnými knihovními a archivními institucemi se v roce 2024 dále rozšířila a prohloubila. Navázali jsme nové kontakty a upevnili dosavadní partnerství se Souborným katalogem ČR (dále jen SKC), Parlamentní knihovnou, Archivem hlavního města Prahy a knihovnou Fyzikálního ústavu AV ČR. Tato spolupráce významně přispěla k rozvoji metodických postupů a zkvalitňování naší knihovní činnosti.

Do báze ANL jsme i v tomto roce úspěšně odeslali více než 3 000 podrobných analytických záznamů, přičemž jsme kladli velký důraz na preciznost metadat a vysokou kvalitu věcného popisu. Zvláštní pozornost jsme věnovali katalogizaci fondu UDSVE, který obsahuje mnoho unikátních publikací, z nichž značná část je psána v azbuce a dalších cizích jazycích. Tento proces, vzhledem k náročnosti jazykové i odborné, kladl velké nároky na kvalitu katalogizace a historickou i knihovnickou odbornost. Během roku 2024 se podařilo zkatalogizovat celkem 1 800 knihovních jednotek, všechny záznamy byly odeslány do SKC.

Rok 2024 byl také obdobím prohlubujícího se zapojení knihovny do problematiky datové správy a otevřené vědy. Stali jsme se iniciátory vzniku pracovní skupiny pro výzkumná data ve III. vědní oblasti Akademie věd ČR, podíleli se na diskusích o aktuálních trendech a strategiích v oblasti vědeckých dat. Rozvíjeli jsme spolupráci s odborníky napříč vědeckou komunitou, oborovými knihovnami i datovými stewardy. Významným milníkem bylo naše aktivní zapojení do pracovních skupin EOSC CZ, stejně jako příprava minizáměrů v rámci programu OP JAK *Open Science II*.

V průběhu roku jsme se rovněž soustředili na tvorbu prvních datových plánů (DMP) a realizaci odborných školení pro koordinátory datové správy v jednotlivých odděleních. Klíčovými tématy se stala politika otevřené vědy a implementace nástroje *FAIR Wizard*. Vedoucí knihovny si v tomto směru rozšířila své znalosti absolvováním specializovaného kurzu *Data steward* na Univerzitě Karlově.

Prezentace publikací nakladatelství Historický ústav na veletrhu v Havlíčkově Brodě.

Veletrh *Zámek plný knih* proběhl v roce 2024 kvůli rekonstrukci muzea v náhradním prostoru.

Jedním z nejvýznamnějších technologických pokroků byla automatizace objednávek a rezervací knihovních jednotek prostřednictvím knihovního systému. Tato zásadní změna si na začátku roku 2024 vyžádala sérii školení zaměřených na správu čtenářských kont a optimalizaci uživatelského prostředí. V dubnu 2024 jsme pak strávili čtrnáct dní na naší římské pobočce, kde probíhala revize fondu časopisů a pokračovala katalogizace tamního fondu. V červenci 2024 pak v knihovně proběhla tradiční burza knih.

I v roce 2024 jsme se podíleli na organizaci řady knižních veletrhů. Mezi nejvýznamnější akce patřil veletrh *Svět knihy*, který proběhl ve dnech 23. až 26. května 2024, na podzim jsme se zúčastnili *Podzimního knižního veletrhu* v Havlíčkově Brodě (11.–12. října 2024) i knižního veletrhu v Pardubicích (6. listopadu 2024).

Během roku došlo k několika personálním změnám, když na vlastní žádost odešli dva knihovníci. Navzdory těmto komplikacím se podařilo úspěšně dokončit oba hlavní projekty (VISK 5 i VISK 9) a připravit žádosti o nové dotace. I nadále byli pracovníci knihovny i přes personální redukci schopni poskytovat knihovní služby a aktivně se zapojovat do odborné diskuse v oblasti knihovnictví, vědeckých dat a otevřené vědy.

■ Bibliografie dějin českých zemí

V roce 2024 pokračovala sekce historické bibliografie ve vytváření a zpracovávání databáze *Bibliografie dějin českých zemí* (dále jen *BDČZ*).³⁴

Historická bibliografie je členem *Sdružení knihoven ČR – Sekce pro bibliografii*, které uspořádalo ve dnech 23.–24. dubna 2024 v Krajské knihovně Vysočiny v Havlíčkově Brodě své ³⁵. zasedání. Se zprávou o činnosti historické bibliografie za rok 2023 zde vystoupila Věra Hanelová. Dne 13. listopadu 2024 se v HÚ konalo již tradiční *Setkání uživatelů knihovnických systémů firmy KP-SYS*. Hostem setkání byla Libuše Pavlicová z Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně, která prezentovala příspěvek s názvem *Integrace Získej a BankID do AKS Verbis/Portaro*. Během přestávky mohli účastníci navštívit studovnu, kde pro ně byla připravena burza knih.

Historická bibliografie se také podílí na kooperaci tvorby jmenných autorit s Oddělením národních jmenných autorit Národní knihovny ČR. Dne 6. června 2024 se v Centrálním depozitáři v Hostivě konala pracovní schůzka lokálních supervizorů, na které se probíraly návrhy na úpravu metodiky personálních a korporativních autorit. Této schůzky se zúčastnila Věra Hanelová.

Sekce historické bibliografie spravuje *Souborný katalog Bibliografie české a slovenské historiografie*,³⁵ v jehož rámci umožňuje prohledávání v databázích *Akademická encyklopedie českých dějin*,³⁶

Prezentace činnosti Oddělení biobibliografických studií a knihovny během návštěvy studentů Katedry pomocných věd historických a archivnictví Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové dne 12. dubna 2024.

*Databáze dějin všedního dne*³⁷ a databázi spolupracující instituce Národního archivu *Bibliografie českého archivnictví*.³⁸ V roce 2024 byla uživatelům v rámci databáze *Akademická encyklopedie českých dějin* zpřístupněna hesla H–J ze šestého tištěného svazku (H/2–K/1) této encyklopedie. Pomocí bibliografických odkazů dochází ke vzájemnému propojování s databází *BDČZ*, což umožňuje uživatelům snadný přehled o literatuře.

Pracovní setkání konané dne 11. prosince 2024 v knihovně HÚ s názvem *Výzkumná data ve III. vědní oblasti ústavů AV ČR*.

Tištěné svazky
Rakouské historické bibliografie.

V roce 2024 pokračovala historická bibliografie v projektu *Digitální výzkumné infrastruktury pro jazykové technologie, umění a humanitní vědy* (LINDAT/CLARIAH-CZ). Díky projektu byl doplněn fond knihovny HÚ o 25 svazků *Rakouské historické bibliografie* (*Österreichische Historische Bibliographie*) z let 1990 a 2012–2019. Knihovna nyní disponuje souvislou řadou tištěných soupisů rakouské historické bibliografie z let 1945–2019. S podporou projektu se také uskutečnilo dne 11. prosince 2024 pracovní setkání v knihovně HÚ s názvem *Výzkumná data ve III. vědní oblasti ústavů AV ČR*. Tématem setkání byla diskuse datových správců jednotlivých ústavů nad vymezením pojmu výzkumná data v humanitních vědách, jejich správou a tvorbou datových plánů.

Věra Hanelová prezentovala databázi *BDČZ* studentům z Katedry pomocných věd historických a archivnictví Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové, kteří navštívili HÚ dne 12. dubna 2024. Tuto databázi představila i stážistům v rámci projektu *Otevřená věda*. Rovněž se zapojila do prezentace HÚ na knižním veletrhu *Svět knihy* v Praze Holešovicích a *Veletrhu vědy* v Letňanech.

■ Biografický slovník českých zemí

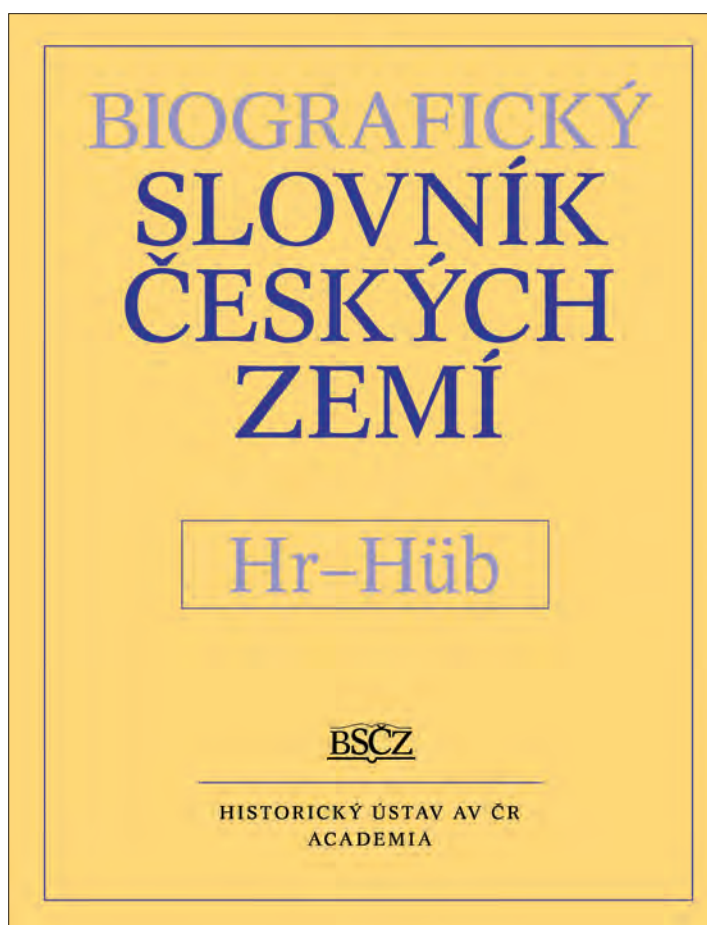
Sekce biografického slovníku pokračovala v přípravách a vydávání dalších dílů mnohasvazkového národního univerzálního *Biografického slovníku českých zemí* (dále jen BSČZ). Tento dlouhodobý projekt má charakter základního výzkumu, neboť encyklopedická hesla zpracovávaná členy týmu a početnými externími spolupracovníky jsou podložena základním pramenným výzkumem a opo- nována širokým kruhem členů redakční rady. V roce 2024 byl vydán již 27. svazek tohoto genera- ního díla (Hr–Hub), který přinesl na 193 nových biogramů. Sešit předkládá čtenářům životopisy osobností, jejichž jméno začíná písmeny Hr–Hub, a představuje další svazek rozsáhlého encyklope- dického projektu, který vzniká ve spolupráci dnes už s více než stovkou autorů z akademických, univerzitních a dalších pracovišť pod vedením redakce BSČZ, jež je součástí Oddělení biobibliogra- fických studií a knihovny HÚ. V jeho rámci bude zpracováno na 25 000 biogramů osobností všech dob a oborů lidské činnosti spjatých s českými zeměmi – bez rozdílu etnického původu, jež se naro- dily, žily a pracovaly v uvedeném teritoriu, a to i pokud zde strávily jen část svého života.

Souběžně dochází k paralelnímu zveřejňování hesel v elektronické podobě.³⁹ Proti tištěné verzi se elektronická podoba lexikonu objevuje s dvouletým časovým odstupem od již vydaných svazků. Textově totožná verze je však navíc obohacena především o nejnovější bibliografická data, a to for- mou přímých odkazů na BDCZ, kterou připravuje pracovní tým historické bibliografie HÚ. Hesla jsou výběrově doprovázena také portréty, případně dalšími ilustracemi. Tato elektronická forma koresponduje s obdobnými portály, na nichž pracují nejbližší zahraniční partnerská pracoviště. Řadí se k nim na prvním místě *Österreichisches biographisches Lexikon*, který vydává Institut für Neuzeit- und Zeitgeschichtsforschung der Österreichischen Akademie der Wissenschaften ve Vídni, s nímž redakce BSČZ intenzivně spolupracuje (srov. oddíl *Mezinárodní spolupráce při přípravě a vydávání Biografického slovníku českých zemí*). Samotný portál prošel v roce 2024 technickou aktualizací, jež má veřejnosti usnadnit vyhledávání konkrétních údajů.

The screenshot shows the main page of the Biografický slovník českých zemí (BSČZ) website. The page has a clean, modern design with a white background and blue accents. At the top, there is a search bar and a navigation menu. The main content area is titled 'Hlavní strana' and features a section for 'GENERÁLNÍ HESLÁR BIOGRAFICKÉHO SLOVNÍKU ČESKÝCH ZEMÍ'. The text describes the project's goals and scope, mentioning the collaboration with the Österreichisches biographisches Lexikon. The page also displays logos for the 'Akademie věd České republiky' and 'STRATEGIE AV21'.

Členové týmu se dále podíleli na řešení projektu *Strategie AV21: Rozvoj Biografického slovníku českých zemí v oblasti genderu*, jehož cílem je posílit počet hesel věnovaných významným ženám spojeným s českými zeměmi, neboť v generálním hesláři, který vznikl na počátku 90. let 20. století, nebyla genderové problematice věnována dostatečná pozornost. Nově vzniklá hesla zahrnují přední vědkyně, političky, veřejné pracovnice, spisovatelky, umělkyně, mecenášky, sportovkyně atd. V průběhu roku 2025 budou zveřejněna na portále projektu biografické databáze osobností českých zemí.⁴⁰

Členové týmu současně plnili další úkoly, především se věnovali širě koncipovaným biografickým pracím, ať už formou konferenčních příspěvků, studií pro odborná periodika či přípravou monografií.

■ Rozhovor

Rozhovor Michaely Žákové s Františkem Zárubou, vědeckým pracovníkem Oddělení dějin středověku.

František Záruba pracuje v HÚ od roku 2018. Je absolventem oboru Dějiny umění na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, kde v roce 2013 obhájil disertační práci na téma *Hradní kaple v Čechách*. Ve svém výzkumu se soustředí na dějiny architektury, středověké umění a kastelologii. Je autorem řady publikací o hradech a rezidencích v Čechách, přičemž zvláštní pozornost věnuje především obytné a reprezentativní funkci těchto staveb, hradním kaplím a malířské výzdobě profánních prostor. Mezi jeho nejvýznamnější díla patří třídílný cyklus o hradních kaplích od doby přemyslovské po dobu jagellonskou a roku 2023 vydaná publikace *Hrady doby přemyslovské I.*

Královské hrady, biskupská sídla, Chebsko. Od roku 2021 působí jako odborný asistent na Historickém ústavu Univerzity Hradec Králové, v letech 2010 až 2015 vyučoval na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy.

Milý Františku, jak se Tvé odborné zaměření odráží v současných projektech, na kterých pracuješ v HÚ?

V současnosti pracujeme především na projektu NAKI III *Mapa českých hradů. Hrady jako kulturní fenomén, předmět výzkumu a památky minulosti*, který se zaměřuje přímo na hrady, takže zde je mé odborné zaměření zcela využito. Jinak nejvíce spolupracuji s Výzkumným centrem Dvory a rezidence – zde hrady a paláce tvoří důležitou část výzkumného záměru.

Co Tě na Tvé práci nejvíce těší a motivuje pokračovat v bádání?

Bezpochyby je to kombinace práce s literaturou nebo písemnými prameny s prací v terénu. Taková ta touha po objevování nového, respektive zapomenutého, odhalování historie. Zkoumání architektury může být velmi vzrušující.

Kde spatřuješ největší prostor pro další rozvoj kastelologie, ať už u nás nebo ve světě?

Další rozvoj studia hradní architektury spočívá především v detailním poznání jednotlivých lokalit, a to nejlépe z několika úhlů, tedy ideálně pomocí kombinace archeologie, stavebně-historického výzkumu, dějin umění a také dějin panství a rodů, kterým konkrétní objekt patřil. Velmi důležité je také zkoumat hrady v širším měřítku, a to jak na úrovni regionu, tak v případě kvalitních realizací minimálně ve středoevropských souvislostech. Užitečné je také věnovat pozornost takovým věcem, jako je pozice hradu v krajině, vztah k okolnímu osídlení a komunikačním vazbám v okolí, napří-

klad cestám nebo vodním tokům. Dalším zajímavým bodem při výzkumu hradů je studium jednotlivých částí hradů, jako jsou například hradní kaple, paláce a jejich obytné a reprezentativní prostory, včetně jejich malířské výzdoby, nebo věže atd.

Jak vnímáš význam kastelologie pro širší veřejnost? V čem podle Tebe může zkoumání hradů přispět k lepšímu pochopení naší historie a kultury?

Hrady, zámky nebo také tvrze jsou mezi širší veřejností velmi oblíbené, a to nejen jako cíl nedělního rodinného výletu. V Čechách existuje poměrně početná komunita zájemců o architektonické dědictví, která cíleně navštěvuje jednotlivé objekty a vyžaduje k tomu také odbornou literaturu, která svou kvalitou výrazně přesahuje početné turistické průvodce. V případě hradů může tato část vlastně již zasvěcené veřejnosti hledat své kořeny již v pozdním 18. a především pak v 19. století. Právě pro ně vznikly knihy napsané Františkem Alexandrem Heberem, Augustem Sedláčkem, Dobroslavou Menclovou nebo Tomášem Durdíkem. O popularitě tématu svědčí také opakované vydání knih těchto autorů a poměrně vysoké náklady. Například kniha Dobroslavy Menclové vyšla ve dvou vydáních v nákladu 37 000 svazků. Ilustrovaná encyklopedie Tomáše Durdíka se dočkala čtyř vydání.

V čem může zkoumání hradů přispět k lepšímu pochopení naší historie a kultury? Hrady jsou jedním ze základních symbolů, které nám dnes evokují středověk. Když se zeptáte třeba dítěte, co si představuje pod pojmem středověk, tak vám s největší pravděpodobností nakreslí rytíře, princeznu a hrad. Hrad je především jedním z nejdůležitějších sídel společenské elity, ať to byl panovník, šlechta nebo biskup, v případě tvrzí nacházíme v řadách stavebníků nebo vlastníků také bohaté měšťany.

František Záruba při prezentaci konferenčního příspěvku.

Hrad ale není jen pevnost, která byla uzpůsobená k trvalejšímu pobytu vlastníka, hrady se již ve středověku staly symbolem moci, nadřazenosti a pozemkového vlastnictví. Proto byly často stavěny na dominantních polohách, a to nejen z obranných důvodů, ale také aby vizuálně dominovaly okolní krajině a připomínaly, kdo je jejím pánem. Třeba hrad Bezděz je vidět i z poměrně velké dálky. Výzkum hradů je také důležitý v tom, že nám přibližuje každodenní i slavnostní život tehdejší elity, který se odehrával z části právě za hradbami hradů, ve zdech jejich paláců. Hrady sehrály také důležitou roli v budování tehdejších států, staly se správními centry panství, hrály klíčovou úlohu při kolonizaci a také při ostraze důležitých zemských cest atd.

Který z hradů, které jsi navštívil nebo zkoumal, na Tebe nejvíce zapůsobil a proč?

Osobně jsem navštívil podstatnou část hradů v Čechách, zhruba bych to odhadl na osmdesát až devadesát procent existujících. Nejvíce se ale zaměřuji na architektonicky náročnější a lépe dochované objekty jako je Točnick, Křivoklát, Jindřichův Hradec nebo Bezděz, zde totiž jako historik umění mohu nejvíce přispět k poznání tématu. Asi to bude znít jako klišé, ale když jsem připravoval disertaci věnovanou hradním kaplím, tak jsem také dokumentoval kapli sv. Kříže na Karlštejně – fotil jsem ji asi čtyři hodiny při osvětlení lampou, jejíž teplé světlo evokovalo původní osvětlení svícemi, což byl samozřejmě velmi silný zážitek.

Vím, že Tvým velkým koníčkem je také fotografování, a že dokumentuješ i akce HÚ. Jak vnímáš roli fotografie při popularizaci vědy?

Dnešní doba je založená na vizuální nebo audiovizuální prezentaci. Nástup moderních digitálních médií výrazně zatlačil tradiční psaný text, a to právě na úkor vnímání digitálního obrazu doprovázeného mluveným nebo i psaným komentářem. Pro popularizaci vědy je také poměrně důležitá i tvorba krátkých dokumentů na YouTube, které jsou u veřejnosti velmi oblíbené.

Kdybys měl možnost vrátit se na jediný den do středověku a zažít život na hradě, který konkrétní hrad by sis vybral?

To by bylo těžké rozhodování, zda navštívit některý velký královský hrad, například v doprovodu některého významného diplomata jako byl Edmund Dynter. Ten navštívil Václava IV. na Točnicku, Novém hradě u Kunratic a na Karlštejně, kde jej Václav IV. osobně provázel hradem a ukazoval mu lucemburský rodokmen namalovaný v jedné z místností paláce. Nebo zda navštívit Jíru z Roztoku na Krakovci či Jaroslava Lva z Rožmitálu na Blatné a potkat jej v zelené světnici v branské věži. Pozoruhodné by ale mohlo být prožití všedního dne na některém z méně významných hradů, třeba někde v podhůří.

František Záruba s kolektivem autorů výstavy *Cesta do historie*.

II. Mezinárodní spolupráce

HÚ je zapojen do řady mezinárodních aktivit. Ty se odehrávají na úrovni jednorázových konferencí či při přípravě publikací, jako dlouhodobé spolupráce se zahraničními pracovišti v rámci bilaterálních či vícestranných smluv nebo dalších projektů a také jako aktivity organizované v rámci Českého historického ústavu v Římě.

■ Český historický ústav v Římě

Český historický ústav v Římě (dále jen ČHÚŘ), který je zahraničním pracovištěm HÚ, překročil v roce 2024 třetí dekádu své novodobé existence. Překonal tak dobu působení svého historického předchůdce, kterým byl Československý historický ústav v Římě, jehož činnost ukončila nacistická okupace po necelých dvou desetiletích od jeho založení (1923). Během tohoto období prošel ČHÚŘ důležitými organizačními změnami, takže v současnosti je jeho zajištění po stránce vědecké, personální, organizační i finanční plně v gesci HÚ s podporou Akademie věd ČR. Akademická rada AV ČR jmenuje jeho ředitele a odbornou komisi, která projednává základní koncepční otázky a na základě žádostí badatelů z různých českých institucí vybírá vědecky přínosné a tematicky ucelené projekty, které podpoří udělením pobytového stipendia v ČHÚŘ.

Stipendisté a stipendistky mohou následně po vymezenou dobu bezplatně využívat ubytování a zázemí v ČHÚŘ. Význam tohoto unikátního zařízení nespočívá jen v možnosti zajištění nezbytného zázemí pro systematický a někdy i dlouhodobý výzkum českých vědců a studentů v Římě. ČHÚŘ realizuje též vlastní vědecký program a současně plní roli v oblasti vědní politiky coby reprezentant českých humanitních věd v italském prostředí, v čemž spolupracuje se zastupitelskými úřady České republiky, které v Římě sídlí. ČHÚŘ rovněž zprostředkovává kontakt s italskými vědeckými a akademickými pracovišti, zejména díky svému členství v *Unione internazionale degli Istituti di Archeologia, Storia e Storia dell'Arte*, které sdružuje osmatřicet italských, evropských i mimoevropských vědeckých ústavů sídlících v Římě.

Z hlediska organizačního se ve fungování ČHÚŘ v průběhu roku 2024 odehrála významná změna. K 31. říjnu 2024 uplynul funkční mandát dosavadní Komise ČHÚŘ, jejíž část členů, včetně dlouholetého předsedy Františka Šmahela, už s ohledem na svůj věk nebo zdraví neohlala v práci pro Komisi pokračovat. K 31. prosinci 2024 skončil též mandát dosavadního ředitele Jaroslava Pánka, který tuto funkci úspěšně zastával od roku 2009. Vzhledem k tomu bylo nutné vyřešit personální zajištění obou orgánů klíčových pro fungování ČHÚŘ. Akademické radě AV ČR byl ze strany HÚ předložen návrh na jmenování nové Komise ČHÚŘ. Členové, kteří byli následně schváleni, patří ke zkušeným a respektovaným odborníkům z různých českých i moravských univerzit a akademických pracovišť a mají absolvované výzkumné pobyty v ČHÚŘ. Novým ředitelem ČHÚŘ se k 1. lednu 2025 na základě pověření předsedkyně Akademie věd ČR Evy Zažímalové stal Tomáš Černušák, vědecký pracovník Oddělení dějin raného novověku HÚ, člen Komise ČHÚŘ od roku 2016, který se systematickému výzkumu ve vatikánských archivech coby pravidelný stipendista ČHÚŘ věnuje již dvě desetiletí.

V průběhu roku 2024 byla pobytová stipendia ČHÚŘ přidělena sedmnáct badatelům a badatelkám. Celkem jedenáct z nich byli studenty či vědci z různých českých a moravských univerzit (Univerzita Karlova, Univerzita Pardubice, Univerzita Hradec Králové, Masarykova univerzita, Univerzita Palackého v Olomouci), dva byli pracovníky HÚ a čtyři pocházeli z jiných institucí (Národní archiv, Ústav pro studium totalitních režimů), případně měli jiné pracovní právní vztahy. Stipendia obdrželi badatelé a badatelky různé generační i kvalifikační úrovně, potěšitelný je zejména stálý trend výzkumné činnosti doktorandů a doktorandek, kterých bylo v roce 2024 celkem pět.

Programovým jádrem výzkumné činnosti ČHÚŘ je příprava kritických edic korespondence papežských nunciů u císařského dvora v letech 1592–1628. Tento výzkum svým významem přesahuje úzce bohemikální rámec a tvoří část širšího mezinárodního záměru na zpřístupnění těchto významných dokumentů. ČHÚŘ v této oblasti dosahuje v posledních letech výsledků plně srovnatelných s analogickými výstupy jiných římských zahraničních vědeckých pracovišť. V současnosti se jedná o období nunciatury Cesare Speciana (1592–1598), na níž pracuje Alena Pazderová z Národního archivu, dále pak o období nunciatury Carla Caraffy (1621–1628), kde značně pokročily práce vedené Tomášem Černušákem z HÚ a Tomášem Parmou z Univerzity Palackého v Olomouci. Nadějně jsou i výsledky reprezentantky nejmladší badatelské generace Zdeňky Horáčkové, doktorandky z Univerzity Pardubice, která zpracovává edici korespondence nuncia Giovanni Battisty Salvaga (1611–1612) jako součást své disertační práce.

Další výzkumné pobyty stipendistů ČHÚŘ byly zaměřeny na archeologická, historická či kunsthistorická témata z různých období dějin, včetně těch moderních. Z dlouhodobých výzkumných záměrů, které se v posledních letech opakovaně objevují v žádostech jednotlivých stipendistů a stipendistek, lze vyzvednout výzkum dějin církevních řádů v českých zemích v pobělohorském období (Kateřina Bobková-Valentová, Jiří Havlík, Adéla Věra Wagnerová), sledování aspektů participace papežského vojska ve šmalkaldské válce v letech 1546–1547 (Petr Vorel), studium církevních dějin, respektive vzájemných vztahů mezi papežstvím a Československem ve 20. století (Jitka Jonová, Pavel Helan, Eva Vybíralová). Objevila se i témata zcela nová, jako je například recepce osobnosti a díla Dante Alighieriho v českých zemích 19. a 20. století (Adéla Boháčová), diplomatické působení císařského vyslance Antonia Rambalda Collalta v Římě v první polovině 18. století (Petr Čermák), vznik a působení České kongregace sester dominikánek (Benedikta Hübnerová), středověké mariánské legendy v římských pramenech jako zdroj k datování výtvarných děl z období 13. až 15. století (Dana Stehlíková).

Koncem roku 2024 byl vydán v tištěné i elektronické formě 14. svazek pravidelného bulletinu ČHÚŘ, který nese název *Bollettino dell'Istituto Storico Ceco di Roma*. Jeho italsky a anglicky publikované příspěvky jsou autorskými díly stipendistů, kteří takto mohou mezinárodní vědeckou komunitu v Římě seznamovat s aktuálními výsledky svého výzkumu. Nový svazek obsahuje dohromady šest studií, jeden text se zabývá souhrnným zhodnocením vývoje ČHÚŘ v letech 2015–2022. Velká část nového čísla je věnována recenzím a zprávám k nově vydaným českým odborným publikacím, které mají potenciál zaujmout svým obsahem a sledovanými otázkami italské i jiné zahraniční odborníky činné v ústavech začleněných do zmíněné *Unione internazionale degli Istituti di Archeologia, Storia e Storia dell'Arte*. V závěru je prezentován soupis témat, kterými se stipendisté zabývali v období od vydání předposledního čísla *Bollettina dell'Istituto Storico Ceco di Roma*, tedy v letech 2022–2024.

Každoroční součástí činnosti ČHÚŘ je přednáška určená odborné i laické veřejnosti, na které mohou pozvaní stipendisté prezentovat přímo v Římě nejnovější výsledky svého výzkumu. V roce 2024 se přednášky ujala Eva Vybíralová, která působí v Ústavu pro studium totalitních režimů a dlouhodobě se zabývá problematikou náboženského života v Československu v době komunistické totality. Protože v posledních letech výrazně přispěla k poznání historických i kanonicko-právních aspektů existence tzv. skryté církve, kterému věnovala i svoji nejnovější monografii, představila tuto problematiku během své přednášky dne 4. prosince 2024, která nesla název *Pomoc nebo zbytečnost? Vliv tzv. mexických fakult Apoštolského Stolce na specifickou podzemní církev v Československu*. Před-

náška, jíž se účastnil též velvyslanec České republiky u Svatého Stole Pavel Svoboda a velvyslanec České republiky v Itálii Jan Kohout, vzbudila mezi posluchači mimořádný zájem a byla zakončena zajímavou diskusí.

Kromě vědeckých aktivit realizovaných v rámci ČHÚŘ bylo z hlediska zahraničních vztahů pro HÚ důležité, že jeho pracovníci všech generací dále aktivně prezentovali výsledky výzkumu na významných mezinárodních kongresech a konferencích v České republice i v zahraničí. HÚ uspořádal nebo spolupořádal patnáct mezinárodních konferencí, konferenčních panelů, workshopů a setkání

L'Istituto Storico Ceco di Roma
in collaborazione con il Pontificio Collegio Nepomuceno
vi invita alla conferenza

Eva Vybíralová
Institute for the Study
of Totalitarian Regimes, Prague

L'incontro si terrà il **4 dicembre 2024** alle ore **17**
presso il Pontificio Collegio Nepomuceno, Via Concordia 1, Roma
nella sala al pianoterra

L'accesso al Collegio sarà consentito ai partecipanti alla
conferenza solo tra le ore 16.30 e le 17.00.
La conferenza sarà in lingua ceca con una traduzione in inglese,
le domande potranno essere rivolte al relatore in inglese, ceco
e italiano.
Ingresso libero

*Pomoc, nebo zbytečnost? Vliv tzv. mexických fakult
Apoštolského Stolce na specifickou podobu podzemní
církve v Československu*

*Help or no help? The Influence of the so-called Mexican
Faculties of the Apostolic See on the Specific Form
of the Underground Church in Czechoslovakia*

Istituto
Storico
Ceco
di Roma

Český
historický
ústav
v Římě

<https://www.hiu.cas.cz/en/czech-historical-institute-in-rome>

Přednáška Evy Vybíralové *Pomoc nebo zbytečnost? Vliv tzv. mexických fakult Apoštolského Stolce na specifickou podobu podzemní církve v Československu*, konaná dne 4. prosince 2024.

v součinnosti se zahraničními i domácími institucemi a podílel se na několika dalších rozpracovaných mezinárodních projektech.

Nejvýznamnější z nich byly konference: *Expertise in Medicine and the Human Sciences during the 20th Century in Europe and Beyond* vycházející z projektu EXPRO *Expertiza v autoritářských společnostech. Vědy o člověku v socialistických zemích středovýchodní Evropy (ExpertTurn)*; workshop *Punish and Rehabilitate through Work: Institutions, Discourses, and Agency in Central, Eastern, and Western Europe at the End of the 19th and in the First Half of the 20th Century*, na jehož organizaci se podílel HÚ ve spolupráci s Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa (GWZO), Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie a Fakultou humanitních studií Univerzity Karlovy. Dále se jednalo o konferenci *Courtly Experiences in the Premodern World, c. 1200–1800: Cultural, Material and Sensory Experiences in the World of the Court. The Annual Conference of the Society for Court Studies*, kterou uspořádaly Society for Court Studies European branch a Univerzita Palackého v Olomouci s podporou Výzkumného centra Dvory a rezidence (HÚ) či workshop *Ethnolinguistic Cartography (18th–21st Centuries) in Comparative Perspective: Genre, Political Conflicts, Memory*.

Další mezinárodní workshop *Rural Cooperatives in „Semi-Peripheral“ Europe (1850–1950)* uspořádal HÚ s Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa (GWZO) a Družstevní asociací České republiky. Konferenci *Agencia transnacional y cultura política en torno a la Augustísima Casa. España y Bohemia, 1598–1713* připravil HÚ ve spolupráci s Universidad Autónoma de Madrid. Výrazně interdisciplinární charakter mělo i setkání *Natural Law and Enlightenment. Universities in East-Central Europe*, spoluorganizované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích, či například konference *Svět ve škole aneb Studijní cesty jako součást vzdělávání. Proměny pedagogického vědění, školního kurikula a profesního rozvoje učitelů a učitelek*, pořádaná Národním pedagogickým muzeem a knihovnou J. A. Komenského, HÚ, Technickou univerzitou v Liberci, Univerzitou Karlovou, Pädagogische Hochschule Karlsruhe, Alanus Hochschule Mannheim, Univerzitou Augsburg, Humboldt Universität Berlin a Univerzitou Palackého v Olomouci. Mezioborově přínosná byla pak konference *Čeština jako literární jazyk v době národních hnutí*, pořádaná Ústavem pro českou literaturu AV ČR a Ústavem pro jazyk český AV ČR ve spolupráci s Bohemicem – centrem pro česká studia Univerzity v Řezně, HÚ, Slovanským ústavem AV ČR, Szláv és Balti Filológiai Intézet, Eötvös Loránd Tudományegyetem a Ústavem slovenskej literatúry Slovenskej akadémie vied.

Dlouhodobě se rozvíjí spolupráce HÚ na základě bilaterálních či multilaterálních smluv například s Universität Stuttgart, Universität Trier, Instytutem Historii Polskiej Akademii Nauk ve Varšavě či Historickým ústavem Slovenskej akadémie vied v Bratislavě. Nově byla navázána spolupráce s Centrem medievistických studií KUP v Lublinu a připravována je smlouva o spolupráci s lucemburskou univerzitou. Z politických důvodů byla po začátku ruské agrese vůči Ukrajině ukončena nebo přerušena spolupráce s vědeckými pracovišti v Ruské federaci, tento stav zůstává prozatím nezměněn.

V roce 2024 bylo uspořádáno také deset přednášek zahraničních expertů. Většina těchto akcí byla pořádána ve spolupráci s dalšími vědeckými či univerzitními pracovišti v České republice a institucemi z Rakouska, Německa, Chorvatska, Polska, Finska, Nizozemí, Francie či Kanady. Dva z přednášejících byli zároveň nositeli stipendia *Fellowship Josefa Dobrovského*.

Z významnějších platforem déleodobé povahy, kde HÚ rozvíjí řadu svých výzkumných, edičních, grantových i konferenčních aktivit různého druhu, lze uvést kromě řady jiných, které jsou zmíněny v různých částech této výroční zprávy, alespoň následující:

■ Arbeitskreis Vormoderne Erziehungsgeschichte

HÚ rozvíjí dlouhodobě spolupráci s německými a francouzskými univerzitami rovněž zapojením do německého Arbeitskreis Vormoderne Erziehungsgeschichte (založen jako součást sekce Historische Bildungsforschung v roce 1985), v jehož vedení je Martin Holý již několik let. Tato pracovní skupina pořádá pravidelně mezinárodní konference na řadu dosud neprobádaných témat. Výstupy z nich jsou publikovány buď v časopisecké formě, anebo v podobě samostatných publikací. Primární výzkumnou doménou jsou zde především dějiny předmoderního vzdělávání v širokém kontextu evropských kulturních, politických a náboženských dějin, stejně jako i další aspekty. Cenná je zde rovněž mezioborová spolupráce zejména mezi historiky, odborníky na pedagogiku, literární vědu, filozofii, teologii či sociologii. Arbeitskreis Vormoderne Erziehungsgeschichte pořádá též pravidelné přednášky pro odborníky i širší veřejnost. Bližší informace o něm jsou k dispozici na webových stránkách.⁴¹

V roce 2024 Arbeitskreis vydal v rámci časopisu *Historia scholastica* příspěvky z konference *Übergänge in pädagogischer und bildungshistorischer Perspektive vom Mittelalter bis zur Postmoderne / Transitions in the Perspective of Pedagogy and Formation History from Middle Ages to Postmodernism* a připravil sérii zvaných přednášek spojených rovněž s činností Centra pro dějiny vzdělanosti (viz výše). Zároveň pracuje na vydání knihy k emocím ve vzdělávacím a výchovném procesu dítěte a plánuje uskutečnit další konferenci v roce 2025 v Praze.

■ Corpus der Quellen zur Geschichte der Juden im spätmittelalterlichen Reich

Mezinárodní projekt vedený Lukášem Clemensem (Arye Maimon-Institut für Geschichte der Juden, Universität Trier) je zaměřen mj. na zpracování všech dochovaných pramenů k dějinám židovského osídlení v prostoru středověké Říše a jejich zveřejnění na internetovém portálu. Na projektu se podílejí vědecké instituce z Německa, Rakouska, Švýcarska, České republiky a Izraele. Mezinárodní dohoda o spolupráci byla uzavřena mezi Arye Maimon Institut a HÚ roku 2009. Od té doby se pracovníci Oddělení dějin středověku HÚ (Eva Doležalová, Lenka Blechová) ve spolupráci s některými dalšími externími specialisty podílejí na přípravě vydávání české řady *Pramenů k dějinám Židů v Čechách a na Moravě ve středověku*, stejně tak jako na tvorbě portálu.⁴²

■ Digitální edice v mezinárodní spolupráci

HÚ se již před několika lety zapojil ve spolupráci s řadou zahraničních institucí (Varšavská univerzita, Univerzita v Pise, Univerzita v Bochumi) do přípravy digitálních edic. Počátky metodického uchopení elektronických edic historických pramenů i literárních textů se za účelem využít a obohatit dosavadní „dobrou praxi“ začal v HÚ rozvíjet v souvislosti s přípravou komentované edice jezuitských *literae annuae*. Její elektronická podoba⁴³ vznikla jako testovací prostředí pro *Metodiku evidence dokladů hmotné kultury v narativních pramenech se zaměřením na zpřístupnění kulturně historických informací v cizojazyčných pramenech* (certifikováno Ministerstvem kultury ČR, 23. února 2021). Projekt vznikl po seznámení se autorů s řešením zvoleným týmem Varšavské univerzity (Laboratory for Source Editing and Digital Humanities AL UW) pod vedením Anny Skolimowské a Magdaleny Turské pro elektronickou edici korespondence polského humanisty Jana Dantyszka.⁴⁴ Základem se tak stalo použití standardu TEI. Realizaci pomohla cesta zvolená domácím projektem *Vokabulář webový*,⁴⁵ která zjednodušuje práci pomocí editace v prostředí speciální šablony v programu MS Word a následné poloautomatické transformace do TEI.

Zcela inovativně byla pak uvedená platforma rozšířena o nástroje umožňující komunikaci s databází (v našem případě *Bio-bibliografickou databází řeholníků*), která poskytuje prostředí pro vkládání a uchovávání informací sloužících věcným poznámkám v edici. Pro vizualizaci elektronické edice pak byl pro publikaci TEI dokumentů zvolen nástroj *Edition Visualization Technology (EVT)*, který je volně dostupný.⁴⁶ Byl vyvinut na Univerzitě v Pise týmem vedeným Robertem Rossellim Del Turco a prochází neustálým zkvalitňováním, na němž se podílejí především uživatelské týmy. Tým v HÚ vedený Kateřinou Bobkovou-Valentovou a Janou Synovcovou Borovičkovou patří k těm uživatelům, které zajímá především práce s rejstříky a další možnosti práce s vícejazyčným vyhledáváním, v těchto oblastech se snaží přispět k rozvoji celého projektu.

V roce 2022 byla s grantovým týmem Ústavu pro českou literaturu AV ČR uzavřena dohoda o využití vyvinuté metodiky, aby bylo možné uplatnit nabyté zkušenosti pro elektronickou edici latinského biblického dramatu.⁴⁷ V roce 2024 pokračovaly práce ke zlepšení možností využití nástroje TEI Publisher pro editorskou přípravu, indexaci edic a také vytváření věcných komentářů opět experimentující s propojením na vnější zdroje (DNG, Wikidata). Editorský tým se také aktivně zapojil do přípravy corpusu NeoLatDraCor na platformě DraCor.⁴⁸ Elektronická edice, která spojuje zveřejnění digitalizátů s komentovaným překladem, je součástí aktuálně řešeného projektu GA ČR *Konstrukce šlechtické identity v díle Bohuslava Balbína*.

■ Dokumentation lebensgeschichtlicher Aufzeichnungen

V roce 2018 byla navázána spolupráce s přidruženou organizací Dokumentation lebensgeschichtlicher Aufzeichnungen, pracovištěm při Institut für Wirtschafts- und Sozialgeschichte, Universität Wien. Spolupráce vzešla z *Programu pro podporu mezinárodní spolupráce začínajících výzkumných pracovníků AV ČR*. Jejím cílem je pořádání společných vědeckých zasedání, reciproční výměna vě-

DATABÁZE DĚJIN VŠEDNÍHO DNE

Zadejte hledaný text

Zdigitalizované dokumenty Rozšířené vyhledávání

Jíme také na

Domů Vyhledávání Rejstříky Fotogalerie Příspěvy Partneři Kontakt Média Etika a legislativa

Databáze dějin všedního dne (teaser)

za jakékoli příspěvky do databáze.

Vysílá: YouTube

Databáze dějin všedního dne (DDVD) slouží badatelům, studentům a všem, kteří by rádi poznávali minulost našich předků. Obsahuje několik stovek pramenů osobní povahy, utříděných a systematizovaných. V databázi lze vyhledávat a využívat mnohých rejstříků. Prameny jsou dostupné online, případně na místě v budově Historického ústavu AV ČR.

Projekt Databáze dějin všedního dne (DDVD) je jedním z výstupů dlouhodobého mezinárodního vědeckovýzkumného projektu, na kterém se podílí Institut für Wirtschafts- und Sozialgeschichte der Universität Wien, Institut ředků dějin Filozofické fakulty Univerzity...

Příspěvy

STRÝČKŮV DENÍK Z TRNÝ

TATÍNKŮV CESTOPIS

DOPISY ZO ZABÍČKY

RECYKLUJME VZPOMÍNKY

Databáze dějin všedního dne slouží badatelům, studentům a všem, kteří by rádi poznávali minulost našich předků. Obsahuje několik stovek pramenů osobní povahy, utříděných a systematizovaných. V databázi lze vyhledávat a využívat mnohých rejstříků. Prameny jsou dostupné online, případně na místě v budově HÚ.

deckých pracovníků i příprava společných projektů. Spolupráce je dále rozvíjena i v rámci *Strategie AV21* (v rámci výzkumných programů: *Anatomie evropské společnosti. Historie, tradice, kultura, identita; Odolná společnost pro 21. století. Potenciály krize a efektivní transformace; Identity ve světě válek a krizí*). Výsledkem spolupráce je online *Databáze dějin všedního dne*. Garantem projektu i mezinárodní spolupráce za HÚ je Vojtěch Kessler.

■ Historický atlas měst České republiky

Projekt Historický atlas měst České republiky je realizovaný v HÚ již od roku 1994 a od samého počátku je součástí evropského projektu historických atlasů ke srovnávacím dějinám měst, připravovaných pod záštitou International Commission for History of Towns.⁴⁹ Základnímu rámci evropských městských atlasů odpovídá i jednotná struktura svazků vydávaných v české národní řadě. V současné době (tj. do roku 2024) bylo publikováno již třicet pět svazků Historického atlasu měst České republiky.

■ ICARUS

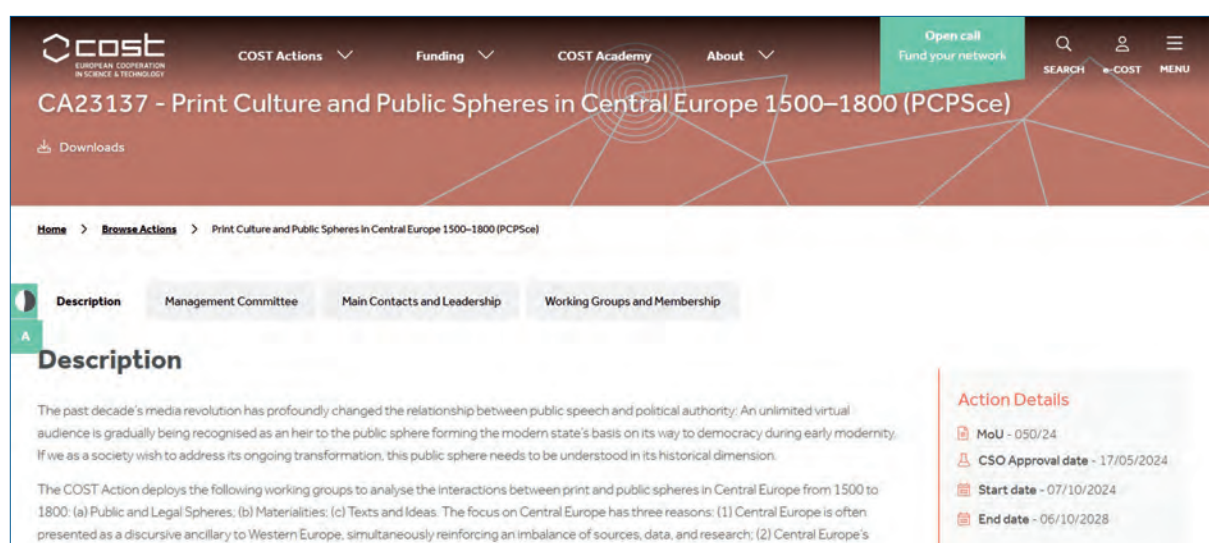
HÚ se v roce 2021 stal člen asociace ICARUS – International Centre for Archival Research, který sdružuje 180 archivů a vědeckých institucí ze třiceti čtyř zemí Evropy, Kanady a Spojených států amerických. Zapojení do této struktury HÚ poskytuje přístup k informacím o aktivitách a projek-

tech dalších zapojených institucí, umožní informovat o vlastních aktivitách partnerské instituce a dovolí připojit se k projektům rozvíjeným v rámci sdružení zaměřených zejména na činnosti v oblasti digital humanities. V neposlední řadě také projektovým týmům HÚ dovolí nacházet vhodné zahraniční partnery pro své aktivity, a tak podstatně zlepšit efektivitu své práce.

■ Knižní kultura ve střední Evropě v 15.–18. století

Knižní kultura patří k tématům rozvíjeným v mezinárodní spolupráci několika institucí zejména v Oddělení dějin raného novověku. Mezi partnery zde patří mj. Institut für Geschichtswissenschaften und Europäische Ethnologie, Universität Innsbruck. Společně s Monou Garloff podal Martin Holý v uplynulém roce jako spolunavrhovatel evropský projekt COST Action *Print Culture and Public Spheres in Central Europe 1500–1800*, který byl přijat k financování. Jeho cílem je zkoumat celou sérii otázek souvisejících s daným tématem (blíže viz oddíl *Grantové projekty*).

Druhou část mezinárodně ukotveného bádání v dané oblasti představuje výzkum knižní kultury jednoty bratrské. Ten spočívá v evidenci dochovaných exemplářů z produkce bratrských tiskáren na Moravě (Ivančice, Kralice), případně tiskáren jiných, ve kterých jednoty nechávala tisknout svá díla, v evropských knihovnách a dalších paměťových institucích. Tyto exempláře jsou zároveň podrobovány analýzám, které nejsou zaměřeny jen na materialitu knihy, ale i na vlastnické vztahy k jednotlivým exemplářům a na průzkum projevů s nimi spojených. Z této podstaty vyplývá i charakter partnerství zahraničních institucí. Mezi klíčové spolupracující instituce zde patří Herzog August Bibliothek ve Wolfenbüttelu, Biblioteka Uniwersytecka ve Vratislavi, Slovenská národná knižnica v Martině a Lyceálna knižnica v Bratislavě. I z této spolupráce vycházejí některé grantové projekty (viz oddíl *Grantové projekty*).

The screenshot displays the official website for the COST Action CA23137. The header features the COST logo and navigation links for Actions, Funding, Academy, and About. The main title of the action is prominently displayed. Below the title, there are tabs for Description, Management Committee, Main Contacts and Leadership, and Working Groups and Membership. The 'Description' tab is active, showing a paragraph about the media revolution's impact on public speech and political authority. To the right, under 'Action Details', key dates are listed: MoU - 05/24, CSO Approval date - 17/05/2024, Start date - 07/10/2024, and End date - 06/10/2028.

Webová prezentace projektu *Print Culture and Public Spheres in Central Europe 1500–1800*.

■ Mezinárodní ediční projekt *Acta Unitatis Fratrum* – Akta jednoty bratrské

V roce 2014 byla navázána mezinárodní spolupráce na projektu *Acta Unitatis Fratrum* – *Akta jednoty bratrské*, na němž se vedle HÚ podílejí Universität Stuttgart, Technische Universität Dresden a Theologische Hochschule Elstal. Jde o interdisciplinárně pojatý projekt, jehož cílem je zpřístupně-

ní pramenného korpusu evropského významu odborné veřejnosti z historických, teologických, filologických a kulturně-historických disciplín. V roce 2018 byl vydán první svazek registrové edice v německém nakladatelství Harrasowitz, v roce 2021 byl dokončen první svazek české jazykové verze. Roku 2022 byla publikována kolektivní monografie *Konfessionelle Geschichtsschreibung im Umfeld der Böhmisches Brüder (1500–1800). Traditionen – Akteure – Praktiken* (eds. Joachim Bahlcke – Jiří Just – Martin Rothkegel). Druhý svazek německé jazykové verze byl vydán v průběhu dubna 2024 (s vročením 2023), příprava české jazykové verze druhého svazku pro tisk bude dokončena na jaře 2025 (s předpokládaným vydáním v červnu 2025).

■ Mezinárodní spolupráce při přípravě a vydávání Biografického slovníku českých zemí

HÚ vydal ve spolupráci s nakladatelstvími Libri a Academia v letech 2004–2023 již dvacet sedm sešitů mnohasvazkového národního univerzálního *Biografického slovníku českých zemí* (dále jen *BSČZ*). Jeho přípravu doprovází dlouholetá mezinárodní spolupráce se zahraničními pracovišti, která připravují podobná encyklopedická díla. Ta nejúžší je orientována především na země sousedící s Českou republikou, odkud do našeho prostoru přicházel největší počet osobností, které se podílely na kulturním, společenském a hospodářském rozvoji českých zemí. Podobně je tomu i naopak, nejpočetnější česká emigrace směřovala k bezprostředním sousedům.

Od 90. let minulého století navázala redakce *BSČZ* kontakty s Národním biografickým ústavem, resp. redakcí *Biografického lexikónu Slovenska* v Martině, který byl do počátku nového tisíciletí součástí Matice slovenské, poté byl začleněn do Slovenskej národnej knižnice. Koncept a projekt *BSČZ* se inspiroval zkušenostmi slovenského pracoviště proto, že vzhledem k dlouholetému soužití obou národů ve společném státě ve 20. století řada osobností náleží do obou národních lexikonů. V současnosti je vzájemná spolupráce založena především na výměně autorských textů. Paralelně probíhá právě tak významná spolupráce s Institutem für Neuzeit- und Zeitgeschichtsforschung (Österreichische Akademie der Wissenschaften), konkrétně s jeho redakcí *Österreichisches biographisches Lexikon* (dále jen *ÖBL*) ve Vídni.

Kontakty nepřerušeně trvají od založení *BSČZ*. Bohatá rakouská lexikografie, a především *ÖBL* se staly východiskem pro koncepci a strukturu hesel českého národního slovníku. Podobně jako v případě Slovenska, máme díky mnohaletému soužití v habsburské monarchii řadu společných osobností a rozvinutá spolupráce probíhá vzájemnou výměnou pramenů a autorských hesel; emeritní pracovník *ÖBL* je také členem redakční rady *BSČZ*. Digitalizace *ÖBL* a dalších jazykově německých lexikonů se stala impulzem pro podobný postup u nás. K dalším německojazyčným pracovištím, s nimiž udržujeme kontakty, náleží Collegium Carolinum jako vydavatel *Biographisches Lexikon zur Geschichte der Böhmisches Länder* a redakce *Neue Deutsche Biographie* v Mnichově. Tato pracoviště využíváme především jako zdroj informací pro předválečnou německou menšinu v České republice a československý poválečný exil.

■ Spolupráce s Diözesanarchiv St. Pölten k dějinám církevních řádů

V roce 2014 vznikla velmi plodná spolupráce HÚ s rakouským diecézním archivem v Sankt Pölten a Moravským zemským archivem v Brně na organizaci a realizaci cyklu již etablovaných mezinárodních konferencí *Monastica Historia*, jejichž účelem je poskytnout diskusní a prezentační fórum pro vědce zejména z prostoru střední Evropy, kteří se systematicky zabývají různými aspekty dějin cír-

kevních řádů. Jednání konferencí, zaměřených na předem určené téma, probíhají zpravidla v němčině či v angličtině, z každé z nich jsou vydávány závěrečné publikace. Na této formě spolupráce se podílejí zejména kolegové z Oddělení dějin raného novověku HÚ. Od roku 2018 se v týmu připravujícím konference a publikace střídaly Moravský zemský archiv a další partnerské instituce – Národní památkový ústav, Univerzita Hradec Králové. Rok 2024 byl věnován dokončení redakčních prací na sborníku z konference *Monasteria abolita. Osudy klášterních statků od 2. poloviny 18. do 2. poloviny 20. století* pořádané ve spolupráci s Klášterem Želiv (v tisku) a konference *Ordensmänner und Ordensfrauen zwischen Karriere und Ordensregel* ve spolupráci s Diözesanarchiv St. Pölten.

■ Spolupráce s Japonskem

Dlouhodobě se rozvíjí spolupráce s několika japonskými akademickými pracovišti (zejména s univerzitami – Kobe College, Daito Bunka University a Tokyo University) v oblasti bohemistických studií. Akcent spolupráce je položen jednak na přednáškovou činnost českých expertů v Japonsku (z HÚ se jedná o Milana Hlavačku) a na další postgraduální vzdělávání japonských expertů a podporu jejich výzkumu zaměřeného k českým a československým dějinám. V rámci této spolupráce v HÚ v uplynulých letech hostovali Yuko Kiryu a Kazutaka Nakane. Další formou cenné zahraniční zpětné vazby představuje členství Taku Shinohary v Mezinárodním poradním sboru HÚ. Od roku 2024 do roku 2025 vykonává v HÚ odbornou stáž Yoshiyuki Morishita z Univerzity Ibaraki.

■ Spolupráce s Comenius Academic Club a vydávání časopisu Comenius: Journal of Euro-American Civilization

HÚ se redakčně a autorsky podílí na vydávání časopisu *Comenius: Journal of Euro-American Civilization*, který je od roku 2014 interdisciplinárním periodikem mezinárodní učené společnosti The Comenius Academic Club v New Yorku. V sedmičlenné euro-americké redakci je HÚ zastoupen Jaroslavem Pánkem, který se zároveň podílí na koncepční přípravě výročních konferencí. Hojně jsou zde publikovány také recenze na knihy pracovníků HÚ. Akcent je kladen zejména na raně novověké a moderní dějiny, zvláště na interpretaci proměn českého státu a společnosti na prahu novověku, na dějiny západní civilizace a židovské diaspory. V časopise *Comenius: Journal of Euro-American Civilization* byly také uveřejněny studie pracovníků HÚ – Jiřího Mikulce, Jaroslava Pánka a Marie Buňátové.

■ Mezinárodní spolupráce v rámci projektu EXPRO Expertíza v autoritářských společnostech. Vědy o člověku v socialistických zemích středovýchodní Evropy

Tým pod vedením Kateřiny Liškové, realizující projekt EXPRO *Expertíza v autoritářských společnostech. Vědy o člověku v socialistických zemích středovýchodní Evropy*, aktivně spolupracuje s renomovanými výzkumnými pracovišti, jakými jsou Leibniz-Institut für Ost- und Südeuropaforschung; Research Center for the History of Transformations (RECET, Universität Wien); Hannah-Arendt Institut für Totalitarismusforschung v Drážďanech; Le Cermes3, Centre de recherche médecine, sciences, santé, santé mentale, société v Paříži; Historický ústav Maďarské akademie věd v Budapešti; stálá pracovní skupina History of Knowledge in History of Education či Abteilung für Geschichte Osteuropas und Südeuropas (Ludwig-Maximilians-Universität München). Všichni členové týmu

byli přizváni a aktivně se podílejí na řešení úkolů COST Action *National, International, and Transnational Histories of Healthcare, 1850–2000 (EuroHealthHist)*.

V roce 2024 tým uspořádal mezinárodní konferenci *Expertise in Medicine and the Human Sciences During the 20th Century in Europe and Beyond*, které se zúčastnily přes dvě desítky přednášejících ze dvanácti zemí světa. Z konference se připravuje speciální číslo časopisu *History of the Human Sciences*, indexovaného na Web of Science. Členové týmu se aktivně zapojili do nové výzkumné skupiny *Transnational History of Attachment Theory in Post-war Europe*, podpořené grantem DFG, kterou zaštiťuje Deutsches Jugendinstitut se sídlem v Mnichově. Na výzkumu se dále podílejí výzkumníci a výzkumnice z Německa, Francie, Velké Británie, Švýcarska a Nizozemí. Členky týmu Natalia Jarska a Annina Gagyiova uspěly v mezinárodní grantové soutěži bilaterálních česko-polských projektů GA ČR a NCN a získaly podporu pro nový projekt *Ženské expertky a feministická produkce znalostí v poválečné střední a východní Evropě v letech 1945–1989*, který řeší HÚ společně s Ústavem historie Tadeusze Manteuffla Polské akademie věd.

Tým dlouhodobě spolupracuje s řadou zahraničních institucí, například s univerzitami v Utrechtu (Descartes Centre; Department of History and Art History), Helsinkách (Economic and Social History Department), Varšavě (Institute of Ethnology and Cultural Anthropology), Central European University (Department of Gender Studies), Open Society Archives (CEU), Imre Kertész Kolleg a s několika univerzitami ve Španělsku, včetně Universidad Complutense de Madrid, Universidad de Granada a Universidad Autónoma de Madrid.

Členové týmu se autorsky podílejí na mezinárodních publikacích vydávaných renomovanými nakladatelstvími, jako jsou Oxford University Press, Routledge a Bloomsbury, a přispívají do publikací, jejichž editory jsou pracovníci zahraničních univerzit (Universiteit Utrecht, Universität Wien, Humboldt-Universität zu Berlin či Rutgers, The State University of New Jersey).

■ Výzkumu dvorů a rezidencí s Institutem Historii Polské Akademie věd

Výzkum vladařských dvorů a rezidenčních sídel ve středověku a raném novověku se stal ústředním tématem spolupráce mezi Výzkumným centrem Dvory a rezidence ve středověku v Praze (existujícím při HÚ) a Zespół do Badań nad Dworami i Elitami Władzy se sídlem při Polské akademii věd (PAN) ve Varšavě. Od roku 2017, kdy byla spolupráce navázána, se v jejím rámci uskutečnilo několik mezinárodních konferencí završených společnými publikacemi. Za HÚ spolupráci zaštiťují Dana Dvořáčková a Jan Zelenka. Bližší informace jsou k dispozici výše ve vztahu k Výzkumnému centru Dvory a rezidence. V roce 2024 se mj. uskutečnilo IV. česko-polské bilaterální zasedání *Panovnický dvůr a sociální mobilita ve středověku a raném novověku*, připravené ve spolupráci se Zespół do Badań nad Dworami i Elitami Władzy, Zamek Królewski na Wawelu.

III. Publikace

Nakladatelství Historický ústav vydalo v roce 2024 samostatně či ve spolupráci s dalšími nakladateli devět knižních titulů. Řadu dalších publikací vydali pracovníci HÚ v zahraničních i domácích vydavatelstvích. Podrobnější přehled vydaných publikací lze nalézt na webové prezentaci nakladatelství Historický ústav.⁵⁰

Pracovníci HÚ odborně garantovali, redakčně i technicky zajišťovali vydávání významných oborových periodik: *Český časopis historický*; *Slovanský přehled*; *Mediaevalia Historica Bohemica*; *Folia Historica Bohemica*; *Moderní dějiny*; *Historická geografie* a *Bollettino dell'Istituto Storico Ceco di Roma*. Časopis *Folia Historica Bohemica* byl nově přijat do databáze *Scopus*, kde se nyní nachází čtyři ze šesti periodik vydávaných HÚ.

Vedle ústavních a dalších domácích vědeckých periodik publikovali pracovníci HÚ časopisecké studie také v zahraničních vědeckých periodikách, například *History of the Human Sciences*; *Contemporary European History*; *The History of the Family*; *International Journal of Military History and Historiography*; *Zeitschrift für historische Forschung*; *Aportes-Revista de Historia Contemporanea*; *Historia y Memoria*; *Nuevo Mundo Mundos Nuevos*; *Lingua Montenegrina*.

Podle Akademického systému evidence publikací (ASEP), provozovaného Knihovnou AV ČR, publikovali v roce 2024 pracovníci HÚ 114 výstupů (monografií, studií, kapitol v kolektivních dílech, encyklopedických hesel i recenzí), řada dalších se však stále nachází v tisku. Publikované výsledky uvádíme v následující výběrové bibliografii.

■ Cizojazyčné publikace pracovníků HÚ a odborné práce vydané v zahraničí

Monografie a edice

■ BUŇATOVÁ, M. (Hg.):

Migrationsprozesse und Mobilität der europäischen Juden am Übergang vom Mittelalter zur Neuzeit. Kiel: Solivagus Verlag, 2024. 394 s. ISBN 978-3-943025-72-9.

Kolektivní monografie se věnuje problematice nucené i dobrovolné mobility Židů a celých židovských komunit v Rakousku, Německu, Čechách a Slezsku ve středověku a raném novověku. Ve třinácti kapitolách analyzuje příčiny, procesy a důsledky židovské migrace ve střední Evropě. Za nejdůležitější příčiny migračních pohybů považuje sňatkovou politiku v židovských rodinách a další osobní vztahy, obchodní a finanční aktivity, mobilitu rabínů a učenců, ale také nucené odchody a vyhánění, jimiž byla postižena řada komunit.

■ ŠÍSTEK, F.:

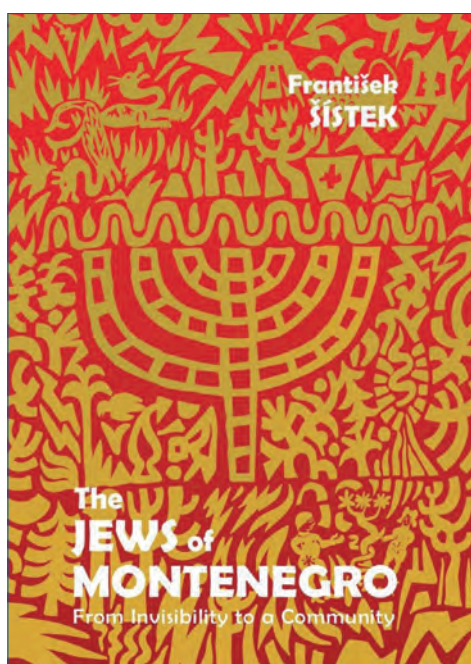
The Jews of Montenegro: From Invisibility to a Community. Cetinje: Faculty of Montenegrin Language and Literature – Cetinje, 2024. 606 s. ISBN 978-9940-40-090-3.

Kniha přináší první ucelený anglickojazyčný přehled do značné míry neznámých židovských dějin Černé Hory. Publikace analyzuje dlouhodobou přítomnost židovského obyvatelstva a vznik, fungování i osudy židovské komunity od starověku a středověku až po post-jugoslávské období.

■ **ŽÁKOVÁ, M. – PÁTEK, J. – ŽUPANIČ, J. (eds.):**

Nobility in the Pre-Modern and Modern Period. Vienna: Böhlau Verlag, 2024. 220 s. ISBN 978-3-205-21962-

Publikace nabízí zcela nové pohledy na témata, která byla dosud při studiu šlechtických elit reflektována spíše okrajově. Snaží se postihnout některé problémy existence šlechty mezi 17. a 20. stoletím – od regionální sondy do vývoje šlechtické držby v severních Čechách, přes právní otázky spojené s identitou a kariérou slezské šlechty, vliv cest na utváření a proměny krajiny a šlechtických sídel, vhléd do světa šlechty na základě ego dokumentů, otázky rodinných strategií a nemanželských dětí, rušení a odebírání šlechtických titulů až po zapojení šlechty do SS v období nacistické třetí říše.

Výběr cizojazyčných studií, článků a kapitol odborných publikací

ANDRESOVÁ, K.: *A Bestseller Among Artillery Handbooks of the 16th Century Printed Editions of the Late Medieval Feuerwerkbuch.* International Journal of Military History and Historiography 44/2, 2024, s. 181–207.

BLECHOVÁ-ČELEBIĆ, L.: *Die Kontakte zwischen Juden und Christen im spätmittelalterlichen Prag.* In: Buňatová, M. (ed.), *Migrationsprozesse und Mobilität der europäischen Juden am Übergang vom Mittelalter zur Neuzeit.* Kiel: Solivagus Verlag, 2024, s. 334–358.

BUŇATOVÁ, M.: *Bankruptcy as a family disaster? Paper on the business practices of Christian and Jewish merchants in Early Modern Period Prague.* In: Antonín Malaníková, M. – Mozejko, B. – Nodl, M. (eds.), *Pre-modern Towns at the Times of Catastrophes. East Central Europe in a Comparative Perspective.* Abingdon: Routledge, 2024, s. 182–195.

- CAMINO RODRÍGUEZ, A.: *¿El catolicismo bajo amenaza? El viaje de Františka Plamínková a España en 1927* [Is Catholicism Under Threat? Františka Plamínková's Journey to Spain in 1927]. *Historia y Memoria*, 23. 8. 2024 (2024), s. 85–124.
- ČERNUŠÁK, T.: *Die Entstehung der Nuntiatur in Wien 1608. Die zeitwillige päpstliche diplomatische Vertretung für die österreichische Erblande, Mähren und Ungarn im historischen Kontext*. In: Schindler, J. (Hg.), *Das Papsttum und Niederösterreich vom Hochmittelalter bis in das frühe 17. Jahrhundert*. St. Pölten: Niederösterreichisches Institut für Landeskunde St. Pölten, 2024, s. 334–341.
- ČERNUŠÁK, T.: *Il significato simbolico dello spazio inteso come luogo della memoria durante la prima fase del processo di ricattolicizzazione della Boemia*. In: Gui, F. – Parma, T. – Trenta, A. (eds.), *Santa Maria della Vittoria. Una testimonianza fondamentale della storia europea*. Vol. 2. Roma: Veat Litografica, 2024, s. 56–65.
- DOLEŽALOVÁ, E.: *Die Kontakte der Prager Juden in den böhmischen Ländern an der Wende vom 15. zum 16. Jahrhundert*. In: Buňatová, M. (Hg.), *Migrationsprozesse und Mobilität der europäischen Juden am Übergang vom Mittelalter zur Neuzeit*. Kiel: Solivagus Verlag, 2024, s. 181–201.
- GAGYIOVA, A.: *From Risk to Risky: Hungary's Second Economy and Its Transition to the Market after 1989*. In: Massino, J. – Wien, M. (eds.), *Everyday Postsocialism in Eastern Europe. History Doesn't Travel in One Direction*. West Lafayette: Purdue University Press, 2024, s. 39–58.
- GAGYIOVA, A. – AGUILAR LÓPEZ-BARAJAS, J. L.: *School Maturity and the Quest for Normalcy: How Parental Complaints Shaped Expertise and State Policies in Socialist Hungary and East Germany, 1960s–1980s*. *The History of the Family* 29/3, 2024, s. 393–417.
- HLAVAČKA, M.: *Die Lobkowiczen in ihrem Kleinseitner Palais*. In: Künne, A. – Salfellner, H. (Hgg.), *Das Palais Lobkowitz. Das Prager Tor zur Freiheit*. Praha: Vitalis, 2024, s. 73–93.
- HOLÝ, M.: *School Landscapes and School Buildings in the Bohemian Crown Lands in the Early Modern Period*. In: Grunewald, T. (Hg.), *Frühneuzeitliche Schularchitekturen. Internationale und interdisziplinäre Perspektiven*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2024, s. 137–148.
- HRBEK, J.: *Die Einzüge der Habsburger in die böhmischen Städte im 18. Jahrhundert. Gelegenheiten für gegenseitige Repräsentation*. *Zeitschrift für historische Forschung* 51/1, 2024, s. 1–43.
- KESSLER, V. – Kršková, V.: „*The gendarmerie drum is thundering and booming again...*“ *Gendarmerie service in the interwar and wartime period in the memoirs of Karel Machart*. In: Szeghy-Gayer, V. (ed.), *Civil Servants under Changing Regimes in Central and Eastern Europe in the first half of the 20th century*. Košice: Spoločenskovedný ústav CSPV SAV, 2024, s. 93–108.
- LIŠKOVÁ, K. – JARSKA, N. – WAHL, M.: *Early state socialism and eugenics: Premarital medical certificates in Czechoslovakia, East Germany, and Poland in the aftermath of World War II*. *History of the Human Sciences*, 14. 10. 2024 (2024).
- LIŠKOVÁ, K.: *Sexual Knowledge and Expertise in Europe's East: Transnational Exchanges*. *Contemporary European History* 33/1, 2024, s. 1–5.

ŠIMŮNEK, R.: *Wege und Mittel der „Konstruktion des Landbildes“. Das Königreich Böhmen ca. 1520–1720*. In: Karner, H. – Stercken, M. (Hgg.), *Habsburg kartieren. Schriftbildliche Entwürfe von Herrschaft im 16. und 17. Jahrhundert*. Berlin: Walter de Gruyter GmbH, 2024, s. 57–89.

ŠÍSTEK, F.: *Ethnographic Rarity: The Jews of Montenegro in Socialist Yugoslavia*. *Lingua Montenegrina*: časopis za jezikoslovna, književna i kulturna pitanja. XVII/1, 2024/33, s. 371–416.

TIMKO, M.: „As a Punishment, to Ústí nad Labem!“ *The Spanish Communist Exile in Czechoslovakia and Collaboration with the State Security as a Form of Resistance*. *Aportes-Revista de Historia Contemporanea* 39/115, 2024, s. 219–253.

VOKURKA, M.: *De la cartographie des forêts à la cartographie de la société dans la Bohême du XVIIIe siècle*. In: Antoine, A. – Landais, B. (eds.), *Cartographier le parcellaire rural dans l'Europe d'Ancien Régime*. Rennes: Presses universitaires de Rennes, 2024, s. 429–448.

ŽÁKOVÁ, M.: *Arme Aristokratinnen? Das Bild der armen Adelligen in den Bittschriften der Kandidatinnen des Theresianischen Damenstiftes in Prag*. In: Dotter, M. – Marlow, U. (Hgg.), „Allerunterthänigst unterfertigte Bitte“: Bittschriften und Petitionen im langen 19. Jahrhundert. Berlin: Frank&Timme, 2024, s. 67–88.

■ Monografie, sborníky, atlasy a edice vydané nakladatelstvím Historický ústav (výběr)

- BÁRTÍK, P. – BARTOŠ, J. – BURDA, T. – ČECHÁKOVÁ, K. – FIALOVÁ, D. – FIEDLER, G. – KUČA, K. – SEMOTANOVÁ, E. – ŠIMŮNEK, R. (eds.): *Historický atlas měst České republiky, svazek č. 35 – Mariánské Lázně*. Praha: Historický ústav, 2024. 50 s. + 34 mapových listů. ISBN 978-80-7286-426-3.

Nový svazek jedinečného evropského atlasového projektu ke srovnávacím dějinám měst obsahuje textovou i mapovou část k dějinám, historické geografii, kartografii a ikonografii lázeňského města Mariánských Lázní. Texty, obrazové i mapové reprodukce, stejně jako ortofota i rekonstrukční mapy přibližují na základě interdisciplinárního přístupu postupný vývoj lázeňského místa od počátku 19. století do současnosti.

■ Biografický slovník českých zemí. Sešit 27 (Hr–Hüb).

Praha: Historický ústav – Academia, 2024. 294 s. ISBN 978-80-7286-429-4; 978-80-200-3578-3.

Slovník publikuje biogramy významných osobností (začínajících písmeny Hr–Hüb) narozených v Čechách nebo na Moravě nebo jinak spjatých s českým prostředím. Kritériem výběru je význam životního díla.

■ BOUBÍN, J. (ed.) – CHELČICKÝ, P.:

Postila II. (Sbírka pramenů k náboženským dějinám, sv. 7). Praha: Historický ústav, 2024. 534 s. ISBN 978-80-7286-427-0.

Publikace přináší druhý díl edice nejobsáhlejšího a nejznámějšího díla Petra Chelčického, tzv. *Postily*. Obsahuje všechny zbývající homilie *Postily*, které nebyly obsaženy v prvním díle. Kniha je opatřena obsáhlou úvodní studií i podrobnými rejstříky.

■ **ČERNUŠÁK, T. – VOREL, P. a kol.:**

ITER ROMANUM MMIX–MMXXIV. Kniha česko-italských vědeckých studií Českého historického ústavu v Římě. Praha: Historický ústav, 2024. 408 s. ISBN 978-80-7286-434-8.

Kniha vznikla v souvislosti s ukončením dlouholetého působení Jaroslava Pánka ve funkci ředitele Českého historického ústavu v Římě (dále jen ČHÚŘ) v letech 2008–2024. Hlavním obsahem této knihy jsou texty vědeckých studií, zpracované především ze strany stipendistů a dalších osobností, které byly s činností ČHÚŘ v době výkonu ředitelské funkce Jaroslava Pánka spjaty. Jednotlivé kapitoly reprezentují aktuální či relativně nedávné výsledky českého výzkumu v římských a vatikánských archivech a knihovnách k problematice českých i obecných dějin, církevní historie či dějin umění.

■ **DEJMEK, J. (ed.):**

Cirkulární telegramy československého ministerstva zahraničních věcí z let komunistického režimu (1956–1989). Díl 4. Cirkulární telegramy MZV 1986–1989. Praha: Historický ústav, 2024. 1 364 s. ISBN 978-80-7286-430-0.

Poslední část edice někdejších „tajných“ cirkulárních instrukcí a informací ministerstva zahraničí z let komunistického režimu – v pořadí již sedmý svazek edice – přináší kritické vydání více než 1 000 dokumentů z let 1986–1989. Dokumenty ilustrují postupnou proměnu mezinárodního klimatu v důsledku nové zahraniční politiky M. S. Gorbačova, nové atmosféry ve vztazích SSSR – Západ a recepci těchto procesů pražskou vládou a stranickým vedením.

■ **DENK, L. – DIETRICHOVÁ, B. – KESSLER, V. (eds.):**

Šťastné a veselé. České Vánoce ve vzpomínkách pamětníků. Praha: Historický ústav, 2024. 424 s. ISBN 978-80-7286-431-7.

Publikace se věnuje bohatému souboru vánočních tradic, rituálů a zvyklostí od začátku adventu až po Tři krále. Sleduje proměnu vánočních svátků za posledních 150 let i spojitost církevní liturgie s dávnými předkřesťanskými symboly. Když pohlédneme na české Vánoce jako na komplexní systém, odhalíme hloubku a rozmanitost jednotlivých kulturních prvků. V neposlední řadě také můžeme prostřednictvím symbolického vánočního jeviště rozklíčovat pojetí a vnímání posvátného v životě současného člověka i lidí předchozích generací.

■ **HOLUBEC, S.:**

Krkonoše tří národů. Zrod a proměny moderní turistiky v letech 1860–1960. Praha: Historický ústav – Nakladatelství Lidové noviny, 2024. 528 s. ISBN 978-80-7422-949-7.

Jaké byly v polovině 19. století okolnosti zrodu moderní turistiky v Krkonoších, jejichž podobu dlouhodobě formovalo soužití Čechů a Němců? Kniha na základě pečlivého studia různorodých

pramenů popisuje, jaké podmínky musely nastat, aby se do té doby téměř nenavštěvované hory proměnily v celoročně masově využívané území s bohatou infrastrukturou. Přibližuje typy lidí, které hory přitahovaly, i to, jak se kvůli silícímu návštěvnickému tlaku začala formovat ochrana přírody. Její závěr je pak věnován osudu Krkonoš po roce 1945, kdy se po odsunu Němců staly horami obývanými Čechy a Poláky.

■ **PÁNEK, J. a kol.:**

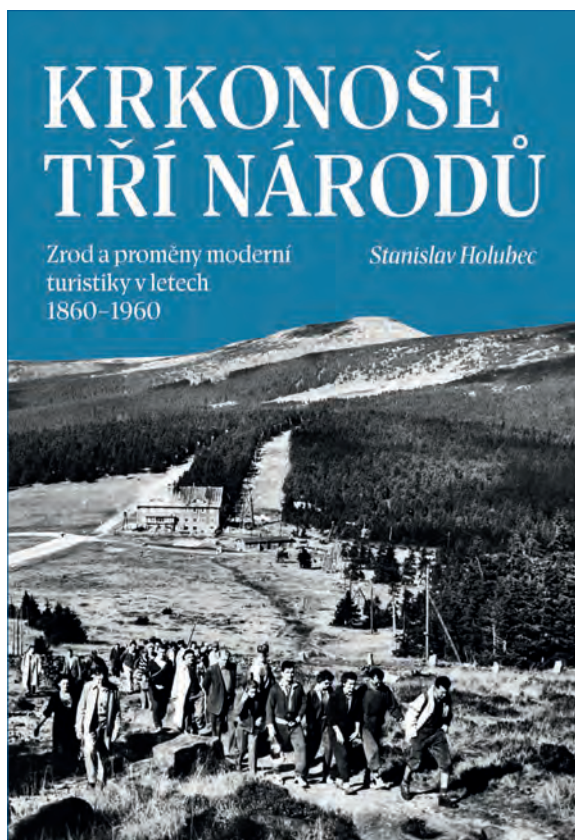
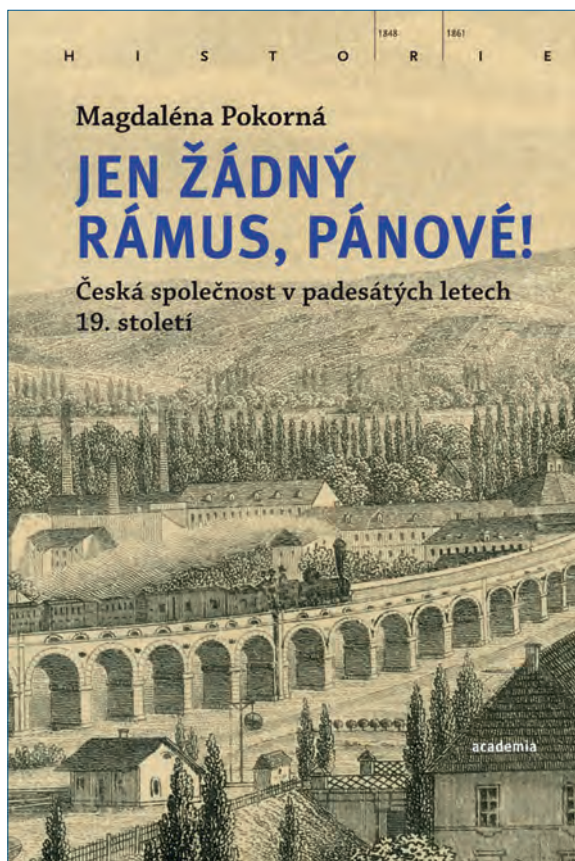
Akademická encyklopedie českých dějin. Díl X. O-P/1 (obcovací jazyk – pogrom). Praha: Historický ústav, 2024. 636 s. ISBN 978-80-7286-436-2.

Dosud nejrozsáhlejší svazek Akademická encyklopedie českých dějin obsahuje 443 tematických hesel, zčásti velmi obsáhlých. Při zachování polytematičnosti, odpovídající povaze společenských, politických, hospodářských, kulturních a náboženských dějin českého státu a jeho obyvatelstva od počátku dějin do současnosti, rozsáhle zpracovává centrální pojmy (obchod, odboj – domácí i zahraniční, osvícenství, patriotismus), instituce (obec, občan, olomoucké arcibiskupství, parlament) včetně mezinárodních, do nichž je zapojena Česká republika (OSN, OESR, OBSE), dějiny válečné události (osmanská expanze, patnáctiletá válka), historické regiony (Podkarpatská Rus) a problematiku historiografie (periodizace českých dějin).

■ **RŮČKOVÁ, M. – JUST, J. (eds.):**

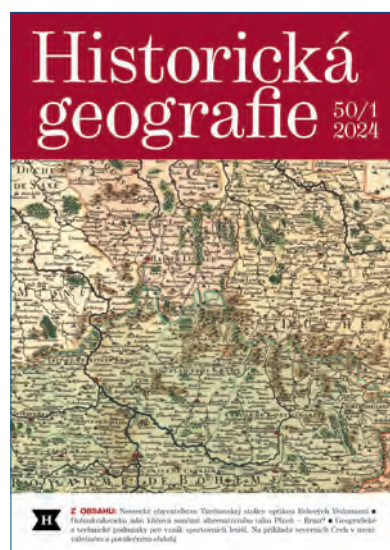
Konfesní pluralita a knižní kultura jednoty bratrské na počátku 17. století. Praha: Historický ústav – Nakladatelství Pavel Mervart, 2024. 580 s. ISBN 978-80-7286-433-1.

Monografie je zaměřena na různé aspekty knižní kultury v prostředí jednoty bratrské na počátku 17. století. Její první část je souhrnem analyticko-syntetických pojednání, která představují vydavatelskou strategii jednoty bratrské na počátku 17. století v kontextu jejích konfesních vazeb, proces distribuce bratrské literatury a její čtenářskou obec. Dále jsou představeny kontakty jednoty bratrské se zahraničními protestantskými centry v období počátku 17. století a jejich souvislost s recepcí zahraniční tištěné literatury v jednotě bratrské. V posledním pojednání úvodní části je analyzována obsahová skladba dvou osobních knihoven bratrských duchovních i knihoven bratrských sborů z mladoboleslavské diecéze. Přibližně tři čtvrtiny rozsahu publikace tvoří komentovaná edice korespondence bratrských biskupů a kněží z Moravy a Polska, která se dochovala v Archivu Matouše Konečného. Z obsahového hlediska se podstatná část této korespondence týká právě různých aspektů knižní kultury, zejména zachycuje přípravu vydání několika titulů tištěných mezi lety 1610–1618 v Kralicích nad Oslavou. Dále jsou zde otištěny jiné dosud nepublikované prameny zmíněného archivu, které mají vztah k tématu knižní kultury.

■ Časopisy vydané HÚ

- Český časopis historický. Roč. 122. Praha: Historický ústav, 2024. ISSN 0862-6111.
- Folia Historica Bohemica. Roč. 39. Praha: Historický ústav, 2024. ISSN 0231-7494.
- Historická geografie. Roč. 50. Praha: Historický ústav, 2024. ISSN 0862-710X.
- Moderní dějiny. Časopis pro dějiny 19. a 20. století. Roč. 32. Praha: Historický ústav, 2024. ISSN 1210-6860.
- Slovanský přehled. Roč. 110. Praha: Historický ústav, 2024. ISSN 0037-6922.
- Bollettino dell'Istituto Storico Ceco di Roma. Roč. 14. Praha: Historický ústav, 2024. ISSN 1214-9438.

■ Monografie pracovníků HÚ vydané v jiných nakladatelstvích v České republice (výběr)

■ POKORNÁ, M.:

Jen žádný rámus, pánové! Česká společnost v padesátých letech 19. století. Praha: Academia, 2024. 712 s. ISBN 978-80-200-3531-8.

Kniha nese v titulu citát vložený Josefem Václavem Fričem do úst Františka Palackého při pohřbu Karla Havlíčka dne 1. srpna 1856, připomíná tedy naráz hned tři výrazné osobnosti doby, které se staly brzy i jejími symboly. Je prvním souhrnným průhledem do 50. let 19. století, té etapy českých dějin, která je označována, i když nepřesně, jako doba Bachova absolutismu.

■ SLAVÍČEK, J. – KUBŮ, E.:

Politika v družstvech – družstva v politice: Analýza komplikovaného vztahu v českých zemích (1918–1938). Praha: Academia, 2024. 368 s. ISBN 978-80-200-3587-5.

Publikace se zaměřuje na vývoj družstevního hnutí v českých zemích v meziválečném období. Kniha je první domácí syntetickou prací, která moderními historiografickými metodami zkoumá prolínání světů družstevnictví a politiky. Analyzuje dobový společenský diskurz o družstvech, programy a družstevní aktivity významných českých (československých) a německých politických stran v první republice, význam zhusta politizovaných družstevních svazů atd. Na reprezentativním podkladu téměř dvou set vybraných družstev nejrozličnějších typů a několika desítek družstevních svazů kniha dokládá vysoce rozmanitou podobu družstevního života, který se vyznačoval vysokou mírou flexibility a schopnosti adaptace na konkrétní potřeby družstevníků-členů.

■ **ŠEBEK, J.:**

Hrdinou se člověk nerodí, ale stává. Kardinál František Tomášek, církev a stát (1965–1992). Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2024. 528 s. ISBN 978-80-7566-172-2.

Autor se v obsáhlé biografii zaměřil na zmapování osudů kardinála Františka Tomáška, významné osobnosti církevního života 20. století v Československu. Soustředí se zejména na období jeho pastoračního působení v Praze, tedy od roku 1965, kdy byl jmenován apoštolským administrátorem, do jeho smrti v roce 1992. Kniha na půdorysu Tomáškovy života a činnosti ukazuje situaci římskokatolické církve a její interakci se státem a společností především v době normalizace po srpnové okupaci v roce 1968. Monografie vznikla na základě rozsáhlého studia archivních pramenů, zejména dosud méně využitých materiálů z provenience Archivu bezpečnostních složek.

IV. Výuka a popularizace

■ Pedagogická činnost a spolupráce s univerzitami a vysokými školami / školami nižších vzdělávacích stupňů

Vedle základního výzkumu se pracovníci HÚ trvale podílejí na spolupráci s vysokými školami v oblasti pedagogické i vědecké, a to jednak podílem na vysokoškolské výuce na řadě vysokých škol a univerzit (Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích, Masarykově univerzitě, Univerzitě Hradec Králové, Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Univerzitě Karlově, Univerzitě Pardubice ad.) včetně vedení závěrečných prací (bakalářských, diplomních, rigorózních a disertačních), školením doktorandů na vysokoškolských pracovištích, členstvím v komisích pro obhajoby vědeckopedagogických titulů a spoluprací na společných vědeckých projektech stejně jako výše zmiňovaných centrech výzkumu. Ve spolupráci s některými vysokými školami je na základě smlouvy realizován společný doktorský program, a to: na Filozofické fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem (*České dějiny*) a Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy (*Církevní a obecné dějiny*).

HÚ nadto spolupracuje dlouhodobě s Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy při zajišťování externí výuky ve všech typech studia a ve zvláštních případech též včetně vedení a oponování závěrečných prací, a to zejména v oborech *Světové dějiny*, *Východoevropská studia / dějiny zemí východní Evropy* a *Pomocné vědy historické a archivnictví* (od roku 2019). Dále pak HÚ spolupracuje ve stejném rozsahu také s Filozofickou fakultou Univerzity Hradec Králové při zajišťování výuky oborů historických věd (od roku 2021) a Filozofickou fakultou Univerzity Pardubice v rámci studijních programů realizovaných Ústavem historických věd Filozofické fakulty Univerzity Pardubice (od roku 2022).

■ Popularizační činnost a transfer poznatků do středoškolské výuky

Pracovníci HÚ se stejně jako v předchozích letech významně podíleli na popularizaci historických věd a výsledků současných historických výzkumů. Vystupují pravidelně v pořadech veřejnoprávních médií, tj. Českého rozhlasu (zejména na stanicích ČRo Plus, ČR Dvojka, ČR Vltava a ČR Radiožurnál) a České televize, jsou pravidelnými přispěvateli také do médií komerčních (například TV Prima, Prima CNN, Nova, Noe, Seznam, DVTv). Jsou zváni jako hosté zejména do diskusních a vzdělávacích pořadů nebo pro vystoupení k aktuálním politickým i společenským tématům. Vedle specializovaných pořadů (jako například *Historie.cs*, *Reportéři*, tematické speciály ČT24) se jedná o vystoupení ve zpravodajství k aktuálnímu dění či historickým objevům (odborné komentáře) a v kulturních a náboženských magazínech (například *Křesťanský magazín*). Svá odborná stanoviska či komentáře a recenze publikují také v tištěných médiích (denní tisk, týdeníky i společenské a regionální magazíny).

Ve spolupráci s Archeologickým ústavem AV ČR, Praha a Střediskem společných činností AV ČR připravili pracovníci HÚ výstavu zaměřenou na využívání moderních technologií při výzkumu života ve středověku a raném novověku. Výstava s názvem *Cesta do historie* se uskutečnila v Galerii

Věda a umění (12. září – 10. listopadu 2024). Standardně se pracovníci HÚ podíleli i v roce 2024 na všech popularizačních akcích Akademie věd ČR (jako například *Dny otevřených dveří*, *Veletrh vědy*, *Týden Akademie věd ČR*), stejně tak spolupracovali na přípravě řady výstav či stálých expozic se státními i soukromými organizacemi. *Veletrh vědy* byl tentokrát tematicky zaměřen na postavení žen ve společnosti od středověku do moderní doby a byl dedikován 30. výročí úmrtí československé automobilové závodnice Elišky Junkové (*Od kolovratu k volantů – Ženy v dějinách*). *Týden Akademie věd ČR* a *Den otevřených dveří* probíhal v listopadu 2024 jako v předchozích letech na obou pracovištích – v Praze i v Brně. V Praze byly připraveny dva tematické workshopy (v opakovaných termínech) věnované prolínání historického a přírodovědného výzkumu (*Historik, botanik, herbář a mikroskop*). V Brně byl uspořádán workshop zaměřený na vývoj písemné kultury (*Poznej práci*

Minivýstava věnovaná kastelologii uspořádaná v prostorách Akademie věd ČR na Národní třídě v rámci *Týdne Akademie věd ČR*.

Fotografie z workshopu *Historik, botanik, herbář a mikroskop*, pořádaného v rámci *Dne otevřených dveří* v Praze.

Prezentace HÚ na *Veletrhu vědy*. Tématem expozice s názvem *Od kolovratu k volantů byly ženy v dějinách*.

historika aneb Zpět k pramenům, k pečetím a písmenům). Pracovníci HÚ se *Týdne Akademie věd ČR* účastnili také jako přednášející v prostorách Akademie věd ČR na Národní třídě a přípravou mini-výstavy věnované kastelologii. Součástí byly také komentované prohlídky výstavy *Cesta do historie* a komentovaná procházka po hřbitově v Praze na Proseku. V rámci *Týdne Akademie věd ČR* byla také prezentována 3D modelová rekonstrukce šlechtického dvorce 12. až počátku 13. století, který vznikl jako výstup dlouhodobé spolupráci s Archeoskanzenem Curia Vitkov.

Vedle toho proběhlo během roku 2024 několik exkurzí pro širokou veřejnost po různých historických lokalitách. Pracovníci HÚ se dále také podíleli na popularizačních textech připravených pro periodika vydávaná Akademií věd ČR a dalších videích a podcastech zveřejňovaných na webu a sociálních sítích Akademie věd ČR.

Už od dubna 2020 připravuje HÚ videa pro vlastní YouTube kanál HÚ,⁵¹ jehož cílem je přiblížit široké veřejnosti (učitelům, studentům i zájemcům o historii) aktuální vědecké výzkumy a ukázat některé projekty zpracovávané v HÚ. Video jsou řazena do tří sérií (playlistů), a to: *Jak a proč v dějinách*, který je zaměřen na konkrétní události či osobnosti; *Historický ústav představuje*, prezentující možnosti vědeckého bádání a dílčí projekty; a *Přednášky a konference*, kde jsou dílčím způsobem prezentována významnější vědecká vystoupení. V roce 2024 začaly být přidávány také záznamy vědeckých konferencí a veřejných přednášek, a to v případech, kdy to umožňuje autorské právo. V současné době je zde uloženo celkem 84 videí, z nichž některé mají sledovanost v řádu několika tisíců stálých odběratelů kanálu je více než 1 500 osob.

HÚ také již v roce 2021 spustil specializovanou záložku na svých webových stránkách zamýšlenou jako podporu pro učitele dějepisu (event. dalších předmětů),⁵² která v současné podobě umožňuje snadné třídění uložených aktivit i dokumentů, jež jsou využívány při výuce na středních a zá-

kladních školách. Do této záložky jsou soustředěny také připravené výstavy ke stažení, které učitelé mohou použít jako podklad pro výuku i pro pouhou prezentaci. Pracovníci HÚ se i nadále úspěšně podílejí na iniciativě Akademie věd ČR *Pozvěte vědce do výuky*⁵³ a analogickém programu Akademie věd ČR *Jedu vědu*.⁵⁴ V současné době nabízí desítku přednášek / workshopů / seminářů určených pro žáky a studenty základních i středních škol.

Trvale se pracovníci HÚ podílejí také na projektu Akademie věd ČR *Otevřená věda* určeném pro středoškolskou a vysokoškolskou mládež. V roce 2024 běžely v HÚ dvě tematické odborné stáže v rámci tohoto projektu, jejichž výsledky byly prezentovány také na závěrečné studentské konferenci projektu.

O svých aktivitách informuje HÚ širokou veřejnost nejen na svých webových stránkách, ale také na účtech na sociálních sítích Facebook, X a Instagram. Obsah sociálních sítí je postupně prezentován v češtině i v angličtině.

V. Hospodaření pracoviště

Historický ústav AV ČR, v. v. i.

Účetní závěrka

a

**Zpráva nezávislého auditora
o účetní závěrce**

za rok končící 31. prosince 2024

Auditor

interexpert neziskový sektor s.r.o.

INTEREXPERT neziskový sektor s.r.o., Mikulandská 2, Praha 1, 110 00, Tel:+420 224 933 658, Fax:+420 224 934 101
e-mail: secretary@interexpert.cz www.interexpert.cz

Obsah:

Zpráva nezávislého auditora

Účetní výkazy:

Rozvaha

Výkaz zisku a ztráty

Příloha k účetní závěrce

Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2024 (1-15 ze 100 stran)

Zpráva nezávislého auditora

Veřejná výzkumná instituce:	Historický ústav AV ČR, v. v. i.
Právní forma:	Veřejná výzkumná instituce
Sídlo:	Prosecká 809/76, Praha 9, 190 00, Česká republika
Identifikační číslo:	67985963
Rozvahový den:	31.12.2024
Předmět hlavní činnosti:	Předmětem hlavní činnosti HÚ je vědecký výzkum českých a obecných dějin. Svou činností HÚ přispívá ke zvyšování úrovně poznání a vzdělanosti a k využití výsledků vědeckého výzkumu v praxi. Získává, zpracovává a rozšiřuje vědecké informace, vydává vědecké publikace (monografie, časopisy, sborníky apod.), poskytuje vědecké posudky, stanoviska a doporučení a provádí konzultační a poradenskou činnost. Ve spolupráci s vysokými školami uskutečňuje doktorské studijní programy a vychovává vědecké pracovníky. V rámci předmětu své činnosti rozvíjí mezinárodní spolupráci, včetně organizování společného výzkumu se zahraničními partnery přijímání a vysílání stážistů, výměny vědeckých poznatků a přípravy společných publikací. Pořádá domácí i mezinárodní vědecká setkání, konference a semináře a zajišťuje infrastrukturu pro výzkum, včetně poskytování ubytování svým zaměstnancům a hostům. Úkoly realizuje samostatně i ve spolupráci s vysokými školami a dalšími vědeckými a odbornými institucemi.

Výrok auditora

Provedli jsme audit přiložené účetní závěrky účetní jednotky, u které hlavním předmětem činnosti není podnikání (dále jen účetní jednotka), sestavené na základě českých účetních předpisů, která se skládá z rozvahy k 31.12.2024, výkazu zisku a ztráty za rok končící 31.12.2024 a přílohy, která obsahuje popis použitých podstatných účetních metod a další vysvětlující informace.

Podle našeho názoru účetní závěrka podává věrný a poctivý obraz aktiv, pasiv účetní jednotky k 31.12.2024 a nákladů, výnosů a výsledku jejího hospodaření za rok končící k 31.12.2024 v souladu s českými účetními předpisy.

Základ pro výrok

Audit jsme provedli v souladu se zákonem o auditorech a standardy Komory auditorů České republiky (KA ČR) pro audit, kterými jsou mezinárodní standardy pro audit (ISA) případně doplněné a upravené souvisejícími aplikačními doložkami. Naše odpovědnost stanovena těmito předpisy je podrobněji popsána v oddílu Odpovědnost auditora za audit účetní závěrky. V souladu se zákonem o auditorech a Etickým kodexem přijatým Komorou auditorů České republiky jsme na účetní jednotce nezávislí a splnili

jsme i další etické povinnosti vyplývající z uvedených předpisů. Domníváme se, že důkazní informace, které jsme shromáždili, poskytují dostatečný a vhodný základ pro vyjádření našeho výroku.

Ostatní informace uvedené ve výroční zprávě

Ostatními informacemi jsou v souladu s § 2 písm. b) zákona o auditorech informace uvedené ve výroční zprávě mimo účetní závěrku a naši zprávu auditora. Za ostatní informace odpovídá statutární orgán účetní jednotky.

Náš výrok k účetní závěrce se k ostatním informacím nevztahuje. Přesto je však součástí našich povinností souvisejících s ověřením účetní závěrky seznámení se s ostatními informacemi a posouzení, zda ostatní informace nejsou ve významném (materiálním) nesouladu s účetní závěrkou či s našimi znalostmi o účetní jednotce získanými během ověřování účetní závěrky nebo zda se jinak tyto informace nejeví jako významně (materiálně) nesprávné. Také posuzujeme, zda ostatní informace byly ve všech významných (materiálních) ohledech vypracovány v souladu s příslušnými právními předpisy. Tímto posouzením se rozumí, zda ostatní informace splňují požadavky právních předpisů na formální náležitosti a postup vypracování ostatních informací v kontextu významnosti (materiality), tj. zda případné nedodržení uvedených požadavků by bylo způsobitelné ovlivnit úsudek činěný na základě ostatních informací.

Na základě provedených postupů, do míry, jež dokážeme posoudit, uvádíme, že

- ostatní informace, které posuzují skutečnosti, jež jsou též předmětem zobrazení v účetní závěrce, jsou ve všech významných (materiálních) ohledech v souladu s účetní závěrkou a
- ostatní informace byly vypracovány v souladu s právními předpisy.

Dále jsme povinni uvést, zda na základě poznatků a povědomí o účetní jednotce, k nimž jsme dospěli při provádění auditu, ostatní informace neobsahují významné (materiální) věcné nesprávnosti. V rámci uvedených postupů jsme v obdržení ostatních informací žádné významné (materiální) věcné nesprávnosti nezjistili.

Odpovědnost statutárního orgánu účetní jednotky za účetní závěrku

Statutární orgán účetní jednotky odpovídá za sestavení účetní závěrky podávající věrný a poctivý obraz v souladu s českými účetními předpisy a za takový vnitřní kontrolní systém, který považuje za nezbytný pro sestavení účetní závěrky tak, aby neobsahovala významné (materiální) nesprávnosti způsobené podvodem nebo chybou.

Při sestavování účetní závěrky je statutární orgán účetní jednotky povinen posoudit, zda je účetní jednotka schopna nepřetržitě trvat, a pokud je to relevantní, popsat v příloze záležitosti týkající se jejího nepřetržitého trvání a použití předpokladu nepřetržitého trvání při sestavení účetní závěrky, s výjimkou případů, kdy statutární orgán účetní jednotky plánuje zrušení účetní jednotky nebo ukončení její činnosti, resp. kdy nemá jinou reálnou možnost než tak učinit.

Odpovědnost auditora za audit účetní závěrky

Naším cílem je získat přiměřenou jistotu, že účetní závěrka jako celek neobsahuje významnou (materiální) nepravost způsobenou podvodem nebo chybou a vydat zprávu auditora obsahující náš výrok. Přiměřená míra jistoty je velká míra jistoty, nicméně není zárukou, že audit provedený v souladu s výše uvedenými předpisy ve všech případech v účetní závěrce odhalí případnou existující významnou

(materiální) nesprávnost. Nesprávnosti mohou vznikat v důsledku podvodů nebo chyb a považují se za významné (materiální), pokud lze reálně předpokládat, že by jednotlivě nebo v souhrnu mohly ovlivnit ekonomická rozhodnutí, která uživatelé účetní závěrky na jejím základě přijmou.

Při provádění auditu v souladu s výše uvedenými předpisy je naší povinností uplatňovat během celého auditu odborný úsudek a zachovávat profesní skepticismus. Dále je naší povinností:

- Identifikovat a vyhodnotit rizika významné (materiální) nesprávnosti účetní závěrky způsobené podvodem nebo chybou, navrhnout a provést auditorské postupy reagující na tato rizika a získat dostatečné a vhodné důkazní informace, abychom na jejich základě mohli vyjádřit výrok. Riziko, že neodhalíme významnou (materiální) nesprávnost k níž došlo v důsledku podvodu, je větší než riziko neodhalení významné (materiální) nesprávnosti způsobené chybou, protože součástí podvodu mohou být tajné dohody, falšování, úmyslná opomenutí, nepravdivá prohlášení nebo obcházení vnitřních kontrol představenstvem.
- Seznámit se s vnitřním kontrolním systémem účetní jednotky relevantním pro audit v takovém rozsahu, abychom mohli navrhnout auditorské postupy vhodné s ohledem na dané okolnosti, nikoliv abychom mohli vyjádřit názor na účinnost vnitřního kontrolního systému.
- Posoudit vhodnost použitých účetních pravidel, přiměřenost provedených účetních odhadů a informace, které v této souvislosti statutární orgán Účetní jednotky uvedlo v příloze.
- Posoudit vhodnost použití předpokladu nepřetržitého trvání při sestavení účetní závěrky představenstvem a to, zda s ohledem na shromážděné důkazní informace existuje významná (materiální) nejistota vyplývající z událostí nebo podmínek, které mohou významně zpochybnit schopnost Účetní jednotky trvat nepřetržitě. Jestliže dojdeme k závěru, že taková významná (materiální) nejistota existuje, je naší povinností upozornit v naší zprávě na informace uvedené v této souvislosti v účetní závěrce – příloze, a pokud tyto informace nejsou dostatečné, vyjádřit modifikovaný výrok. Naše závěry týkající se schopnosti Účetní jednotky trvat nepřetržitě vycházejí z důkazních informací, které jsme získali do data naší zprávy. Nicméně budoucí události nebo podmínky mohou vést k tomu, že účetní jednotka ztratí schopnost trvat nepřetržitě.
- Vyhodnotit celkovou prezentaci, členění a obsah účetní závěrky, včetně přílohy a dále to, zda účetní závěrka zobrazuje podkladové transakce a události způsobem, který vede k věrnému zobrazení.

Naší povinností je informovat statutární orgán účetní jednotky mimo jiné o plánovaném rozsahu a načasování auditu a o významných zjištěních, která jsme v jeho průběhu učinili, včetně zjištěných významných nedostatků ve vnitřním kontrolním systému.

INTEREXPERT neziskový sektor s.r.o.
Mikulandská 2, 110 00 Praha 1
Oprávnění KAČR 511

Ing. Karolina Neuvirtová, jednatelka a auditorka
Oprávnění KAČR 2176

Datum:	09-04-2025
Podpis auditora:	

Rozvaha

ICO
67985963

Sestaveno k 31.12.2024
(v tis. Kč, s přesností na dvě desetinná místa)

Zpracováno v souladu s
vyhláškou č. 504/2002 Sb.
ve znění pozdějších předpisů

Číslo	Název	Číslo řádku	Stav	
			k 01.01.2024	k 31.12.2024
A	A.Dlouhodobý majetek celkem	001	2 502,17	2 279,23
A.I	I.Dlouhodobý nehmotný majetek celkem	002	4 167,36	4 545,78
A.I.1	1.Nehmotné výsledky výzkumu a vývoje	003	0,00	0,00
A.I.2	2.Software	004	4 162,56	4 540,98
A.I.3	3.Ocenitelná práva	005	0,00	0,00
A.I.4	4.Drobný dlouhodobý nehmotný majetek	006	4,80	4,80
A.I.5	5.Ostatní dlouhodobý nehmotný majetek	007	0,00	0,00
A.I.6	6.Nedokončený dlouhodobý nehmotný majetek	008	0,00	0,00
A.I.7	7.Poskytnuté zálohy na dlouhodobý nehmotný majetek	009	0,00	0,00
A.II	II.Dlouhodobý hmotný majetek celkem	010	16 457,22	16 371,86
A.II.1	1.Pozemky	011	157,57	157,57
A.II.2	2.Umělecká díla, předměty a sbírky	012	18,10	18,10
A.II.3	3.Stavby	013	200,04	200,04
A.II.4	4.Hmotné movité věci a jejich soubory	014	13 865,44	13 833,74
A.II.5	5.Pěstitelské celky trvalých porostů	015	0,00	0,00
A.II.6	6.Dospělá zvířata a jejich skupiny	016	0,00	0,00
A.II.7	7.Drobný dlouhodobý hmotný majetek	017	2 216,07	2 162,40
A.II.8	8.Ostatní dlouhodobý hmotný majetek	018	0,00	0,00
A.II.9	9.Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek	019	0,00	0,00
A.II.10	10.Poskytnuté zálohy na dlouhodobý hmotný majetek	020	0,00	0,00
A.III	III.Dlouhodobý finanční majetek celkem	021	0,00	0,00
A.III.1	1.Podíly - ovládaná nebo ovládající osoba	022	0,00	0,00
A.III.2	2.Podíly - podstatný vliv	023	0,00	0,00
A.III.3	3.Dluhové cenné papíry držené do splatnosti	024	0,00	0,00
A.III.4	4.Zápůjčky organizačním složkám	025	0,00	0,00
A.III.5	5.Ostatní dlouhodobé zápůjčky	026	0,00	0,00
A.III.6	6.Ostatní dlouhodobý finanční majetek	027	0,00	0,00
A.IV	IV.Oprávký k dlouhodobému majetku celkem	028	-18 122,41	-18 638,41
A.IV.1	1.Oprávký k nehmot. výsl. výzkumu a vývoje	029	0,00	0,00
A.IV.2	2.Oprávký k softwaru	030	-2 611,68	-3 049,88
A.IV.3	3.Oprávký k ocenitelným právům	031	0,00	0,00
A.IV.4	4.Oprávký k DDNM	032	-4,80	-4,80
A.IV.5	5.Oprávký k ostatnímu DNM	033	0,00	0,00
A.IV.6	6.Oprávký ke stavbám	034	-200,04	-200,04
A.IV.7	7.Oprávký k sam. movitým věcem a souborům hm. mov. věcí	035	-13 089,83	-13 221,29
A.IV.8	8.Oprávký k pěstitelským celkům trvalých porostů	036	0,00	0,00
A.IV.9	9.Oprávký k zákl. stádu a tažným zvířatům	037	0,00	0,00
A.IV.10	10.Oprávký k DDHM	038	-2 216,07	-2 162,40
A.IV.11	11.Oprávký k ostatnímu DHM	039	0,00	0,00
B	B.Krátkodobý majetek celkem	040	26 451,17	23 347,92
B.I	I.Zásoby celkem	041	102,24	203,34
B.I.1	1.Materiál na skladě	042	4,81	36,48
B.I.2	2.Materiál na cestě	043	0,00	0,00
B.I.3	3.Nedokončená výroba	044	0,00	0,00
B.I.4	4.Polotovary vlastní výroby	045	0,00	0,00
B.I.5	5.Výrobky	046	97,43	166,86
B.I.6	6.Mladá a ostatní zvířata a jejich skupiny	047	0,00	0,00
B.I.7	7.Zboží na skladě a v prodejnách	048	0,00	0,00
B.I.8	8.Zboží na cestě	049	0,00	0,00
B.I.9	9.Poskytnuté zálohy na zásoby	050	0,00	0,00
B.II	II.Pohledávky celkem	051	282,10	237,71
B.II.1	1.Odběratelé	052	224,46	150,83
B.II.2	2.Směnky k inkasu	053	0,00	0,00
B.II.3	3.Pohledávky za eskontované cenné papíry	054	0,00	0,00
B.II.4	4.Poskytnuté provozní zálohy	055	45,35	65,81
B.II.5	5.Ostatní pohledávky	056	0,00	0,00

Rozvaha

ICO
67985963

Sestaveno k 31.12.2024
(v tis. Kč, s přesností na dvě desetinná místa)

Zpracováno v souladu s
vyhláškou č. 504/2002 Sb.
ve znění pozdějších předpisů

Položka		Číslo řádku	Stav	
Číslo	Název		k 01.01.2024	k 31.12.2024
B.II.6	6.Pohledávky za zaměstnanci	057	12,29	12,41
B.II.7	7.Pohledávky za institucemi SZ a VZP	058	0,00	0,00
B.II.8	8.Daň z příjmů	059	0,00	0,00
B.II.9	9.Ostatní přímé daně	060	0,00	0,00
B.II.10	10.Daň z přidané hodnoty	061	0,00	0,00
B.II.11	11.Ostatní daně a poplatky	062	0,00	0,00
B.II.12	12.Nároky na dotace a ost. zúčtování SR	063	0,00	0,00
B.II.13	13.Nároky na dotace a ost. zúčtování ÚSC	064	0,00	0,00
B.II.14	14.Pohledávky za společníky sdruženými ve společnosti	065	0,00	0,00
B.II.15	15.Pohledávky z pevných termínovaných operací a opcí	066	0,00	0,00
B.II.16	16.Pohledávky z vydaných dluhopisů	067	0,00	0,00
B.II.17	17.Jiné pohledávky	068	0,00	0,00
B.II.18	18.Dohadné účty aktivní	069	0,00	8,66
B.II.19	19.Opravná položka k pohledávkám	070	0,00	0,00
B.III	III.Krátkodobý finanční majetek celkem	071	25 504,38	21 721,12
B.III.1	1.Peněžní prostředky v pokladně	072	147,46	272,26
B.III.2	2.Ceniny	073	0,00	0,00
B.III.3	3.Peněžní prostředky na účtech	074	25 356,92	21 448,86
B.III.4	4.Majetkové cenné papíry k obchodování	075	0,00	0,00
B.III.5	5.Dluhové cenné papíry k obchodování	076	0,00	0,00
B.III.6	6.Ostatní cenné papíry	077	0,00	0,00
B.III.7	7.Peníze na cestě	078	0,00	0,00
B.IV	IV.Jiná aktiva celkem	079	562,45	1 185,75
B.IV.1	1.Náklady příštích období	080	562,45	1 185,75
B.IV.2	2.Příjmy příštích období	081	0,00	0,00
	AKTIVA CELKEM	082	28 953,34	25 627,14

Rozvaha

Sestaveno k 31.12.2024
(v tis. Kč, s přesností na dvě desetinná místa)Zpracováno v souladu s
vyhláškou č. 504/2002 Sb.
ve znění pozdějších předpisů

IČO
67985963

Položka		Číslo řádku	Stav	
Číslo	Název		k 01.01.2024	k 31.12.2024
A	A.Vlastní zdroje celkem	083	19 374,00	17 651,75
A.I	I.Jmění celkem	084	18 818,14	17 310,71
A.I.1	1.Vlastní jmění	085	3 566,94	3 344,00
A.I.2	2.Fondy	086	15 251,20	13 966,70
A.I.3	3.Oceňovací rozdíly z přecenění finančního majetku a závazků	087	0,00	0,00
A.II	II.Výsledek hospodaření celkem	088	555,86	341,04
A.II.1	1.Účet výsledku hospodaření	089	0,00	341,04
A.II.2	2.Výsledek hospodaření ve schvalovacím řízení	090	555,86	0,00
A.II.3	3.Nerozdělený zisk, neuhrazená ztráta minulých let	091	0,00	0,00
B	B.Cizí zdroje celkem	092	9 579,34	7 975,39
B.I	I.Rezervy celkem	093	0,00	0,00
B.I.1	1.Rezervy	094	0,00	0,00
B.II	II.Dlouhodobé závazky celkem	095	0,00	0,00
B.II.1	1.Dlouhodobé úvěry	096	0,00	0,00
B.II.2	2.Vydané dluhopisy	097	0,00	0,00
B.II.3	3.Závazky z pronájmu	098	0,00	0,00
B.II.4	4.Přijaté dlouhodobé zálohy	099	0,00	0,00
B.II.5	5.Dlouhodobé směnky k úhradě	100	0,00	0,00
B.II.6	6.Dohadné účty pasivní	101	0,00	0,00
B.II.7	7.Ostatní dlouhodobé závazky	102	0,00	0,00
B.III	III.Krátkodobé závazky celkem	103	9 579,34	7 804,70
B.III.1	1.Dodavatelé	104	312,85	161,62
B.III.2	2.Směnky k úhradě	105	0,00	0,00
B.III.3	3.Přijaté zálohy	106	0,00	0,00
B.III.4	4.Ostatní závazky	107	0,00	0,00
B.III.5	5.Zaměstnanci	108	4 265,04	3 785,22
B.III.6	6.Ostatní závazky vůči zaměstnancům	109	144,88	40,06
B.III.7	7.Závazky k institucím SZ a VZP	110	2 317,60	2 049,11
B.III.8	8.Daň z příjmů	111	0,00	0,00
B.III.9	9.Ostatní přímé daně	112	533,35	424,09
B.III.10	10.Daň z přidané hodnoty	113	65,22	52,60
B.III.11	11.Ostatní daně a poplatky	114	0,00	0,00
B.III.12	12.Závazky ze vztahu k SR	115	164,04	63,00
B.III.13	13.Závazky ze vztahu k rozpočtu ÚSC	116	0,00	0,00
B.III.14	14.Závazky z upsaných nesplacených cen. papírů a podílů	117	0,00	0,00
B.III.15	15.závazky ke společníkům sdruženým ve společnosti	118	0,00	0,00
B.III.16	16.Závazky z pevných term. operací a opci	119	0,00	0,00
B.III.17	17.Jiné závazky	120	1 424,78	928,42
B.III.18	18.Krátkodobé úvěry	121	0,00	0,00
B.III.19	19.Eskontní úvěry	122	0,00	0,00
B.III.20	20.Vydané krátkodobé dluhopisy	123	0,00	0,00
B.III.21	21.Vlastní dluhopisy	124	0,00	0,00
B.III.22	22.Dohadné účty pasivní	125	351,58	300,58
B.III.23	23.Ostatní krátkodobé finanční výpomoci	126	0,00	0,00
B.IV	IV.Jiná pasíva celkem	127	0,00	170,70
B.IV.1	1.Výdaje příštích období	128	0,00	0,00
B.IV.2	2.Výnosy příštích období	129	0,00	170,70
	PASIVA CELKEM	130	28 953,34	25 627,14

Historický ústav AV ČR, v.v.i., Prosecká 809/76, 190 00 PRAHA 9, Česká republika

Razítko :	Odpovědná osoba (statutární zástupce) : Prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D., ředitel	Osoba odpovědná za sestavení : Pavlaína Šubrová, DiS.
	Podpis odpovědné osoby : Prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D. Digitálně podepsal Prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D. Datum: 2025.04.03 18:24:23 +02'00'	Podpis osoby odpovědné za sestavení : Pavlaína Šubrová Digitálně podepsal Pavlaína Šubrová Datum: 2025.04.03 14:33:31 +02'00'
	Právní forma účetní jednotky : Vědecko výzkumná instituce	Předmět podnikání : Výzkum a vývoj v oblasti společenských a humanitních věd
	Kontrolní kód :	Okamžik sestavení : 03.04.2025

Výkaz zisku a ztráty VVI

Od 01.01.2024 do 31.12.2024

(v tis. Kč, s přesností na dvě desetinná místa)

Zpracováno v souladu s
vyhláškou č. 504/2002 Sb.
ve znění pozdějších předpisů

ICO
67985963

Položka		Číslo řádku	Činnost		
Číslo	Název		Hlavní	Další	Jiná
A	A. Náklady				
A.I	I. Spotřebované nákupy a nakupované služby	002	17 854,83	0,00	0,00
A.I.1	1. Spotřeba materiálu, energie a ost. neskl. dodávek	003	3 891,20	0,00	0,00
A.I.2	2. Prodané zboží	004	0,00	0,00	0,00
A.I.3	3. Opravy a udržování	005	200,16	0,00	0,00
A.I.4	4. Náklady na cestovné	006	2 733,45	0,00	0,00
A.I.5	5. Náklady na reprezentaci	007	163,94	0,00	0,00
A.I.6	6. Ostatní služby	008	10 866,07	0,00	0,00
A.II	II. Změny stavu zásob vlastní činnosti a aktivace	009	-69,43	0,00	0,00
A.II.7	7. Změny stavu zásob vlastní činnosti	010	-69,43	0,00	0,00
A.II.8	8. Aktivace materiálu, zboží a vnitroorg. služeb	011	0,00	0,00	0,00
A.II.9	9. Aktivace dlouhodobého majetku	012	0,00	0,00	0,00
A.III	III. Osobní náklady	013	66 075,74	0,00	0,00
A.III.10	10. Mzdové náklady	014	47 521,92	0,00	0,00
A.III.11	11. Zákonné sociální pojištění	015	15 247,36	0,00	0,00
A.III.11	12. Ostatní sociální pojištění	016	0,00	0,00	0,00
A.III.13	13. Zákonné sociální náklady	017	3 306,45	0,00	0,00
A.III.14	14. Ostatní sociální náklady	018	0,00	0,00	0,00
A.IV	IV. Daně a poplatky	019	20,02	0,00	0,00
A.IV.15	15. Daně a poplatky	020	20,02	0,00	0,00
A.V	V. Ostatní náklady	021	1 303,32	0,00	0,00
A.V.16	16. Smluvní pokuty, úroky z prodlení, ost.pokuty a penále	022	0,12	0,00	0,00
A.V.17	17. Odpisy nedobytné pohledávky	023	0,00	0,00	0,00
A.V.18	18. Nákladové úroky	024	0,00	0,00	0,00
A.V.19	19. Kurzové ztráty	025	66,84	0,00	0,00
A.V.20	20. Dary	026	0,00	0,00	0,00
A.V.21	21. Manka a škody	027	5,07	0,00	0,00
A.V.22	22. Jiné ostatní náklady	028	1 231,29	0,00	0,00
A.VI	VI. Odpisy, prodaný majetek, tvorba a použití rezerv a OP	029	876,87	0,00	0,00
A.VI.23	23. Odpisy dlouhodobého majetku	030	876,87	0,00	0,00
A.VI.24	24. Prodaný dlouhodobý majetek	031	0,00	0,00	0,00
A.VI.25	25. Prodané cenné papíry a podíly	032	0,00	0,00	0,00
A.VI.26	26. Prodaný materiál	033	0,00	0,00	0,00
A.VI.27	27. Tvorba a použití rezerv a opravných položek	034	0,00	0,00	0,00
A.VII	VII. Poskytnuté příspěvky	035	37,01	0,00	0,00
A.VII.28	28. Poskytnuté členské příspěvky a příspěvky zúčtované mezi organizačními složkami	036	37,01	0,00	0,00
A.VIII	VIII. Daň z příjmů	037	0,00	0,00	0,00
A.VIII.29	29. Daň z příjmů	038	0,00	0,00	0,00
	Náklady celkem	039	86 098,35	0,00	0,00

Výkaz zisku a ztráty VVI

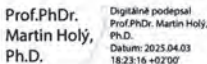
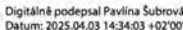
Od 01.01.2024 do 31.12.2024

(v tis. Kč, s přesností na dvě desetinná místa)

Zpracováno v souladu s
vyhláškou č. 504/2002 Sb.
ve znění pozdějších předpisů

IČO
67985963

Položka		Číslo řádku	Činnost		
Číslo	Název		Hlavní	Další	Jiná
B	B. Výnosy				
B.I	I. Provozní dotace	041	79 835,00	0,00	0,00
B.I.1	1. Provozní dotace	042	79 835,00	0,00	0,00
B.II	II. Přijaté příspěvky	043	0,00	0,00	0,00
B.II.2	2. Přijaté příspěvky zúčtované mezi organizačními složkami	044	0,00	0,00	0,00
B.II.3	3. Přijaté příspěvky (dary)	045	0,00	0,00	0,00
B.II.4	4. Přijaté členské příspěvky	046	0,00	0,00	0,00
B.III	III. Tržba za vlastní výkony a za zboží	047	925,26	0,00	0,00
B.IV	IV. Ostatní výnosy	048	5 676,47	0,00	0,00
B.IV.5	5. Smluvní pokuty, úroky z prodlení, ost.pokuty a penále	049	0,00	0,00	0,00
B.IV.6	6. Platby za odepsané pohledávky	050	0,00	0,00	0,00
B.IV.7	7. Výnosové úroky	051	800,90	0,00	0,00
B.IV.8	8. Kurzové zisky	052	0,69	0,00	0,00
B.IV.9	9. Zúčtování fondů	053	3 307,08	0,00	0,00
B.IV.10	10. Jiné ostatní výnosy	054	1 567,81	0,00	0,00
B.V	V. Tržby z prodeje majetku	055	2,67	0,00	0,00
B.V.11	11. Tržby z prodeje dlouhodobého nehm. a hm. majetku	056	2,67	0,00	0,00
B.V.12	12. Tržby z prodeje cenných papírů a podílů	057	0,00	0,00	0,00
B.V.13	13. Tržby z prodeje materiálu	058	0,00	0,00	0,00
B.V.14	14. Výnosy z krátkodobého finančního majetku	059	0,00	0,00	0,00
B.V.15	15. Výnosy z dlouhodobého finančního majetku	060	0,00	0,00	0,00
	Výnosy celkem	061	86 439,40	0,00	0,00
C	C. Výsledek hospodaření před zdaněním	062	341,04	0,00	0,00
D	D. Výsledek hospodaření po zdanění	063	341,04	0,00	0,00

Razítko :	Odpovědná osoba (statutární zástupce) :	Osoba odpovědná za sestavení :
	Prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D., ředitel	Pavlaína Šubrová, DiS.
	Podpis odpovědné osoby :	Podpis osoby odpovědné za sestavení :
Prof.PhDr. Martin Holý, Ph.D.		Pavlaína Šubrová
		
	Právní forma účetní jednotky :	Předmět podnikání :
	Vědecko výzkumná instituce	Výzkum a vývoj v oblasti společenských a humanitních věd
	Kontrolní kód :	Okamžik sestavení : 03.04.2025

Příloha k účetní závěrce 2024

A. Popis účetní jednotky

Název účetní jednotky:	Historický ústav AV ČR, v. v. i.
IČ, DIČ instituce:	67985963, CZ67985963
Sídlo:	Prosecká 809/76, 190 00 Praha 9 – Prosek
Právní forma:	veřejná výzkumná instituce
Rozvahový den:	31. 12. 2024

Účel vzniku:

Historický ústav AV ČR, v. v. i. (dále jen HÚ) byl zřízen na základě zřizovací listiny AV ČR dle zákona č. 283/1992 Sb. ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích. Na základě zákona č. 341/2005 Sb., se právní forma HÚ dnem 1. ledna 2007 změnila ze státní příspěvkové organizace na veřejnou výzkumnou instituci. V této podobě zůstává i ve znění pozdějších předpisů.

HÚ je právnickou osobou zřízenou na dobu neurčitou.

Účelem zřízení HÚ je uskutečňovat vědecký výzkum v oblasti historie, přispívat k využití jeho výsledků a zajišťovat infrastrukturu výzkumu.

Hlavní činnost účetní jednotky:

Předmětem hlavní činnosti je vědecký výzkum českých a obecných dějin. Svou činností HÚ přispívá ke zvyšování úrovně poznání a vzdělanosti a k využití výsledků vědeckého výzkumu v praxi. Získává, zpracovává a rozšiřuje vědecké informace, vydává vědecké publikace (monografie, časopisy, sborníky apod.), poskytuje vědecké posudky, stanoviska a doporučení a provádí konzultační a poradenskou činnost. Ve spolupráci s vysokými školami uskutečňuje doktorské studijní programy a vychovává vědecké pracovníky. V rámci předmětu své činnosti rozvíjí mezinárodní spolupráci, včetně organizování společného výzkumu se zahraničními partnery, přijímání a vysílání stážistů, výměny vědeckých poznatků a přípravy společných publikací. Pořádá domácí i mezinárodní vědecká setkání, konference a semináře a zajišťuje infrastrukturu pro výzkum. Úkoly realizuje samostatně i ve spolupráci s vysokými školami a dalšími vědeckými a odbornými institucemi.

Další a jiné činnosti účetní jednotky:

Další a jiné činnosti účetní jednotka v roce 2024 nevykonávala.

Statutární orgán:

ředitel HÚ: *prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D.*
statutární zástupkyně ředitele HÚ: *PhDr. Eva Doležalová, Ph.D.*

Složení rad pracoviště v účetním období:

DOZORČÍ RADA má 5 členů a 1 tajemníka

Předseda:	PhDr. Pavel Baran, CSc., Akademie věd ČR
Místopředseda:	Mgr. Milan Řepa, Ph.D., HÚ
Tajemník:	PhDr. Robert Šimůnek, Ph.D., DSc., HÚ

Členové: **prof. PhDr. Marie Bláhová, DrSc.**, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc., Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých
Budějovicích
PhDr. Ondřej Ševeček, Ph.D., Filosofický ústav AV ČR

RADA INSTITUCE má celkem 11 členů a 1 tajemníka

Předseda: **doc. PhDr. Jan Němeček, DrSc.**, HÚ

Místopředsedkyně: **prof. PhDr. Michaela Hrubá, Ph.D.**, Filozofická fakulta UJEP

Tajemník: **PhDr. Jan Zelenka, Ph.D.**, HÚ

Interní členové: **doc. Mgr. Roman Baron, Ph.D.**, HÚ
PhDr. Eva Doležalová, Ph.D., HÚ
prof. PhDr. Milan Hlavačka, CSc., HÚ
prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D., HÚ
prof. PhDr. Jiří Mikulec, CSc., HÚ
PhDr. Robert Šimůnek, Ph.D., DSc., HÚ

Externí členové: **prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc.**, Právnická fakulta UK
prof. PhDr. Petr Vorel, CSc., Filozofická fakulta Univerzity Pardubice
prof. PhDr. Hana Pátková, Ph.D., Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

B. Zřizovatel a vznik

Zřizovatelem HÚ je Akademie věd ČR, Praha 1, Národní 1009/3.

C. Účetní období

1. Běžné účetní období: 1. 1. 2024 – 31. 12. 2024

D. Použité účetní metody a zásady účetnictví, odchylky od účetních metod s uvedením jejich vlivu na majetek, závazky, na finanční situaci a výsledek hospodaření

HÚ v roce 2024 zpracoval účetní závěrku v souladu se zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví ve znění pozdějších dodatků a v souladu s vyhláškou č. 504/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání, pokud účtují v soustavě podvojného účetnictví v platném znění a s ohledem na zákon č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích. Účetnictví respektuje obecné účetní zásady, především zásadu o oceňování majetku, zásadu účtování ve věcné a časové souvislosti, zásadu opatrnosti a předpoklad o schopnosti účetní jednotky pokračovat ve svých aktivitách. Údaje v této účetní závěrce jsou vyjádřeny v tisících korunách českých (Kč).

Odchylky od účetních metod podle §7 odst. 5 zákona jsou realizovány v oblasti oceňování zásob neperiodických a periodických publikací ve skladové evidenci, neboť zásoby jsou pořizovány z dotačních prostředků a nejsou hlavním účelem činnosti, pro který je ústav zřízen, ale vznikají jako výsledek badatelské činnosti a možnost jejich prodeje je částečně omezená vědeckovýzkumným obsahem publikací. Tyto publikace vznikají z veřejného zájmu a jsou primárně určeny pro vědecké, badatelské, pedagogické i popularizačně-naučné účely. Náklady na pořízení publikací jsou vyúčtovány proti přijatým dotacím, operace je výsledkově neutrální a náklady jsou vždy uznány jako způsobilé. Oceňování výstupů se odehrává v kontextu vědeckého/společenského přínosu, který u humanitně orientovaného výstupu nelze reálně kvalifikovat a změna metody je zvolena s péčí řádného hospodáře. Tento postup upravuje platná interní směrnice č. 8/2023. Ostatní účetní metody odpovídají požadavkům Zákona o účetnictví.

• Způsoby zpracování účetních záznamů

HÚ využívá pro zpracování finančního účetnictví informační ekonomický systém iFIS společnosti BBM, spol. s r.o. a pro zpracování mzdového účetnictví mzdový systém Egje společnosti Elanor, spol. s r.o., které

2

jsou navzájem propojeny pro předávání dat. V roce 2023 jsme v širším rozsahu začali využívat nadstavbu ekonomického programu iFIS, a to VERSO od společnosti DERS, s.r.o., který zajišťuje požadavky zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole.

- **Způsoby a místa úschovy účetních záznamů**

Účetní záznamy jsou zálohovány v elektronické verzi na základě servisní smlouvy uzavřené se Střediskem společných činností AV ČR, v. v. i. Současne uschováváme účetní záznamy v tištěné podobě, které archivujeme v souladu se zákonem o účetnictví v platném znění. Způsob archivace je též v souladu s vydanými zásadami Masarykova ústavu a Archivu AV ČR, v. v. i., a spisovým řádem HÚ.

- **Způsoby oceňování majetku a závazků**

Majetek a závazky organizace oceňovala v účetním období v souladu se zákonem č. 563/1991 Sb., ocenění reálnou hodnotou nebylo použito.

Materiál – pořizovací cenou

Výrobky periodických publikací – vlastními náklady

Výrobky neperiodických publikací – odchylkou od metod dle interní směrnice

DHM, DNM nakoupený – pořizovací cenou

DHM, DNM vytvořený vlastní činností – vlastními náklady

DHM bezplatně získaný – reprodukční pořizovací cenou

Pohledávky, závazky – jmenovitou hodnotou

Peněžní prostředky, ceniny – jmenovitou hodnotou

Jednotlivé položky dlouhodobého majetku v Kč

Účet	Dlouhodobý majetek	Stav k 1.1.2024	Stav k 31.12.2024
13	Software	4 162 559,62	4 540 979,86
18	Drobný DNM	4 800,00	4 800,00
211	Stavby	200 043,00	200 043,00
22	Samostatné movité věci	13 865 437,38	13 833 737,68
28	Drobný DHM	2 216 065,10	2 162 404,70
31	Pozemky	157 572,00	157 572,00
32	Umělecká díla a předměty	18 101,00	18 101,00
73	Oprávký k softwaru	2 611 675,00	3 049 877,00
78	Oprávký k DDNM	4 800,00	4 800,00
81	Oprávký ke stavbám -budovy	200 043,00	200 043,00
82	Oprávký k samostatným mov.věc.	13 089 828,80	13 221 287,23
88	Oprávký k DDHM	2 216 065,10	2 162 404,70

- **Způsoby odepisování**

HÚ odepisuje dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek metodou lineárních rovnoměrných účetních odpisů. Výše odpisu je stanovena ročním odpisovým plánem nastaveným v programu iFIS, který je stanoven dle druhu majetku tak, aby odrážel faktický stav majetku s přihlédnutím k místním podmínkám. Odpisy jsou

3

prováděny měsíčně, ve výši 1/12 roční odpisové sazby. Majetek se začíná odepisovat následující měsíc po zavedení do účetnictví.

Majetek pořízený pomocí finančního leasingu není realizován.

Přehled odepisovaného dlouhodobého hmotného majetku

Dlouhodobý majetek bez pozemků k 31. 12. 2024	Pořizovací cena	Oprávký	Zůstatková cena
Dlouhodobý hmotný majetek	13 815 780,68	13 255 202,23	560 578,45
v tom: plně odepsaný (PC = OP)	12 389 265,23	12 389 265,23	0,00
částečně odepsaný (ZC > 0)	1 426 515,45	865 937,00	560 578,45
z toho:			
budovy - stavby	0,00	0,00	0,00
přístroje a zařízení (bez výpočetní techniky)	1 011 474,65	602 990,00	408 484,65
výpočetní technika	415 040,80	262 947,00	152 093,80
dopravní prostředky	0,00	0,00	0,00
Dlouhodobý nehmotný majetek	4 540 979,86	3 049 877,00	1 491 102,86
v tom: plně odepsaný (PC = OP)	2 033 252,00	2 033 252,00	0,00
částečně odepsaný (ZC > 0)	2 507 727,86	1 016 625,00	1 491 102,86
Dlouhodobý majetek celkem	18 356 760,54	16 305 079,23	2 051 681,31

- **Způsob tvorby a výše opravných položek a rezerv za uzavírané účetní období**

Ve sledovaném období nebyly tvořeny žádné opravné položky ani žádná rezerva.

- **Způsob uplatnění při přepočtu údajů v cizích měnách na českou**
Účetní jednotka používá při účtování v zahraničních měnách platný kurz ČNB k danému dni, aktiva a pasiva v zahraniční měně jsou k rozvahovému dni přepočteny dle kurzu ČNB ke dni 31. 12. 2024. Kurzové rozdíly zjištěné ke konci rozvahového dne se účtují výsledkově.
Změny postupu účtování a uspořádání položek účetní závěrky
V roce 2024 nebyly provedeny žádné změny uplatněných postupů účtování, údaje za minulé účetní období 2023 byly dle převodového můstku vykázány ve srovnatelné struktuře pro výkazy platné v roce 2024.

E. Použitý oceňovací model a technika při ocenění reálnou hodnotou

Ocenění reálnou hodnotou v roce 2024 nebylo použito.

F. Výše a povaha jednotlivých položek výnosů a nákladů za rok 2024

Přehled významných položek nákladů a výnosů za rok 2024 v Kč:

Celkové náklady za rok 2024:	86 098 354,24	%
(z toho významné položky)		
Spotřebované nákupy a nakupované služby	17 690 882,65	20,55%
Spotřeba materiálu, energie, opravy	4 091 361,53	4,75%
Náklady na cestovné	2 733 447,06	3,17%
Nakupované služby	10 866 074,06	12,62%
Osobní náklady	66 075 736,00	76,74%
(z toho významné položky)		
Mzdy	42 205 488,00	49,02%
OON	4 995 440,00	5,80%
Povinné odvody	15 247 360,00	17,71%
Ostatní náklady (přísp.strav.,odpisy, kurz.ztr.)	3 306 453,00	3,84%
Celkové výnosy za rok 2024:	86 439 395,07	
(z toho významné položky)		
Provozní dotace	79 834 998,46	92,36%
Tržba za vlastní výkony a zboží	925 256,86	1,07%
Ostatní výnosy	5 676 472,75	6,57%
Výsledek hospodaření po zdanění za rok 2024	341 040,83	

Žádné mimořádné náklady a výnosy nebyly realizovány.

G. Název, sídlo a právní forma jiných účetních jednotek, v nichž je účetní jednotka společníkem s neomezeným ručením

HÚ neměl v roce 2024 žádný podíl v jiných účetních jednotkách.

H. Celková odměna přijatá auditorem za povinný audit roční účetní závěrky a jiné ověřovací služby, za daňové poradenství za účetní období v dohadné položce:

- povinný audit 65 tis. Kč
- daňové poradenství 28 tis. Kč

I. Název jiných účetních jednotek, v nichž účetní jednotka sama nebo prostřednictvím třetí osoby (jednající jejím jménem a na její účet) drží podíl, tento podíl může být i v podobě držených akcií, jakož i výše základního kapitálu, vlastního jmění, fondů a zisku nebo ztráty této jiné účetní jednotky za minulé účetní období

HÚ neměl v roce 2024 žádný podíl v jiných účetních jednotkách.

J. Přehled splatných dluhů pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, veřejného zdravotního pojištění a daňové nedoplatky u místně příslušných finančních orgánů a celních orgánů

5

Účetní jednotka eviduje k 31. 12. 2024 pouze splatné závazky pojistného na sociální zabezpečení a příspěvků na státní politiku zaměstnanosti, veřejného zdravotního pojištění a nemá žádné nedoplatky u místně příslušného FÚ. Vše bylo uhrazeno v lednu 2025.

- Závazky k institucím SZ a ZP 2.049 tis. Kč
- Daň z příjmů ze závislé činnosti 411 tis. Kč
- Daň srážková (zaměstnanci) 13 tis. Kč
- Daň z přidané hodnoty 53 tis. Kč

K. Celková výše finančních nebo jiných dluhů, které nejsou obsaženy v rozvaze

Účetní jednotka v roce 2024 neeviduje žádné tyto dluhy.

L. Výsledek hospodaření v členění na hlavní hospodářskou činnost a pro účely daně z příjmů

V roce 2024 HÚ provozoval pouze hlavní činnost.

Výsledek hospodaření z hlavní činnosti činil 341 tis. Kč.

Pro stanovení základu daně bude hospodářský výsledek upraven o daňově neuznatelné výdaje.

M. Počet pracovníků

Počet zaměstnanců k 31.12.2024				
	celkem		VŠ vzděl. prac. výzkum. úst.	
	přepočtený	fyzický	prům. přep.	fyz.p.d.
CELKEM	75,24	95	57,58	73
1-výzkumní pracovníci	51,38	62	51,38	62
2-ost. VŠ prac. výzkum. Útvarů	6,20	11	6,20	11
3-odborní pracovníci s VŠ	3,67	3		
4-odborní prac. se SŠ a VOŠ	6,17	8		
5-odbor. Prac. VaV se SŠ a VOŠ	0,09	1		
6-technicko-hospodářští prac.	6,19	7		
7-dělníci	1,54	3		
8-provozní pracovníci	0,00	0		

- osobní náklady za účetní období v členění podle výkazu zisku a ztráty

Osobní náklady	Částka v tis. Kč	% z celkových N
A.III.10. Mzdové náklady	47 522	
A.III.11. Zákonné sociální pojištění	15 247	
A.III.12. Ostatní sociální pojištění	0	
A.III.13. Zákonné sociální náklady	3 306	
A.III.14. Ostatní sociální náklady	0	
A.III. Osobní náklady celkem	66 075	76,74%

- N. Výše odměn a funkčních požitků za účetní období pro členy řídících, kontrolních nebo jiných orgánů určených zřizovací listinou z titulu jejich funkce, výše dluhů ohledně požitků bývalých členů těchto orgánů**

V roce 2024 byly stanoveny a vyplaceny odměny za výkon funkce ve výši 241 tis. Kč.

- O. Účast členů statutárních kontrolních nebo jiných orgánů účetní jednotky (určených statutem, stanovami nebo jinou zřizovací listinou) a jejich rodinných příslušníků v osobách, s nimiž účetní jednotka uzavřela za vykazované účetní období obchodní smlouvy nebo jiné smluvní vztahy**

Žádný ze členů řídících, kontrolních orgánů a jejich rodinných příslušníků neměl účast v osobách, s nimiž organizace uzavřela v roce 2024 obchodní smlouvy nebo jiné smluvní vztahy v souladu s tímto bodem.

- P. Způsob zjištění základu daně z příjmů, použité daňové úlevy a způsoby užití prostředků v běžném účetním období získaných z daňových úlev v předcházejícím daňovém období**

Při zajištění daňového základu je postupováno v souladu se zákonem č. 586/1992 Sb., zákon o dani z příjmu v platném znění a dle § 20 tohoto zákona jsou uplatňovány položky snižující základ daně.

Všechny prostředky v účetním období získané z daňových úlev předcházejícího daňového období HÚ použil na vědecký výzkum hlavní činnosti popsany v bodě A.

- Q. Poskytnuté provozní a investiční dotace**

Provozní dotace 2024	tis. Kč
Akademie věd ČR - podpora VO	58 632
Akademie věd ČR - dotace na činnost	6 389
GA ČR – hlavní příjemce	7 613
GA ČR – spolupříjemce	291
TA ČR – hlavní příjemce	0
Zahraniční grant	0
Ostatní – hlavní příjemce (MŠMT, MK)	6 910
Ostatní – spolupříjemce	0
Celkem	79 835

Přehled o přijatých a poskytnutých darech a dárcích

V roce 2024 jsme přijali dar ve výši 25.000,- Kč na spolufinancování mezinárodní panelové výstavy Středoevropští rytíři Řádu zlatého rouna: mezi Madridem a Vídní. V roce 2024 jsme poskytli dar 20 ks knižních publikací, které sloužily jako odměna účastníkům soutěže „Československo!“, pořádané Wikimedia Česká republika.

- R. Způsob vypořádání výsledku hospodaření z předcházejících účetních období (rozdělení zisku)**

Výsledek hospodaření z roku 2023 byl převeden v roce 2024 do rezervního fondu v povinné výši 5% a do sociálního fondu.

HV za rok 2023 k rozdělení 555 856,86 Kč		
Příděl do fondu		
Rezervní fond	5%	27 792,84
Sociální fond	95%	528 064,02

S. Významné události, které se staly mezi rozvahovým dnem a okamžikem sestavení účetní závěrky podle § 19 odst. 5 zákona

Mezi rozvahovým dnem a okamžikem sestavení účetní závěrky nenastaly žádné významné události.

Souhrnná výše majetku vykázaná v podrozvaze:

Podrozvahová evidence	tis. Kč
DDHM	14 505
DDNM	1 908
Celkem	16 413

V předchozích letech a letošním roce proběhla jednání s právní kanceláří AK Schýbal a Biem, k soudnímu sporu se společností Magion systém, a.s. Po odstoupení od Implementační smlouvy se společností Magion systém, a. s. ze dne 14. ledna 2021. Dne 30. 12. 2022 byla na spol. Magion podaná žaloba k obvodnímu soudu pro Prahu 6 na vrácení finančních prostředků ve výši všech prostředků vynaložených účastníky sdružení. Částka, která připadá na HÚ z žalované částky činí 160.446,- Kč a dále příslušenství v podobě nákladů spojených s uplatněním pohledávky ve výši 181.500,- Kč za vypracování znaleckého posudku č. 43800822. Sdružení odstoupilo od Implementační smlouvy, jelikož ekonomický informační systém Dodavatele nesplňoval ani po opakovaném akceptačním řízení požadavky Implementační smlouvy, v důsledku čehož nemohlo dojít k zahájení ostrého provozu systému v termínu od 1. 1. 2021. Částka evidovaná na účtu 041 jako nedokončená investice 574 282,07,- Kč byla z tohoto důvodu snížena proti účtu 901. Pohledávka za dodavatelem EIS předaného soudu bude v nominální hodnotě vedena pouze podrozvahově až po vynešení soudního rozsudku.

Tato situace vedla k vypsání nového výběrového řízení v roce 2021 za celé sdružení dodavatelů (JŘBU) na současný ekonomický systém společnosti BBM, spol. s r.o., abychom byli na další období 33 měsíců schopni vést řádně účetnictví.

V roce 2022 muselo být vypsáno další výběrové řízení na pořízení nového informačního systému, které bylo zrušeno z důvodu nepodání žádné nabídky. Nové, v pořadí již třetí výběrové řízení bylo vypsáno na počátku roku 2023, kde jediná nabídka byla podána od firmy BBM, spol. s r.o. Písek, která nám dodává současný systém. Smlouva sdružení na nový EIS byla podepsána v dubnu 2023 a do konce roku probíhala implementace systému. Od 1. 1. 2024 byl systém nasazený do ostré verze.

Společnost Magion podala v průběhu roku 2024 návrh na spojení věcí dvou sdružení, a to daného soudního řízení spolu s řízením s obdobným předmětem sporu, které vůči společnosti Magion vede jiné sdružení ústavů AVČR u Obvodního soudu pro Prahu 8. S návrhem vyjádřily ústavy svůj nesouhlas. V listopadu 2024 obdržel právní zástupce ústavů usnesení Vrchního soudu v Praze, který rozhodl, že věcně příslušným je v dané věci Obvodní soud pro Prahu 6. Stále ale ještě nebylo rozhodnuto o spojení věci a případně i o tom, u kterého z Obvodních soudů by měla být spojena věc nově projednávána.

Závazky po lhůtě splatnosti HÚ v roce 2024 neeviduje.

Všechny ostatní podstatné údaje, které vypovídají o ekonomické činnosti, jsou zachyceny v předchozích bodech.

Datum sestavení účetní závěrky:

03. 04. 2025

Účetní závěrku sestavila:

Pavλίna Šubrová, DiS.

Pavλίna
Šubrová

Digitálně podepsal
Pavλίna Šubrová
Datum: 2025.04.03
14:34:36 +02'00'

Podpis statutárního orgánu:

prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D.

Prof.PhDr.
Martin
Holý, Ph.D.

Digitálně podepsal
Prof.PhDr. Martin
Holý, Ph.D.
Datum: 2025.04.03
18:22:10 +02'00'

VI. Personální otázky a ocenění pracovníků HÚ v roce 2024

K 31. prosinci 2024 pracovalo v HÚ 87 výzkumných a 26 nevýzkumných pracovníků (započítáni jsou jak kmenoví pracovníci, tak ostatní kolegové zaměstnaní v rámci grantů, na pracovní smlouvy a DPČ, nikoli DPP). Počet kmenových vysokoškolsky vzdělaných členů výzkumných oddělení (I.–IV.) a Oddělení bibliografických studií a knihovny dosahoval k uvedenému datu 76 zaměstnanců. Z nich dle *Kariérního řádu AV ČR pro vysokoškolsky vzdělané pracovníky* je do kvalifikačního stupně 5 (vedoucí vědecký pracovník) zařazeno 15 jednotlivců, do stupně 4 (vědecký pracovník) 32, do stupně 3a–b (postdoktorand, vědecký asistent) 15, do kategorie 2 (doktorand) 10 a do skupiny 1 (odborný pracovník výzkumu a vývoje) 1. Z hlediska dosažených akademických, respektive vědeckopedagogických titulů všech výzkumných pracovníků disponoval k 31. prosinci 2024 HÚ 60 jednotlivci s Ph.D., příp. Dr. phil., CSc. či Th.D., 11 docenty a 8 profesory. Celkem 7 pracovníků mělo pak hodnost DrSc. či DSc.

V rámci lidských zdrojů HÚ pokračoval v hledání a podpoře mladých výzkumných pracovníků s cílem o vyrovnanou věkovou a genderovou strukturu jednotlivých oddělení a zajištění kontinuity a udržitelnosti dlouhodobých projektů HÚ (mezigenerační předávání zkušeností). Na základě výběrových řízení kmenových pracovníků HÚ nastoupilo 9 nových kolegů. HÚ se také podařilo roku 2024 získat 2 postdoktorandská stipendia v rámci *Programu podpory perspektivních lidských zdrojů – Mzdová podpora postdoktorandů na pracovištích AV ČR*. V HÚ byly roku 2024 zaměstnány celkem 4 osoby se zdravotním postižením (ZTP). Z hlediska kvalifikačního došlo na základě atestací k přesunu některých pracovníků do kategorií vyšších stupňů. Tři kolegové obhájili disertační práci.

■ Genderová rovnost na pracovišti

V průběhu roku 2024 HÚ realizoval řadu důležitých opatření směřujících k naplnění cílů stanovených v *Plánu genderové rovnosti HÚ* (dále jen *GEP*) na léta 2023 až 2026, jenž byl přijat v březnu roku 2023. Cílem *GEP* je prosazení rovných příležitostí pro všechny zaměstnance a zajištění produktivního, podnětného a sociálního prostředí, v němž jsou plně respektována práva a důstojnost všech zaměstnanců.⁵⁵ Jednotlivá opatření byla zaměřena na rozličné aspekty pracovního života a vědecké činnosti, a to v pěti klíčových oblastech: 1. nábor a výběrová řízení; 2. kariérní růst a rovné zastoupení; 3. sladování práce a osobního života; 4. genderová dimenze vědy a výzkumu; 5. prevence genderově podmíněného násilí včetně sexuálního obtěžování.

V oblasti náboru a výběrových řízení došlo k začlenění závazku k diverzifikovanému a inkluzivnímu prostředí do dalších klíčových dokumentů HÚ, čímž byl učiněn významný krok k posílení hodnot a otevřené kultury pracovního prostředí. Zásadním krokem v tomto procesu byla rovněž úspěšná implementace *Strategie náboru a výběru zaměstnanců HÚ*⁵⁶ a navazujícího interního *Metodického postupu pro nábor a výběr zaměstnanců HÚ*, přijatých v roce 2023. Aplikace opatření v praxi vedla k výraznému posunu v zajištění transparentnosti, objektivitu a rovného přístupu během všech

fází přijímacího řízení, a to plně v souladu s mezinárodními standardy a *Kodexem pro chování a přijímání výzkumných pracovníků*.⁵⁷

V rámci podpory kariérního růstu a rovného zastoupení byl revidován systém hodnocení pracovníků HÚ, který se nově vztahuje i na zaměstnance nevýzkumných útvarů. Nově přijatý *Kariérní řád HÚ*, stejně jako navazující *Atestační řád HÚ*, staví na principech rovnosti, diverzity a transparentnosti a zajišťují nediskriminační hodnocení všech pracovníků. I v roce 2024 HÚ podporoval další vzdělávání a osobnostní růst svých zaměstnanců nabízením a prostředkováním školicích programů a kurzů. Pracovníci HÚ absolvovali školení zaměřená na zdokonalení jazykových schopností, posílení dovedností v oblasti managementu vědy, účetnictví, personalistiky, legislativně-ekonomických témat, knihovnictví a mediální komunikace, ale také genderové rovnosti. Uspořádán byl interní seminář pro výzkumné pracovníky ke strategiím úspěšného podání vědeckých textů do prestižních zahraničních časopisů. Současně HÚ pokračoval v pravidelném sběru dat v kontextu kariérního růstu a horizontální mobility z pohledu genderové rovnosti a diverzity. Tento systém je zásadní pro dosažení dlouhodobých cílů HÚ v oblasti genderové rovnosti a poskytuje nejen zpětnou vazbu pro stávající opatření, ale také podklady pro plánování budoucích kroků. HÚ aktivně podporoval zapojení pracovníků do akcí zaměřujících se na genderovou problematiku v kontextu vědeckého a akademického prostředí (konferencí a seminářů), zaměstnanci HÚ byli rovněž seznámeni s příručkou *Jak na genderovou dimenzi v obsahu výzkumu*, kterou připravilo Národní kontaktní centrum – gender a věda při Sociologickém ústavu AV ČR.

V oblasti sladování práce a osobního života se HÚ v roce 2024 soustředil na zvyšování informovanosti zaměstnanců o možnostech využívání zařízení péče o děti provozovaných Akademií věd ČR, stejně jako akcích pro děti zaměstnanců Akademie věd ČR organizovaných Střediskem společných činností AV ČR. Přijata byla nová interní směrnice upravující podmínky práce na dálku. Také v roce 2024 HÚ pokračoval v úsilí o snižování pracovní prekarity svých zaměstnanců.

HÚ dále pokračoval v podpoře genderových témat ve výzkumu. Genderová problematika si nacházela místo ve výzkumných aktivitách napříč výzkumnými odděleními. V rámci Oddělení dějin středověku byla genderová témata řešena zejména v rámci aktivit Výzkumného centra Dvory a residence, kde jsou systematicky zkoumány otázky spojené s rolí žen, mužů a dětí ve dvorské společnosti a fungováním rodiny. Genderová témata byla zkoumána také v souvislosti se studiem vztahů v městském prostředí, šlechtických testamentů, pohřbů a morových epidemií či v kontextu historické geografie. Pracovníci Oddělení dějin raného novověku se věnovali například důsledkům genderových nerovností pro krajinotvorbu, otázkám vzdělávání žen a dívek či problematice židovských žen v raně novověké společnosti.

Pracovníci Oddělení moderních kulturních a sociálních dějin se zabývali genderovými otázkami v projektu GA ČR – *Trestat nebo napravovat? Gender, práce a disciplinace v donucovací pracovně v českých zemích (1918–1950)* a aktivitě *Proměna sexuality v české společnosti moderní doby* v rámci programu *Strategie AV21: Identity ve světě válek a krizí*. Genderovou problematiku reflektovala rovněž monografie *Nobility in the Pre-Modern and Modern Period* (Böhlau, 2024). Genderová témata nalezla uplatnění ve výzkumu proměn pracovního trhu a identity pracujících, šlechtické filantropie, motorismu, cestovatelství, vojenského zdravotnictví či snah o zapojení žen do veřejné činnosti politických stran v 19. století. V Oddělení moderních transnacionálních a intelektuálních dějin byla tato problematika řešena v rámci projektu GA ČR EXPRO *Expertíza v autoritářských společnostech. Vědy o člověku v socialistických zemích středovýchodní Evropy (ExpertTurn)*, ale také v souvislosti s výzkumem uplatnění žen v kartografii v období před rokem 1900 či úlohy žen v katolické církvi 20. století. V rámci výzkumu dějin Židů v Černé Hoře byla zkoumána otázka postavení žen a jejich role v partyzánském odboji za druhé světové války a v politickém životě. Pracovníci Oddělení biobibliografických studií a knihovny se genderové problematice věnovali v aktivitě *Rozvoj Biografického slovníku českých zemí v oblasti genderu* (program *Strategie AV21: Odolná společnost pro 21. století. Potenciály krize a efektivní transformace*).

V rámci prevence genderově podmíněného násilí včetně sexuálního obtěžování se HÚ aktivně snažil posilovat sociální interakce mezi zaměstnanci, které jsou nezbytné pro efektivní prevenci a řešení problémů týkajících se genderové rovnosti. Za tímto účelem uspořádal neformální setkání pracovníků HÚ, které se uskutečnilo 17. prosince 2024. Byl také jmenován nový ombudsman HÚ,⁵⁸ na kterého se mohou pracovníci obrátit v případě podezření z porušení *Etického kodexu pracovníků/pracovníků HÚ*. V rámci snahy o posílení prevence a řešení negativních jevů na pracovišti HÚ zajistil online školení pro vedoucí pracovníky výzkumných i nevýzkumných útvarů a jejich zástupce s názvem *Genderová rovnost v instituci*. Cílem školení, jehož organizátorem bylo Národní kontaktní centrum – gender a věda, bylo zvýšit povědomí o klíčových tématech, jako je sledování osobního a pracovního života, integrace genderové dimenze do obsahu výzkumu a prevence sexuálního obtěžování a genderově podmíněného násilí.

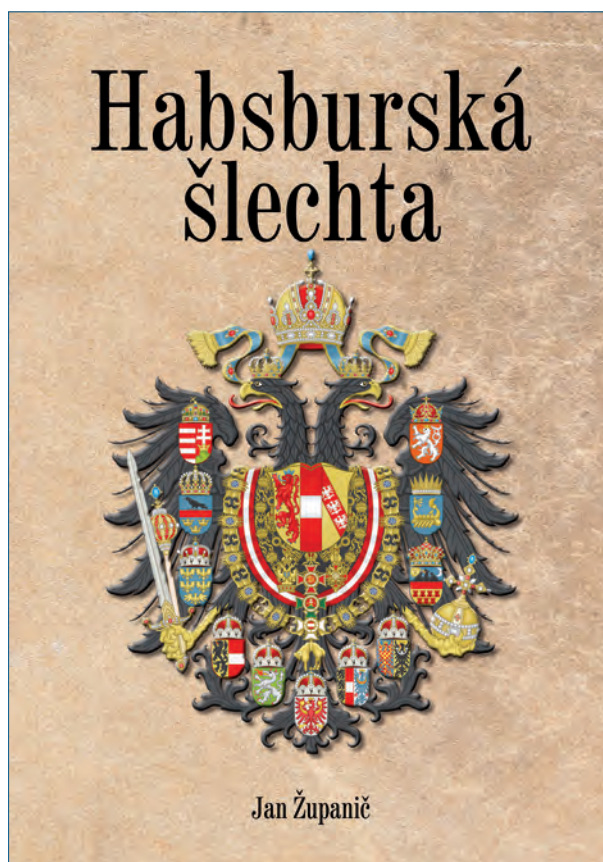
■ Ocenění pracovníků

Pracovníci HÚ získali v roce 2024 šest významných ocenění vědecké a vědecko-popularizační práce.

prof. PhDr. Jan Županič, Ph.D.

Hlavní cena Miroslava Ivanova za literaturu faktu

Jan Županič získal *Hlavní cenu Miroslava Ivanova za literaturu faktu* za monografii *Habsburská šlechta. Proměna elit podunajské monarchie v dlouhém 19. století*. Ocenění udělil Klub autorů literatury faktu dne 6. června 2024.

Oceněná monografie Jana Županiče *Habsburská šlechta. Proměna elit podunajské monarchie v dlouhém 19. století* (Agentura Pankrác, 2023).

PhDr. Michaela Žáková, Ph.D.
Prémie Otto Wichterleho

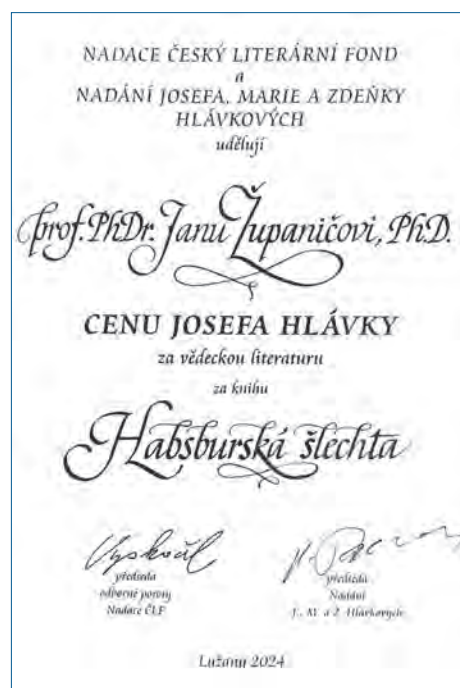
Dne 13. června 2024 převzala Michaela Žáková *Prémii Otto Wichterleho* pro mladé vědecké pracovníky. Ocenění udělila předsedkyně Akademie věd ČR Eva Zažímalová.

Michaela Žáková přebírá *Prémii Otto Wichterleho*.

prof. PhDr. Jan Županič, Ph.D.
Cena Josefa Hlávky za vědeckou literaturu

Jan Županič obdržel *Cenu Josefa Hlávky za vědeckou literaturu* za monografii *Habsburská šlechta. Proměna elit podunajské monarchie v dlouhém 19. století*. Ocenění bylo uděleno Nadáním Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových a Nadací Českého literárního fondu dne 17. června 2024.

PhDr. Filip Binder, Ph.D.

Cena Jaroslava Golla

Filip Binder získal *Cenu Jaroslava Golla* za disertační práci *Česká a rakouská šlechta a romantismus aneb Urození stavebníci a jejich sídla a krajinářská tvorba v evropském kontextu*. Ocenění bylo uděleno Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy a Klubem autorů literatury faktu dne 20. listopadu 2024.

prof. PhDr. Jan Županič, Ph.D.

Cena Akademie věd ČR za vynikající výsledky výzkumu, experimentálního vývoje a inovací

Jan Županič obdržel *Cenu Akademie věd ČR* za vynikající výsledky výzkumu, experimentálního vývoje a inovací za monografii *Habsburská šlechta. Proměna elit podunajské monarchie v dlouhém 19. století*. Ocenění převzal dne 27. listopadu 2024 z rukou předsedkyně Akademie věd ČR Evy Zažímalové.

Jan Županič při přebírání
Ceny Akademie věd ČR
za vynikající výsledky výzkumu,
experimentálního vývoje a inovací.

PhDr. Michaela Žáková, Ph.D.

Cena Akademie věd ČR pro mladé vědecké pracovníky za vynikající výsledky výzkumu, experimentálního vývoje a inovací

Michaela Žáková získala *Cenu Akademie věd ČR pro mladé vědecké pracovníky* za vynikající výsledky výzkumu, experimentálního vývoje a inovací za monografii *Chudé aristokratky? Strategie šlechticů k uchování společenského postavení v „dlouhém“ 19. století*. Ocenění převzala dne 27. listopadu 2024 z rukou předsedkyně Akademie věd ČR Evy Zažímalové.

VII. Orgány pracoviště

■ Vedení pracoviště

Na základě jmenování předsedkyně Akademie věd ČR prof. RNDr. Evou Zažímalovou, CSc., na období 1. 6. 2022 – 31. 5. 2027 vykonával v roce 2024 funkci ředitele HÚ prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D.

Ředitel:

prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D.

Statutární zástupkyně ředitele:

PhDr. Eva Doležalová, Ph.D.

Zástupce ředitele pro vědeckou činnost:

PhDr. Jan Zelenka, Ph.D.

Vědecká tajemnice:

PhDr. Michaela Žáková, Ph.D.

Vedoucí pobočky Brno:

Mgr. Milan Řepa, Ph.D. (do 31. 5. 2024)

Mgr. Aleš Vyskočil, Ph.D. (od 1. 6. 2024)

Vedoucí detašovaného pracoviště České Budějovice:

Mgr. Tomáš Sterneček, Ph.D.

Ředitel Českého historického ústavu v Římě:

prof. PhDr. Jaroslav Pánek, DrSc.

■ Rada pracoviště

Předseda:

doc. PhDr. Jan Němeček, DrSc., Historický ústav AV ČR, Praha

Místopředsedkyně:

prof. PhDr. Michaela Hrubá, Ph.D., Katedra historie Filozofické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, Ústí nad Labem

Tajemník:

PhDr. Jan Zelenka, Ph.D., Historický ústav AV ČR, Praha

Členové:

doc. Mgr. Roman Baron, Ph.D., Historický ústav AV ČR, Praha
PhDr. Eva Doležalová, Ph.D., Historický ústav AV ČR, Praha
prof. PhDr. Milan Hlavačka, CSc., Historický ústav AV ČR, Praha
prof. PhDr. Martin Holý, Ph.D., Historický ústav AV ČR, Praha
prof. JUDr. Jan Kuklík, DrSc., Ústav právních dějin Právnické fakulty Univerzity Karlovy, Praha
prof. PhDr. Jiří Mikulec, CSc., Historický ústav AV ČR, Praha
prof. PhDr. Hana Pátková, Ph.D., Katedra pomocných věd historických a archivního studia Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Praha
PhDr. Robert Šimůnek, Ph.D., DSc., Historický ústav AV ČR, Praha
prof. PhDr. Petr Vorel, CSc., Ústav historických věd Filozofické fakulty Univerzity Pardubice, Pardubice

■ Dozorčí rada**Předseda:**

PhDr. Pavel Baran, CSc. (Akademie věd ČR), funkční období: 1. 2. 2019 – 31. 1. 2024; 1. 2. 2024 – 31. 1. 2029

Místopředseda:

Mgr. Milan Řepa, Ph.D. (Historický ústav AV ČR), funkční období: 1. 5. 2022 – 30. 4. 2027

Tajemník:

PhDr. Robert Šimůnek, Ph.D., DSc. (Historický ústav AV ČR), funkční období: 1. 5. 2022 – 30. 4. 2027

Členové:

prof. PhDr. Marie Bláhová, DrSc. (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy), funkční období: 1. 5. 2022 – 30. 4. 2027
doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc. (Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), funkční období: 1. 5. 2022 – 30. 4. 2027
PhDr. Ondřej Ševeček, Ph.D. (Filosofický ústav AV ČR), funkční období: 1. 5. 2022 – 30. 4. 2027

VIII. Další informace

Informace o změnách zřizovací listiny

V roce 2024 nedošlo ke změnám ve znění zřizovací listiny.

Informace o opatřeních k odstranění nedostatků v hospodaření a zpráva, jak byla splněna opatření k odstranění nedostatků uložená v předchozím roce

V roce 2024 nebyla uložena žádná opatření k odstranění nedostatků v hospodaření, protože žádné nedostatky nebyly shledány.

Finanční informace o skutečnostech, které jsou významné z hlediska posouzení hospodářského postavení instituce a mohou mít vliv na její vývoj⁵⁹

Príslušné informace poskytuje účetní rozvaha, výkaz zisku a ztráty, příloha k účetní závěrce a zpráva auditora. Oproti roku 2023 nedošlo k žádným podstatným změnám v oblasti nákladů a výnosů ani v rozvahových účtech. Výrazná úsporná opatření při šetrném hospodaření nebylo nutné přijmout.

Předpokládaný vývoj činnosti pracoviště⁶⁰

Předpokládaný vývoj pracoviště se bude odvíjet od stanovených koncepčních záměrů výzkumného programu a od přidělených a získaných finančních prostředků (rozpočet, grantové prostředky a prostředky získané prodejem publikací), přičemž pracoviště bude postupovat podle zákona č. 563/1991 Sb. a v souladu s vyhláškou 504/2002 Sb. a s ohledem na zákon č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích. Významnou roli v oblasti výzkumného programu HÚ hraje zapojení do *Strategie AV21*, řešení získaných grantových projektů a podávání žádostí na základě příslušných výzev. Prioritou výzkumné činnosti bude zejména důraz na mezinárodní a meziinstitucionální spolupráci.

Aktivity v oblasti ochrany životního prostředí⁶¹

Ve spolupráci s Ústavem teoretické a aplikované mechaniky AV ČR – majitelem budovy, v níž sídlí pražské pracoviště HÚ, je důsledně (stejně jako v předešlých letech) prováděno třídění papírového a plastového odpadu, baterií a ekologická likvidace tonerů z tiskáren užívaných v HÚ. Elektronický i další nebezpečný odpad je odvážen do příslušných sběrných dvorů. Obdobná opatření byla už v minulosti přijata i na pracovišti brněnské pobočky, na pracovišti v Českých Budějovicích a v prostorách Českého historického ústavu v Římě.

Aktivity v oblasti pracovněprávních vztahů⁶²

Pracovněprávní vztahy byly upraveny Kolektivní smlouvou mezi odborovou organizací a ředitelem HÚ. Personální otázky byly řešeny na základě osobních bilančních a výhledových pohovorů s výzkumnými i nevýzkumnými pracovníky ústavu ve spolupráci s Radou HÚ a dle doporučení Atestační komise HÚ a konzultovány s vedením odborové organizace.

Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím⁶³

Dne 19. července 2024 a 3. října 2024 byly poskytnuty informace podle zákona č. 106/1999 Sb.

■ Seznam vysvětlivek uvedených v textu

- 1 <https://www.hiu.cas.cz/sbirky-database-a-portaly-1>
- 2 <https://strategie.avcr.cz>
- 3 <https://www.hiu.cas.cz>
- 4 <https://ddvd.kpsys.cz>
- 5 <https://biblio.hiu.cas.cz>
- 6 <https://biography.hiu.cas.cz>
- 7 <https://reholnici.hiu.cas.cz/katalog>
- 8 <https://www.augustsedlacek.cz>
- 9 <https://www.augustsedlacek.cz>; <https://www.hiu.cas.cz/mapova-sbirka-a-dalsi-digitalni-mapove-sbirky>; <https://ddvd.kpsys.cz>
- 10 <https://www.augustsedlacek.cz>
- 11 <https://www.hiu.cas.cz/mapova-sbirka-a-dalsi-digitalni-mapove-sbirky>
- 12 <https://www.hiu.cas.cz/fotosbirka-historickeho-ustavu>
- 13 <https://ddvd.kpsys.cz>
- 14 <https://www.augustsedlacek.cz>
- 15 <https://cha.fsv.cvut.cz>
- 16 <https://www.hiu.cas.cz/vyzkumny-plan-ii-2022-2029>
- 17 <https://www.hiu.cas.cz/vyzkumne-centrum-dvory-a-rezidence>
- 18 <https://www.hiu.cas.cz/vyzkumne-centrum-historicke-geografie>
- 19 <https://cha.fsv.cvut.cz/web/Tomek/index.html>
- 20 <https://strategie.avcr.cz/programy/identity>
- 21 <https://epicentra-civilizace.cz>
- 22 <https://www.hiu.cas.cz/projekty/hranice-jako-kulturnehistoricky-fenomen-specifikace-analyza-komparace-a-interpretace>
- 23 <https://www.hiu.cas.cz/projekty/historicka-lazenska-sidla-jako-kulturni-urbanisticky-a-kraji-notvorny-fenomen>
- 24 <https://www.hiu.cas.cz/projekty/komplexni-pristupy-k-identifikaci-ochrane-a-udrzbe-historicky-systemu-retence-a-distribuce-vody-v-horskych-oblastech-ceske-republiky-s-ohledem-na-pamatkovou-peci>
- 25 <https://pohromyakatastrofy.cz>
- 26 <https://www.hiu.cas.cz/projekty/mapa-ceskych-hradu-hrady-jako-kulturni-fenomen-predmet-vyzkumu-a-pamatky-minulosti-1>
- 27 <https://www.herder-institut.de/en/projects/world-map-12500000-karta-mira-as-a-vehicle-of-socialist-globalization>
- 28 <https://mestobrna.maps.arcgis.com/apps/instant/atlas/index.html?appid=c-041608386ce4927881354811909bf5d&webmap=c06084a935bb4f9aa29bc0d105abb04e>
- 29 <https://www.historickageografie.cz/lednove-konference>
- 30 <https://www.youtube.com/watch?v=VZspMtwYI98>
- 31 <https://www.chartae-antiquae.cz/cs/about>
- 32 https://slavistika.slu.cas.cz/sites/default/PUBLIC/MEDIA/document/2024/09/19/16-21-17/slavisticka-badani_brozura-ii.pdf
- 33 <https://strategie.avcr.cz>

- 34 <https://biblio.hiu.cas.cz>
- 35 <https://hucentral.kpsys.cz>
- 36 <https://aecd.kpsys.cz>
- 37 <https://ddvd.kpsys.cz>
- 38 <https://nacrkpsys.cz>
- 39 <https://biography.hiu.cas.cz>
- 40 <https://biography.hiu.cas.cz>
- 41 <https://www.dgfe.de/sektionen-kommissionen-ag/sektion-1-historische-bildungsforschung/arbeitskreise-kooperationen/ave-arbeitskreis-vormoderne-erziehungsgeschichte>
- 42 <https://www.medieval-ashkenaz.org>
- 43 <https://reholnici.hiu.cas.cz/literaeannue>
- 44 <http://dantiscus.ibi.uw.edu.pl>
- 45 <https://vokabular.ujc.cas.cz>
- 46 <https://sourceforge.net/projects/evt-project>
- 47 <https://www.theatrum-neolatinum.cz/index.html>
- 48 <https://dracor.org>
- 49 <https://www.historiaurbium.org>
- 50 <https://www.hiu.cas.cz/vydavatelstva-cinnost>
- 51 <https://www.youtube.com/channel/UCxZ6gf8fgHvk-uYHnpFwc0g>
- 52 <https://www.hiu.cas.cz/pro-ucitele-dejepisuv>
- 53 <https://www.hiu.cas.cz/aktuality/pozvete-vedce-do-vyuky-projekt-akademie-ved-cr>
- 54 <https://www.avcr.cz/cs/pro-verejnost/jedu-vedu>
- 55 https://www.hiu.cas.cz/user_uploads/o_nas/gep/gender_equality_plan_hu_2023.pdf
- 56 https://www.hiu.cas.cz/user_uploads/o_nas/gep/strategie_naboru_CZ.pdf
- 57 https://euraxess.ec.europa.eu/sites/default/files/brochures/kina21620b1c_cs.pdf
- 58 <https://www.hiu.cas.cz/ombudsman-ka>
- 59 Údaje požadované dle §21 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.
- 60 Údaje požadované dle §21 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.
- 61 Údaje požadované dle §21 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.
- 62 Údaje požadované dle §21 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.
- 63 Údaje požadované dle §18 odst. 2 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.

HISTORICKÝ ÚSTAV
Akademie věd České republiky, v. v. i.

www.hiu.cas.cz